

บทบาทหน้าทีแะการดำรงอยู่ของโนราโรงครู ภายใต้บริบททางสังคม :
กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งตง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วชิกรรณ เลิศไกร

ร.๕๗ . ๕
สารนิพนธ์นแบบฉบับขององการศกษาตามหลักศตรศาสตร์นศตรนมหำบัณฑิต

ศำขำวิชาสังคมวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหำกุฎราชวิทยาลัย

พหุศศักราช ๒๕๕๑

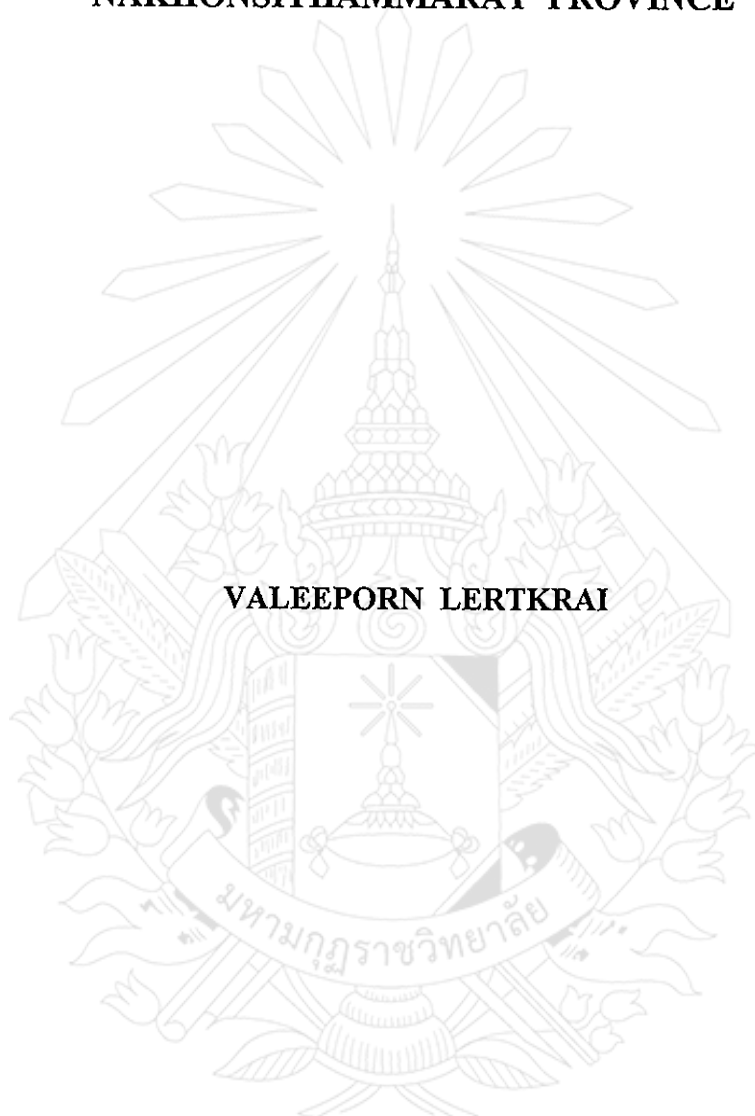
บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคม :
กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2551

B 17226

**THE ROLE AND SURVIVAL OF NORA RONGKHU UNDER SOCIAL
CONTEXTS : A CASE STUDY OF COMMUNITY
OF BANNAMPYAI THUNGSONG DISTRICT
NAKHONSITHAMMARAT PROVINCE**

VALEEPORN LERTKRAI

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2551 (2008)**

หัวข้อสารนิพนธ์ : บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครู ภายใต้บริบท
ทางสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านนาไม้ฝ้าย อำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชื่อนักศึกษา : นางวดีภรณ์ เลิศไกร

สาขาวิชา : สังคมวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์

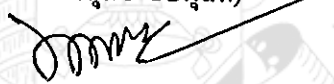
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดดัมพ์พัฒนวิริยาจารย์)

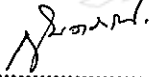
คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดดัมพ์พัฒนวิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์)

..... กรรมการ
(ดร.สังศรี ชมภูวงศ์)

..... กรรมการ
(ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic title : The Role and Survival of Norarongkhru under Social Cotexts : A
Case Study of Community of Bannampai Thungsong District,
Nakhonsithammarat Province

Student' s Name : Mrs. Valeeporn Lertkrai

Department : Sociology

Advisor : Asst. Prof.Emeritus Dr.Sukit Chaimusik

Co – Advisor : Dr. Detchat Treesap

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master, s Degree.

P. Sampipattanainiyajarn
..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

Thematic Committee

P. Sampipattanainiyajarn
..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

S. Chaimusik
..... Advisor
(Asst. Prof.Emeritus Dr.Sukit Chaimusik)

D. Treesap
..... Co – Advisor
(Dr. Detchat Treesap)

S. Chomphuwong
..... Member
(Dr.Songsri Chomphuwong)

K. Nuthongkaew
..... Member
(Dr.Kantaphon Nuthongkaew)

Copyright of the Graduate School, Mahamakut Buddhist University

หัวข้อสารนิพนธ์	:	บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อนักศึกษา	:	นางวสิภรณ์ เติศไกร
สาขาวิชา	:	สังคมวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	ผศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์
ปีการศึกษา	:	2551 (2008)

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จากผู้บอกข้อมูล จำนวน 40 คน ตามแนวการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากเอกสาร โดยทำการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยตามทัศนคติของผู้วิจัย แล้วนำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

บทบาทหน้าที่ของโนราเป็นการให้ความบันเทิง สนุกสนาน นันทนาการ และเป็นสื่อข้อมูลข่าวสาร ให้กับผู้คนในชุมชนและท้องถิ่น โนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ยังดำรงอยู่ได้พบว่า ผู้คนในชุมชนมีความเชื่อถึงความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ของครุหมอลง โส ซึ่งเหนื่อธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ให้ความปลอดภัยในชีวิต หากปฏิบัติผิดพลาดจะถูกครุหมอลงโทษ ซึ่งนำไปสู่การควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในสังคม บทบาทหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของผู้คนนั้น ชาวบ้านในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีการสืบทอดการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุ จากรุ่นสู่รุ่น เป็นประจำ 3 ปี 5 ปี 7 ปี ครั้ง หรือตามที่กำหนด บอกกล่าววเคราะห์โดยไม่ต้องมีบัตรเชิญ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางวงศาความญาติ ดอกย้ำความเป็นอาวุโส ของผู้คนในชุมชนนี้ “สืบสานประวัติศาสตร์ของเครือญาติครุหมอลงเดียวกัน” อันมีนัยสำคัญของการสืบทอดมรดกของท้องถิ่นที่เสี่ยงต่อการสูญหาย

Thematic Title : **The Role and Survival of Norarongkhru under Social Cotexts : A Case Study of Community of Bannamypai Thungsong District, Nakhonsithammarat Province**

Student's Name : **Mrs. Valeeporn Lertkrai**

Department : **Sociology**

Advisor : **Asst. Prof. Emeritus Dr. Sukit Chaimusik**

Co – Advisor : **Dr. Detchat Treesap**

Academic Year : **B.E.2551 (2008)**

ABSTRACT

The objectives of this thematic paper were 1) to study of general role and duty of Norarongkhru, Namypai community, Thungsong district, Nakhonsithammarat province 2) to study role, duty and way of life of Norarongkhru in Namypai district, Nakhonsithammarat province and 3) to study role and duty of Norarongkhru towards relationship of community way of life, Bannamypai, Thungsong district, Nakhonsithammarat province, this research is qualitative research analysis by sample at the number of 40 persons, according to interview, document, by research framework analysis, as the views of researcher and presented by descriptive method.

The results of research were found as follows :

The role and duty of Nora were offered as entertainment, enjoy and information service to community, Norarongkhru in Bannamypai community is still nowadays because of the belief of spiritual and sacred of Nora's Teacher, super natural things, this may help them safety in life, even do wrong it may punished by Nora's teacher, this may lead to social control, role and duty which related to way of life of people in Bannamypai community, the performance of Nararongkhru generation rite, generation to generation as yearly, 3 years, 5 years, 7 years or as schedule, to contact relatives without inviting card, to promote family relation, regarding elders in community, to conserve the history of Nora's teacher relatives, as a significance of local heritage as a rish of lost.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือ ชี้นำและความร่วมมือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณหลาย ๆ ท่านที่ให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญต่อผู้วิจัยให้เกิดความพยายาม และสามารถทำงานสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ที่ให้โอกาสในการศึกษาต่อ และตลอดจนอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยนี้สำเร็จลง

ขอขอบพระคุณ ผศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์ ผู้ให้ความรู้ให้คำปรึกษาแลกเปลี่ยนเสนอแนะและตรวจทานตั้งแต่การนำเสนอโครงร่างจนกระทั่งเสร็จสิ้น

ขอขอบคุณ โнораประกอบ เศรษฐา โนราदार ช่วยเกิด ลูกหลานตายายโนรา รวมถึงชาวบ้านในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และพื้นที่ใกล้เคียง ทุกท่านที่ได้ให้โอกาสเรียนรู้และสละเวลาให้ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์ พูดคุย เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบคุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ ลูกหลานตายายโนราและชาวบ้าน ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่และพื้นที่ใกล้เคียงทุกท่าน ที่ร่วมเป็นแรงผลักดันในการสืบสานศิลปะ การละเล่น หรือการแสดงพื้นบ้านที่เสี่ยงต่อการสูญหายของสังคมและวัฒนธรรมต่อไป

ขอขอบพระคุณ บิดา-มารดา ของผู้วิจัยที่ได้สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นจนประสบผลสำเร็จในครั้งนี้

วลีภรณ์ เดศไกร

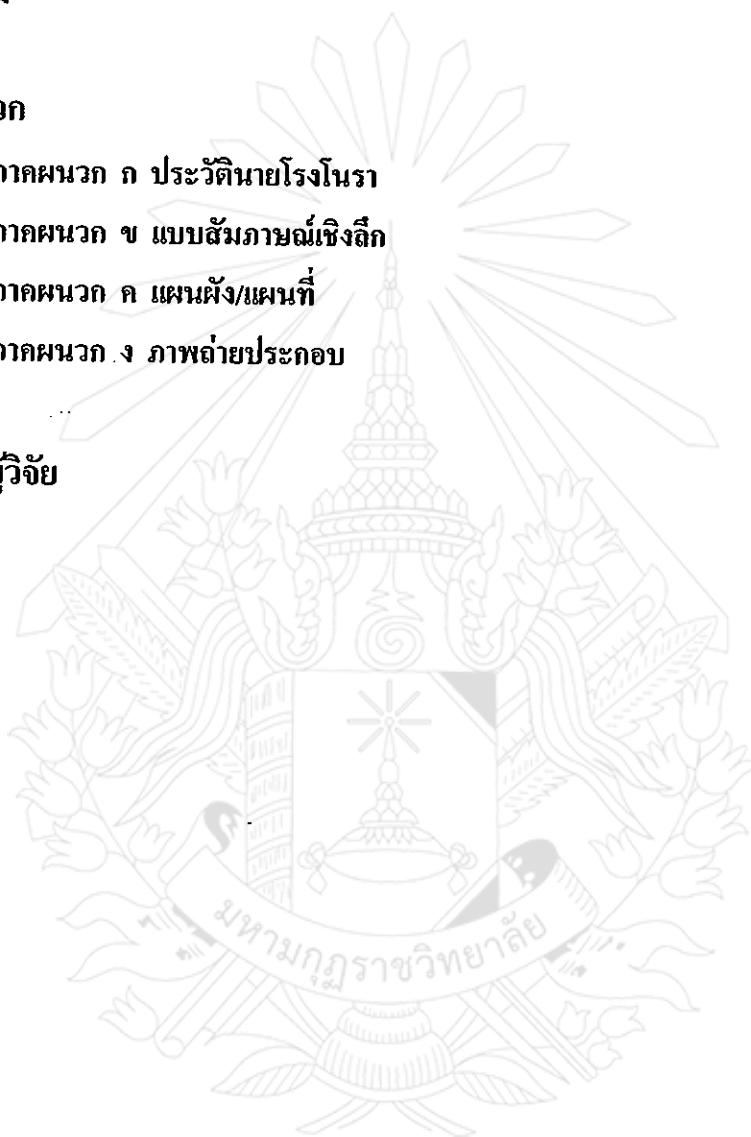
มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดบนพื้นฐานทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของโนราโรงครู	10
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโนราโรงครู	17
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	22

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	23
3.1	แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล	23
3.2	เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	24
3.3	วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	24
3.4	ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	25
3.5	ขั้นนำเสนอข้อมูล	25
บทที่ 4	บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุภายใต้บริบททางสังคม	
	ชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่	26
4.1	บริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่	26
4.2	ประวัติและความหมายของโนราโรงครุ	30
4.3	ประเภทของโนราโรงครุ	37
4.4	รูปแบบของโนราโรงครุ	40
4.5	จุดมุ่งหมายของโนราโรงครุ	41
4.6	บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนราโรงครุ	42
4.7	บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่	43
4.8	บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของ ชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่	51
บทที่ 5	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
5.1	บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนรา	63
5.2	บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่	66
5.3	บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชน บ้านนาไม้ไผ่	70
บทที่ 6	สรุปผล อภิปรายผลข้อเสนอแนะ	76
6.1	สรุปผล	76
6.2	อภิปรายผล	77

6.3 ข้อเสนอแนะ	81
6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	81
6.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	81
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	86
ภาคผนวก ก ประวัตินายโรจน์รา	87
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	93
ภาคผนวก ค แผนผัง/แผนที่	97
ภาคผนวก ง ภาพถ่ายประกอบ	102
ประวัติผู้วิจัย	138

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

22

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมและวัฒนธรรมภาคใต้ให้ความสำคัญกับ “ตายาย” หรือการนับถือ ศิบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังเช่นในงานประเพณี พิธีกรรม อันสำคัญของชาวภาคใต้ งานทำบุญวันสารทเดือนสิบ การนับถือศิบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการตอบแทนบุญคุณ ของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังไม่ได้ไปเกิด จึงคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลาน ความเชื่อนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมวัฒนธรรมภาคใต้ และยังแสดงให้เห็นเด่นชัด ในวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และเขตพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ที่ปรากฏพิธีกรรมอันสำคัญ เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่อง “ตายาย” เรียกว่า “โนราโรงครู”

โนราโรงครู ยังมีบทบาทหน้าที่อันสำคัญ ที่เห็นได้ชัดอยู่ในสังคมและชุมชนบางแห่ง ซึ่งเป็นพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในโลกแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิต พฤติกรรม การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านในสังคมภาคใต้ โดยเฉพาะผู้ที่เป็โนรา และผู้มีเชื้อสายโนรา เพราะครุหมอโนรา แม้จะไร้ตัวตนและอยู่ในโลกของนามธรรม แต่ก็ยังตัดไม่ขาดจากมนุษย์ ยังห่วงใยผูกพันกับลูกหลาน ลูกหลานก็ยังเคารพ เช่นพสิษฐาวิญญาณของบรรพบุรุษ บางครั้งเมื่อเกิดปัญหาชีวิตก็หันเข้าพึ่ง วิญญาณเหล่านั้น จึงต้องมีการบนบานแล้วทำพิธีไหว้หรือเข้าโรงครูแก้บน ขอความช่วยเหลือจากครุหมอโนรา ในเรื่องต่าง ๆ ดังเช่น ขอโชคขอลาภ หรือมารับการรักษาอาการป่วยไข้ บางอย่าง ที่เชื่อว่าเกิดจากอำนาจของผีบางจำพวก โนราโรงครูจึงมีบทบาทหน้าที่อันสำคัญเหล่านี้ เช่น การสืบทอดการรำโนรา การวางรากฐานจริยธรรม การเสริมสร้างความสัมพันธ์ในวงศาณาญาติ หรือการเสริมสร้างอาชีพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำคัญ บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครู ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต ของชาวบ้าน

ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน แต่โนราโรงครูในบ้างชุมชนและสังคม ก็ยังมีบทบาทหน้าที่และดำรงอยู่พร้อม ๆ กับการปรับเปลี่ยนอย่างไม่รู้ตัว เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชนและสังคมมาอย่างต่อเนื่อง แม้ศิลปะประเพณีวัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยนตัวเอง อยู่ตลอดไม่เคยหยุดนิ่ง โนราโรงครู และบุคคลในชุมชน ก็ต้องมีการปรับตัวในการจัดพิธีกรรม ดังนั้น การทำความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม ในวัฒนธรรมย่อย (Sub culture)

เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากโลกทัศน์ในสังคมชุมชนภาคใต้แล้ว การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครูในอดีตมีหน้าที่อันสำคัญในการสืบทอด เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ทางสังคม มาอย่างต่อเนื่อง และยาวนานอาจจะมีเปลี่ยนแปลงไปบ้างในบางส่วนตามกาลเวลา

ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เป็นชุมชนหนึ่งที่ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา เนื่องมาจากยังไม่มีผู้ใดศึกษา ในเรื่อง “บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครู ภายใต้บริบททางสังคม” และเป็นชุมชนที่มีนายโรงโนราถึง 3 คน ชุมชนนี้มีบรรพบุรุษเป็นโนรา หรือมีครัวเรือนลูกหลานตายายโนรา ประมาณร้อยละ 25 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน และได้ประกอบพิธีกรรมสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะเดือนที่สำคัญ เดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนเก้า และเดือนสิบเอ็ด หรืออาจจะขึ้นอยู่กับความสะดวกความพร้อมของ ลูกหลานตายายโนรา¹ “บุคคลที่มีบรรพบุรุษเป็นโนรา หรือนับถือครูโนราสืบทอดกันมา” ตามที่ชุมชนนี้ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา นายโรงโนราที่ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูในชุมชนนี้ มี โนราประกอบ เคชรักษา โนราถาวร ช่วยเกิด โนราแผ้ว อักษรนำ โนราเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการประสานเชื่อมโยง ความเชื่อและพิธีกรรม ให้ลูกหลานตายายโนราได้พบปะกันกับบรรพบุรุษตายายโนรา ที่ล่วงลับไปแล้ว และมีส่วนในการทำหน้าที่แสดงบทบาททางสังคม ให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของพิธีกรรมโนราโรงครู ที่มีต่อผู้คนในสังคม อย่างเป็นรูปธรรม

ในงานศึกษาชิ้นนี้ จึงมุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครู ภายใต้บริบททางสังคมของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ โดยจะพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ดังนี้ การสืบทอดการรำโนราโรงครู ของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ หน้าที่ในการช่วยเหลือการเก็บ และหน้าที่ในการรักษาอาการป่วยไข้ บทบาทหน้าที่ในการกล่อมเกลापฤติกรรม หน้าที่ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในวงศาคนญาติ และหน้าที่ในการควบคุมพฤติกรรมของสังคมและชุมชน เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการนำเสนอบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครู ภายใต้บริบททางสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนราโรงครูชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

¹อุดม หนูทอง, โนรา, (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536), หน้า 47.

12.2 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.3 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของ โนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ นายโรง โนรา ลูกคู่ (ผู้ประ โคมเครื่องดนตรี นางรำ ลูกหลานตาชาย โนรา เจ้าของงาน ชาวบ้านทั่วไปในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 40 คน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่บทบาทหน้าที่ทั่วไปของ โนรา บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โนราโรงครุ บทบาทหน้าที่ของ โนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษา ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบบทบาทหน้าที่ทั่วไปของ โนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.2 ทำให้ทราบบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.3 ทำให้ทราบบทบาทหน้าที่ของ โนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.4 สามารถนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นประโยชน์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ โนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

โนราโรงครู หมายถึง โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเช่นสังเวท เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริดและผูกผ้าแก้ผู้แสดง โนรารุ่นใหม่

ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ หมายถึง ตำบลนาไม้ไผ่รวมทั้งเขตรอบข้างที่ห่างออกไปจากตำบลนาไม้ไผ่ ไม่เกิน 2 หมู่บ้าน (ตามระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น) ที่มีสังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

บทบาทหน้าที่ หมายถึง การอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนหรือสังคม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หรือการตอบสนองความต้องการทางจิต ให้กับบุคคลในชุมชน

บริบททางสังคม สภาพทั่วไปของบุคคลในชุมชนที่ประพฤติกปฏิบัติร่วมกัน มีความเชื่อค่านิยม สังคม วัฒนธรรม แบบเดียวกันหรือมีความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

วิถีชีวิต หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตหรือลักษณะความเป็นอยู่ ของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ที่เกี่ยวข้องกับโนราโรงครู เช่น การสืบทอดการรำโนรา ความเชื่อ การแก้บน เป็นต้น

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับโนราว่ามีอยู่จริงของผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

พิธีกรรม หมายถึง วิธีการและขั้นตอนการกระทำที่จะนำไปสู่เป้าหมายในการรำโนราโรงครูของผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เช่น การเบิกโรง การกาศครู เป็นต้น

เหมฺุรย คือการบนบานหรือพันธะสัญญาระหว่างลูกหลาน กับครูหมอตายายโนรา ภายใตเงื่อนไข ของการคลบ้นคาลให้เป็นไป หากสำเร็จก็จะทำพิธีแก้บน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุภายใต้บริบททางสังคม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้เพื่อนำเสนอแนวคิดสำคัญ ครอบคลุมเนื้อหาองค์ความรู้ ด้านต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีโครงสร้าง และการหน้าที่ (structural and functional theory) ผู้มีบทบาทสำคัญในงานสังคมและวัฒนธรรม คือ โพรนิสลอร์ มาลินอสกี (Bronislaw Malinowski) และ แรดคลีฟ บราวน์ (Radcliffe – Brown)

- 2.1 แนวคิดบนพื้นฐานทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของโนราโรงครุ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโนราโรงครุ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดบนพื้นฐานทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงในการศึกษาครั้งนี้เป็นทฤษฎีแนวโครงสร้าง และการหน้าที่ (structural and functional theory)

Bronislaw Malinowski (1942) ได้มีทัศนะว่า การปฏิบัติตามวัฒนธรรมในแต่ละสังคมนั้นย่อมปรากฏออกมาในลักษณะของการกระทำต่อกันและกันอย่างมีความหมาย ทั้งนี้เพื่อสนองแรงจูงใจ หรือความจำเป็นพื้นฐานของปัจเจกชนซึ่งประกอบขึ้นเป็นสังคมและ เขายังได้วิเคราะห์ด้วยว่า ศาสนาเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นในการอยู่รอดของมนุษย์ โดยทำหน้าที่ ที่คอยควบคุมให้คนในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐาน และยังช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจให้ดีขึ้น โดยสามารถอธิบายออกมาเป็นถ้อยคำได้ Bronislaw Malinowski และลูกศิษย์ได้วิเคราะห์ศาสนาโดยดูจากหน้าที่ของศาสนาที่มีต่อมนุษย์ ว่ามี 4 ประการ ดังนี้

1. หน้าที่ในการให้คำอธิบาย (Explanatory Functions) โดยในทุก ๆ สังคมมนุษย์จะต้องตั้งคำถามว่า ทำไม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบ หาข้อสรุปหรือหาเหตุผลได้ โดยเฉพาะในระบบของความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ ในลักษณะของการขอคำอธิบายเหล่านี้ จะเป็นการติดต่อผ่านทาง “คนทรง” เพื่อให้ได้รับคำตอบที่สามารถอธิบายสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหาข้อสรุปหรือหาเหตุผลได้ เช่น การป่วยไข้ของมนุษย์โดยไม่ทราบสาเหตุ เป็นต้น

2. หน้าที่ในด้านการสนับสนุนให้พลังใจในกรณีเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์รู้สึกว่าจะไม่อาจควบคุมได้ (Psychologically Reinforcing Functions) ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติหรือสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อปัจเจกชนแก่สถาบัน

3. หน้าที่ในการสนับสนุนอย่างมีพลัง (Validating Functions) แก่สถาบันพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม เป็นต้น

4. หน้าที่ในการผนึกส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ (Integration Function) นั่นคือจะทำหน้าที่ประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่อาจมีประเพณีหรือระบบความเชื่อที่ต่าง ๆ กันเข้าเป็นรูปแบบใหญ่ ๆ อันเดียวกัน แนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ศาสนาเป็นแนวทางให้มนุษย์ ชีดถือและปฏิบัติเพื่อความจำเป็นพื้นฐานของการอยู่รอด ดังที่นักมานุษยวิทยาคนสำคัญได้กล่าวในลักษณะที่คล้าย ๆ กันว่า

Radcliffe - Brown นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับและพิธีกรรมว่า พิธีกรรมเป็นระบบที่ทำให้ แนวคิดเป็นลักษณะรูปธรรมแบบหนึ่ง ที่สามารถเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึก และค่านิยม ทางสังคม สัญลักษณ์และพิธีกรรมเป็นสิ่งทำให้ ค่านิยมทางสังคมคงที่โดยการสร้างรูปแบบที่เหมือนกับภาษา (language - like form) พิธีกรรมทางศาสนามีหน้าที่ ทำให้เกิดเสถียรภาพโดยผ่านทาง ความเชื่อ และเทพนิยายต่าง ๆ Radcliffe - Brown ได้ศึกษาพิธีกรรมของชาวอันดามันว่า เป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนา ซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม พิธีกรรมช่วยเสริมสร้าง “อารมณ์ร่วม” (collective emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติกของสมาชิกสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี (Radcliffe - Brown อ้างใน ชศ สันตสมบัติ)

จึงกล่าวได้ว่า Bronislaw Malinowski และ Radcliffe - Brown ต่างก็เห็นตรงกันที่ว่า ศาสนา พิธีกรรม และความเชื่อ มีหน้าที่เสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างสมาชิกของสังคม แต่รายละเอียดปลีกย่อยจะเน้นในจุดที่ต่างกัน Bronislaw Malinowski จะเน้นในเรื่องของหน้าที่ พิธีกรรม ในทางจิตวิทยา สถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่มีต่อตัวบุคคล แต่ Radcliffe - Brown มีลักษณะที่มองในมุมกลับคือ มองในลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลที่เข้ามาประกอบกันเป็น โครงสร้างทางสังคม ภายใต้การควบคุมของสถาบันประเพณีและ

พิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ อันเป็นกลไกสำคัญที่จะก่อให้เกิดค่านิยม ความเชื่อร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินกิจกรรมในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง

และ Radcliffe – Brown (แปลโดย ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ) ได้กล่าวถึง มโนคติ “หน้าที่” ชีวิตของมนุษย์ว่า การทำหน้าที่ทาง โครงสร้าง และความสืบเนื่องจาก โครงสร้างก็คงรักษาไว้ โครงสร้างทางสังคมก็เหมือนโครงสร้างทางชีวภาพ คือไม่ได้ทำลายไปแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องหน่วยที่เป็นองค์ประกอบ บังเอิญบุคคลอาจจะหายจากสังคมไป หรือโดยวิธีการอื่น และคนอื่นก็อาจจะเข้ามาแทน แต่ความสืบเนื่องของ โครงสร้างก็ถูกดำรงรักษาไว้โดยกระบวนการของชีวิตสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมและพิธีกรรม การกระทำระหว่างกันของกลุ่มบุคคลได้ผูกพันเข้าไว้ด้วยกันในชีวิตของชุมชน และมีคุณประโยชน์ในการรักษาความสืบเนื่องทาง โครงสร้างของสังคมและชุมชนนั้น ๆ

ดังจะเห็นได้จากงานวิจัย ของ เกศริน ธรรมขันแข็ง เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อประเพณี ความเชื่อของชาวล้านนา : กรณีศึกษา ฝึญ่า¹ ผลการวิจัยพบว่า ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฝึญ่า ยังคงอยู่ในสังคมล้านนา และมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของชาวล้านนา โดยชาวล้านนาเชื่อว่าฝึญ่า มีบทบาทสำคัญ ดังเช่น บทบาทของฝึญ่าต่อบุคคลและครอบครัว ส่งผลให้บุคคลมีความเชื่อถือมีความประพฤติปฏิบัติตนเอง ในจารีตประเพณี สร้างเสริมกำลังใจ ครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่น บทบาทของฝึญ่าต่อเครือญาติ สร้างความสามัคคี ในหมู่เครือญาติ สายสกุลเดียวกัน มีความเคารพผู้อาวุโส รักษาชื่อเสียงของตระกูล บทบาทต่อสังคม มีความสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก ในสังคมเริ่มจากครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม เครือญาติ ชุมชน โดยมีบทบาทในการควบคุมผู้ที่นับถือ ให้ตั้งตนอยู่ในครรลองครองธรรม สร้างความสงบสุข ให้กับสังคมล้านนา ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีผลกระทบต่อความเชื่อ ฝึญ่า พบว่า การศึกษาในระบบ โรงเรียนที่รัฐเป็นผู้กำหนดมุ่งเน้นความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ การเรียนรู้นอกระบบผ่านสื่อ ที่ทันสมัย ทำให้คนรุ่นใหม่ มีทัศนคติเกี่ยวกับฝึญ่าว่า เป็นเรื่องไร้เหตุผล ส่วนของอาชีพ ผู้ที่ประกอบอาชีพดั้งเดิมสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ยังมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีเวลาว่างร่วมพิธีกรรม ส่วนอาชีพสมัยใหม่ไม่เชื่อในประเพณี และบทบาทของฝึญ่า ซึ่งเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ การประกอบอาชีพต่างถิ่น มีส่วนร่วมในพิธีกรรมลดลงหรือไม่มีโอกาส และความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการหลงใหลทาง

¹ เกศริน ธรรมขันแข็ง, “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีผลกระทบต่อประเพณีความเชื่อของชาวล้านนา : กรณีศึกษาฝึญ่า,” 20 ตุลาคม 2550,

วัตถุ การแลกเปลี่ยนทางความคิด ความเชื่อรวมถึงการรับเอารูปแบบความคิด ความเชื่อใหม่ ได้อย่างรวดเร็ว คนรุ่นใหม่มีทัศนคติว่าเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไม่ทันเหตุการณ์ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในงานวิจัยนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ ของผีปู้ย่า ในบทบาทหน้าที่ต่อบุคคลและครอบครัว บทบาทหน้าที่ของผีปู้ย่าต่อเครือญาติ และบทบาทหน้าที่ต่อสังคม มีความสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากระบบการศึกษา การประกอบอาชีพ ความเจริญก้าวหน้าทางคมนาคม ส่วนที่มองเห็นได้ชัด

สำหรับประเด็นที่มองข้ามในการศึกษานี้ การศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ การเคารพผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความกตัญญูทั้งผู้ที่มีชีวิต และผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว อันเป็นส่วนสำคัญของสังคม ประเด็นนี้ยังไม่ได้พูดถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือการรับรู้สื่อที่ไม่ได้เลือกสรร และไม่มีขอบเขต เป็นต้น

งานศึกษานี้มีส่วนในการรวบรวมระบบคิดเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ มาลินอสกีที่ว่า ความเชื่อ และพิธีกรรม มีหน้าที่ช่วยเสริมในเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสนับสนุนของงานที่จะศึกษาในประเด็นของบทบาทหน้าที่ของ โนราโรงครู ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม ต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

การศึกษางานบทบาทหน้าที่ในระดับชุมชน มีงานชิ้นสำคัญที่น่าสนใจของ ปราบธนา จันทรพันธ์ ได้ทำการศึกษา เรื่อง เจ้าแม่เกะจิก : ระบบความเชื่อในชุมชนประมง² พบว่าบทบาทหน้าที่ของความเชื่อในเจ้าแม่เกะจิก ในระดับของสังคมและชุมชน เป็นเพียงเทพเจ้าที่คุ้มครองและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจที่สำคัญแก่ชาวบ้านทุกคน เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ที่แก้ไขไม่ได้ ก็มักจะมาพึ่งพาเจ้าแม่ ไม่ว่าจะปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ เช่นการป่วยไข้ของผู้คนในครอบครัว โดยไม่ทราบสาเหตุ หรือปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สิน การติดต่อกับเจ้าแม่ ในลักษณะของการขอคำอธิบายนี จะเป็นการติดต่อผ่านร่างทรง เพื่อให้ได้รับคำตอบที่สามารถอธิบาย ส่วนที่ชาวบ้านไม่สามารถหาข้อสรุปได้ หรือหาเหตุผลได้ นอกจากนั้น เจ้าแม่เกะจิก ยังมีบทบาทในการให้กำลังใจ เมื่อชาวบ้านประสบปัญหา เช่นเกี่ยวกับการทำมาหากิน การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวบ้านหาทางออกไม่ได้ และไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใคร การขอร้องวิงวอนเพื่อให้เจ้าแม่ช่วยเหลือจึงเป็นหนทางสุดท้าย

²ปราบธนา จันทรพันธ์. “เจ้าแม่เกะจิก ระบบความเชื่อในชุมชนประมง”, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร องค์กรมหาชน, 2546), หน้า 231 – 236.

บทบาทหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ของความเชื่อในเจ้าแม่เกาะจิก ที่มีต่อชาวบ้านก็คือ การผนึกส่วนต่าง ๆ ของสังคม ให้เป็นเอกภาพ ความแตกต่างในวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่บนเกาะ เมื่อชุมชนมีงานประเพณี หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกฝ่ายก็ล้วนให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดี ความเชื่อในเจ้าแม่เกาะจิก ยังมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่าง กลุ่มชาวประมง ที่อาศัยอยู่บนเกาะ ที่มีกิจกรรมแตกต่างกัน กำหนดบทบาทที่เหมาะสมให้กับ สถานภาพของเจ้าแม่ และลูกน้องสนับสนุนให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของความเชื่อในเจ้าแม่เกาะจิก เป็นเพียงเจ้าที่คุ้มครอง และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในชุมชน เป็นการส่งผลให้ผู้คนใน ชุมชนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เกิดผนึกส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีร่วมกัน ในส่วนที่ยังขาดของงานศึกษานี้เห็นจะเป็นการกล่าวถึง ประวัติศาสตร์เดิมของเจ้าแม่เกาะจิก และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่ง หรืออาจส่งผลให้ความเชื่อดังกล่าว ลดทอนความสำคัญลง ได้ในอนาคต

งานศึกษานี้จึงมีส่วนสำคัญ และสอดคล้องกับแนวคิดของ มาลินอสกี ในการให้คำอธิบาย กับชาวบ้าน ตามข้อสงสัย และลดข้อข้องใจ ถึงแม้ว่าจะเป็นการหาคำตอบ ไม่ได้ที่แน่ชัด และมีเหตุมี ผลก็ตาม แต่ชาวบ้านก็มีความเชื่อในสิ่งที่ตนเคารพและเชื่อถือ

งานวิจัยที่มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันของ พิทยา บุขรรัตน์ เรื่องโนราโรงครุวัดท่าคุระ ตำบล คลองรี อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา³ พบว่า บทบาทหน้าที่ของ โนราโรงครุ วัดท่าคุระ ที่มีต่อวิถี ชีวิตของชาวบ้านท่าคุระ และตำบลใกล้เคียงว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมโนราโรงครุ มีความสัมพันธ์ กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ดังนี้ ความเชื่อใน โนราโรงครุ ความเชื่อและพิธีกรรมโนราโรงครุเป็นที่ ยอมรับของชาวบ้านเชื่อกันว่า มีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลทางด้านจิตใจ เกิดความรักความ สรทธา ทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานของสังคม และชุมชน ความเชื่อในเรื่อง เจ้าแม่อยู่หัว มีความเชื่อในเรื่องของความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ของเจ้าแม่อยู่หัว ต่างเคารพและยอมรับว่า เป็น ลูกหลานของเจ้าแม่อยู่หัว จึงได้ร่วมกันจัดงานประเพณี สมโภช สรงน้ำ พระพุทธรูปเจ้าแม่อยู่หัว เป็นประจำทุกปี ชาวบ้านที่ไปทำงานต่างถิ่น ต้องกลับมาร่วมงานในพิธีกรรมนี้ ในระยะเวลา 3 ปี ต่อครั้ง ชาวบ้านเรียกกันว่า “ชุมชนาติ” การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ โนราโรงครุและเจ้าแม่อยู่หัวมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อชาวบ้าน และลูกหลานตาขายโนรา เชื่อกันว่า พิธีกรรมนี้ สามารถแก้บนและตัดขาดจาก เหมรบ หรือพันธสัญญาที่ให้ไว้กับครุหมอโนรา ตาขาย โนรา และเจ้าแม่อยู่หัว ได้ผลสำเร็จ สำหรับบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุ วัดท่าคุระ ส่งผลให้ ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มีความสำนึกต่อการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของตน

³พิทยา บุขรรัตน์, “โนราโรงครุวัดท่าคุระ ตำบลคลองรี อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา”, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537), หน้า 223 – 236.

ที่แสดงออกถึง ความกตัญญู ต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คายาย ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ล่วงลับไปแล้ว ความเชื่อ และแรงศรัทธาของชาวบ้าน เชื่อว่า ความเชื่อพิธีกรรมโนราโรงครู และความเชื่อเจ้าแม่อยู่หัว เป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งของการสร้างระบบ ความสัมพันธ์ในชุมชนมีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคมในชุมชน ส่วนการสร้างเอกภาพและความสัมพันธ์ในสังคม มีส่วนสำคัญทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนำมาซึ่งความเป็นเอกภาพในสังคม

งานวิจัยชิ้นนี้ ได้พรรณนาถึงความเชื่อ การขอความช่วยเหลือ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคล และการสร้างความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชน เหล่านี้ ซึ่งเป็นการมองในด้านเดียว ในขณะที่สังคมในชุมชนมีความหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญในความเชื่อและพิธีกรรมนี้

สำหรับในส่วนที่จะนำมาเป็นแนวคิด ซึ่งมีลักษณะคล้ายและสอดคล้องกับแนวคิดของ มาลินอสกี และของบราวน์ ที่ว่าความเชื่อและพิธีกรรม มีหน้าที่เสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความสามัคคีความร่วมมือระหว่างสมาชิก และคอยควบคุมความเป็นบรรทัดฐานของสังคมในชุมชน

จากการศึกษางานวิจัย ดังกล่าว สรุปให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่ที่มีลักษณะที่คล้าย ๆ กัน ดังเช่น เป็นการแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานให้กับผู้คนในชุมชน เสริมพลังให้กับผู้คนในชุมชน ผืนดินส่วนต่าง ๆ ในสังคมและชุมชนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สร้างความรักความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาลินอสกี และของบราวน์ และสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของโนราโรงครู

สำหรับความเชื่อของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมจะแสดงออกให้เห็นทางขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมของมนุษย์ในสังคมนั้น และสามารถศึกษาได้จากพิธีกรรมที่มนุษย์สังคมนั้นแสดงออก ซึ่งอาจจะเกิดจากปัญหาของแต่ละชุมชน การดำรงชีวิตประจำวัน การเจ็บป่วย จึงคิดว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไป เพื่อป้องกันภัยที่เกิดขึ้นจึงวิงวอน ขอความช่วยเหลือ และเมื่อพ้นภัยก็ยินดีแสดงความกตัญญูทวดเทวี จึงมีผู้กล่าวความสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ดังนี้

ภิญโญ จิตต์ธรรม⁴ ได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือสิ่งที่มนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้ และทำความเข้าใจโลกมานานหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับนั้นก็จะทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจลึกลับนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงได้มีพิธีต่าง ๆ เพื่อบูชาเช่นสรวงพระผู้เป็นเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาลให้เป็นมนุษย์ จึงตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้น ๆ ขึ้น ในขณะเดียวกัน

ประสาธ อิศรปริดา และคณะ⁵ ได้ให้ความหมายในลักษณะที่คล้ายกันไว้ว่า เป็นการยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจจะมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ ในขณะเดียวกันที่ ภิญโญ จิตต์ธรรม ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อของชาวภาคใต้ไว้ในหนังสือความเชื่อ และได้แบ่งความเชื่อออกเป็นหลายประเภท ดังเช่น

1. ความเชื่อในวรรณคดี เชื่อฤกษ์ยาม ผีสางเทวดานางไม้ เชื่อไสยศาสตร์ หรือคาถาอาคม
2. ความเชื่อเพื่อประโยชน์ในการสั่งสอนธรรม
3. ความเชื่อเรื่องชาติ ภพ นรก สวรรค์
4. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
5. ฤกษ์ยามหรือนิมิตฝัน ลางบอกเหตุ
6. ความเชื่อที่เนื่องมาแต่ประเพณี
7. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
8. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์
9. ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะคนและสัตว์
10. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
11. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

⁴ภิญโญ จิตต์ธรรม, “ความเชื่อ”, วารสารรามคำแหง, มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2518, หน้า 64 – 72.

⁵ประสาธ อิศรปริดา และคนอื่น ๆ, ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518), หน้า 4 – 5.

ธวัช ปุณโณทก⁶ ได้ให้นิยามและขอบเขตของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้น ๆ หรือสังคมมนุษย์นั้น ๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านั้น และไม่เพียงแต่ความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โขดกลาง ไสยเวทย์ต่าง ๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถืออีกด้วย ดังนั้น มนุษย์จะแสดงออกให้เห็น ซึ่งความเชื่อทางศาสนา โดยได้จากพิธีกรรม เพราะการที่มนุษย์ทั้งหลายสร้างพิธีกรรมขึ้นมา ก็ย่อมมีวัตถุประสงค์ ความเข้าใจอันเกิดจากความเชื่อ ก็คือตัวพิธีกรรม แท้จริงแล้งก็คือพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติต่อความเชื่อ ที่เป็นรูปธรรมต่อศาสนา สำหรับพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันโดยทั่ว ๆ ไป จำแนกได้ 3 ประเภท

- (1) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน
- (2) พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต
- (3) พิธีกรรมเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคม

ธวัช ปุณโณทก กล่าวอีกว่า พิธีกรรมเนื่องด้วยความเชื่อของชาวอีสานที่บัญญัติในฮีตสิบสอง ได้กำหนดพิธีกรรมเนื่องด้วยความเชื่อเรื่องภูตผี วิญญาณ หรือเรื่อง โขดกลาง เช่น พิธีกรรมไหว้ผีตาแฉง พิธีกรรมบุญซำชะ พิธีกรรมทางศาสนาที่ปะปนกับความเชื่อ เช่น บุญข้าวประดับดิน สำหรับพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับเรื่องภูตผี เช่น การเกิด การสู่ขวัญ

ฉะนั้น จะเป็นการเชื่อ พิธีกรรม ในเรื่องโลกและจักรวาลก็ดี การสร้างโลกก็ดี การกำเนิดมนุษย์ ตลอดจนพิธีกรรมในรอบชีวิตของบุคคล มักจะวนเวียนอยู่ในความเชื่อเรื่องภูตผี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในเรื่องดังกล่าวยังฝังแน่นอยู่ในกระแสดิจิตสำนึกของสังคมอีสานในสมัยอดีต และในปัจจุบันก็หาเสื่อมคลายไปอย่างสิ้นเชิงไม่ ถึงแม้กระแสดิจิตสำนึกใหม่ ๆ หรือค่านิยมใหม่ ๆ ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอยู่ มากแล้วก็ตามที่ยังมีบุคคลสำคัญ สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์⁷ ได้จำแนกความเชื่อของชาวภาคใต้ ตามมูลฐานที่เกิดไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2539 ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

⁶ธวัช ปุณโณทก, “ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน”, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 49.

⁷สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, “ความเชื่อของชาวภาคใต้”, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมภาคใต้ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัดมหาชน, 2539) หน้า 57 – 58.

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิและศาสนา
2. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
3. ความเชื่อเกี่ยวกับจริยาวัตร
4. ความเชื่อเกี่ยวกับชกกลางบ้านและการปิดเป่ารักษาไข้

ความเชื่อทั้ง 4 ประเภทนี้อาจประสมประสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ประเภท เช่น ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา อาจมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ปะกอยู่ด้วย หรือความเชื่อเกี่ยวกับชกกลางบ้านมีความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธินิยมดั้งเดิม และไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย

โดยเฉพาะกลุ่มชนภาคใต้ ซึ่งเป็นดินแดนที่มีบริเวณมีร่องรอยของการเป็นอาณาจักรสำคัญ ในประวัติศาสตร์ เช่น ที่นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และจังหวัดสงขลา เป็นต้น โดยเฉพาะ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และศาสนา มากที่สุดเมืองหนึ่งในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ อีกทั้งมีแหล่งวัฒนธรรมปักษ์ใต้แหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งในด้านคติความเชื่อของชาวภาคใต้ มีลักษณะความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ดังเช่น พลดำรวจตรี ขุนพันธรักษ์ราชเดช^๑ ได้กล่าว ไว้ในความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวปักษ์ใต้ว่า ไสยศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชนปักษ์ใต้สมัยก่อนอยู่มาก เพราะเป็นเครื่องยึดมใจที่สำคัญซึ่งปฏิบัติ สืบต่อกันมาก ผู้ที่มีความเชื่อและรอบรู้ทางไสยศาสตร์นั้น มักจะคลุกคลีใกล้ชิดกับคนทั่วไป มากกว่าพระผู้ชี้นำทางศาสนา ด้วยเหตุนี้เองทำให้คนเชื่อถือไสยศาสตร์กันอย่างกว้างขวาง จึงได้ แบ่งความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวปักษ์ใต้ที่สำคัญ ๆ ดังนี้ เมตตามหานิยม การอยู่ยงคงกระพัน และเครื่องรางของคลัง ดับคนเป็นเหล็ก เคราคคนเป็นทองแดง ช้องหมูป่า ผ้าประเจียด การสัก ลูกประคำ พิสมร ลูกอม มบ โจ การทำคุณ การทำโทษ การทำยาสั่ง การทรงเจ้าเข้าผี การทำเสน่ห์ยาแฝด การลงเลขยันต์ การปัสสาวะรดปลวก การห้ามพูด

อมรา พงศาพิชญ์^๒ ยังได้กล่าวไว้ใน “วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์” ว่าวัฒนธรรม ความเชื่อ หมายถึงความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สังคมทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถึงแม้ว่า คำสอน เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์จะไม่ได้ เป็นคำสอนของศาสดา ความเชื่อในภูตผี ปีศาจ ก็รวมเรียกเป็น

^๑ขุนพันธรักษ์ราชเดช, พลดำรวจตรี. “ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวปักษ์ใต้”, (วิทยาลัย นครศรีธรรมราช, 2523), หน้า 101 – 124.

^๒อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยและมานุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 8 – 9.

ความเชื่อทางศาสนา เพราะเป็นความเชื่อ ในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ มีตัวอย่าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า เป็นต้น

ดังความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ ของขุนพันธรักษ์ราชเดช ใน ฉันททิพย์ พันธรักษ์ ราชเดช ได้กล่าวไว้ใน “วิชาของขุนพันธรักษ์”¹⁰ ของคำว่า “เวท” ไว้ว่า คือความรู้ หรือความรู้ทางศาสนา หมายถึง ถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขึ้น เป็นมนต์ หรือคาถาอาคม เมื่อนำมาเสกเป่า หรือบริกรรมตามลัทธิที่กำหนดไว้ สามารถให้ร้ายหรือดี หรือป้องกันอันตรายต่าง ๆ ตามคติไสยศาสตร์ได้ เวทมนต์โบราณ มี 4 คัมภีร์ คือ

1. ฤคเวท ว่าด้วยบทสวดสรรเสริญเทพเจ้าทั้งหลาย คัมภีร์เก่าตอนท้าย กล่าวถึงการสร้างโลกต่อมาได้กลายเป็นต้นแบบความเชื่อของชาวอินเดีย
2. ยજุรเวท ว่าด้วยรายละเอียดการประกอบขัณฑ์พิธีและลำดับมนตร์ที่นำมาจากคัมภีร์ฤคเวทเพื่อสวดในขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธี
3. สามเวท ว่าด้วยบทขับที่คัดเลือกมาจากหนึ่งในหกของฤคเวท และใช้เฉพาะในพิธีบูชาด้วยน้ำโสม
4. อถรรพเวท หรืออาถรรพเวท เป็นเวทมนตร์คาถา เพื่อให้เกิดผลดีแก่ฝ่ายตนหรือผลร้ายแก่ฝ่ายศัตรู ตลอดถึงการบันดาลสิ่งมงคล หรืออัปมงคล เช่น การทำเสน่ห์ การรักษาโรคซึ่งทั้งสามคัมภีร์แรก เรียกว่า ไตรเวท หรือไตรเทพ ต่อมารับอถรรพเวท หรืออาถรรพเวทเข้ามารวมเป็นสี่คัมภีร์ เรียกว่า จตุรเวท หรือจตุรเทพ พอจะกล่าวได้ว่าจากเวทมนต์โบราณ ทั้ง 4 คัมภีร์ เป็นต้นแบบของความเชื่อ และประกอบไปด้วยการดำรงตนดี รู้หลักของเวทศาสตร์นั้น ๆ ด้วย ดังความเชื่อในศาสตร์ข้างต้น

ในขณะที่เดียวกัน ฉลาดชาย รมิตานนท์ ได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจ¹¹ เกี่ยวกับพิธีกรรมว่า การศึกษาพิธีกรรม ต้องทำความเข้าใจศาสนาพร้อม ๆ กันไป ซึ่งศาสนาของมนุษย์มีหลากหลาย ในด้านของอำนาจ รูปแบบขององค์กร ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่มีตำแหน่งแห่งที่ในจักรวาลและวิถีทางที่มนุษย์สืบความสัมพันธ์กับอำนาจและสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชีวิตมนุษย์ ซึ่งอาจให้โทษให้คุณแก่มนุษย์ได้

เจ้าทฤษฎี มาลินอสกี (1925) (แปลโดย ปรีดดา เฉลิมเผ่า 2528) ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเรื่อง ดำเนินาน ที่มีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมและการกระทำทางศีลธรรม การจัดองค์กรทางสังคม

¹⁰ ฉันททิพย์ พันธรักษ์ราชเดช, “วิชาของขุนพันธรักษ์”, (นครศรีธรรมราช, 2550), หน้า 133.

¹¹ ฉลาดชาย รมิตานนท์, ผีเจ้านาย, (เชียงใหม่ : โครงการตำรามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527), หน้า 73.

และกิจกรรมในการดำรงชีวิตว่า ตำนาน เป็นพลังทางวัฒนธรรม (cultural force) เป็นสิ่งที่มีบทบาทหน้าที่ต่อวัฒนธรรม ซึ่งเขาเห็นว่าชนดั้งเดิมเป็นคนที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่เรื่องปาก เรื่องท้อง ของชีวิตประจำวันมากกว่าที่ถกเถียงวิชาการ ซึ่งเขาเห็นความสำคัญของสังคมวิทยา ของตำนาน ที่มีความสัมพันธ์ระหว่าง ตำนาน กับพิธีกรรม (ritual) ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นแนวที่ถูกต้อง และเขาเชื่อว่า ตำนาน ทำหน้าที่สำคัญในวัฒนธรรม โดยการแสดงออก ประมวลความเชื่อออกมาเป็นถ้อยคำ ปกป้องศีลธรรมและทำให้ศีลธรรมมีผลใช้บังคับได้ รับรองความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม และเป็นกฎในการปฏิบัติต่อของมนุษย์

จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปไม่ว่าศาสนา ความเชื่อ ความประหลาดของประชาชน จะมีลักษณะเป็นศาสนาพุทธ พราหมณ์ และไสยศาสตร์ปะปนกัน ความเชื่อนั้นจะมีน้ำหนักมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบุคคล การศึกษา และอาชีพ อีกหนึ่งความเชื่อที่น่าสนใจที่จะกล่าวถึง เป็นความเชื่อในเรื่อง ของศิลปะการละเล่น และการแสดงพื้นบ้านรวมอยู่ในความเชื่ออันสำคัญนี้ด้วย นั้น ความเชื่อในเรื่อง “โนราโรงครู” ของฉัตรชัย สุกระกาญจน์¹² ดังในบทความ เรื่อง ความเชื่อบางประการของโนรา ซึ่งเชื่อว่าโนราเป็นศิลปะการฟ้อนรำของชาวภาคใต้มานานนับร้อยปี เข้าใจว่าเดิมเป็นพิธีกรรมทางศาสนาของชาวภาคใต้ ต่อมาจึงเปลี่ยนวัตถุประสงค์ เป็นการฟ้อนรำเพื่อความบันเทิงแก่ชุมชน ดังนั้นจึงมีความเชื่อถือเกี่ยวข้องอยู่ ดังความเชื่อบางประการของโนรา ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ปักข์ได้เชื่อกันว่าครูหมอของตนมีความศักดิ์สิทธิ์ ก่อนจะแสดง หรือทำพิธีกรรมใดเกี่ยวกับโนราก็ต้องระลึกและบูชาครูเสมอ โดยการทำพิธี “ลงครู” หรือ “รำโนราโรงครู” โดยการตั้งเครื่องบูชาและจัดคนทรงให้ครูหมอมารับเครื่องเซ่น และสำหรับคนในวงการโนราจะเชื่อเรื่องนี้อย่างมั่นคง
2. ความเชื่อเรื่องการข้ามเทริด อันอาจจะเป็นเพราะคนไทยเราถือศีลระเป็นของสูงและถ้าจะมองในแง่การเคารพนับถือก็อาจหมายถึงการลบหลู่ครู ถ้าข้ามเทริด
3. ความเชื่อในเรื่องการทำเทริด เดิมทำด้วยไม้ไผ่สาน แต่ปัจจุบันมักทำด้วยสังกะสีการทำเทริดสมัยก่อนก็มีเคล็ดซึ่งแสดงถึงความเชื่อถือของผู้กระทำ

¹²ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, ความเชื่อบางประการของโนรา ในชีวิตไทยปักข์ได้, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2523), หน้า 183 – 186.

ในงานศึกษาเกี่ยวกับ “ตายาย” “พีธีชิงเปรต : ประเพณีเทศกาลเดือนสิบในภาคใต้” ของ ทรงสิริ วิจิรานนท์¹³ พบว่า พีธีชิงเปรต เป็นพิธีกรรมทางศาสนา และมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ เป็นการเฉลิมฉลองความสำเร็จในการทำนาและเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษของคนที่ล่วงลับไปแล้วรวมทั้งผีไม่มีญาติอื่น ๆ

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนบริบททางสังคมของชาวภาคใต้ ดังในงานของ เลิศชาย ศิริชัย และอุดม หนูทอง¹⁴ กล่าวว่า สังคมวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ที่มีลักษณะการผสมผสานและหลอมรวมแนวความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ รวมถึงแนวความเชื่อในด้านพิธีกรรมทางลัทธิพราหมณ์และพุทธศาสนา จากบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังกล่าวทำให้ชาวปักษ์ใต้ดำเนินชีวิตตามความเชื่อที่สั่งสมมา กล่าวคือ มีการเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นเครื่องมืออธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถเข้าใจได้ โดยอาศัยพิธีกรรม การบวงสรวง เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดูแลปกป้องรักษา ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขอันเป็นสัญชาตญาณหนึ่งในการอยู่รอดของชีวิต ด้วยเหตุดังกล่าว การดูแลสุขภาพตนเองของชาวปักษ์ใต้ เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยเชื่อว่าสาเหตุของการเจ็บไข้ได้ป่วยเกี่ยวข้องกับ “กรรม” ทั้งกรรมจากการกระทำในปัจจุบัน ตลอดจนกรรมจากการสั่งสมมาแต่อดีตชาติ นอกจากนี้การดูแลสุขภาพตนเอง ของชาวปักษ์ใต้ ยังเป็นระบบวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญ เพราะเป็นระบบวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สังคมจึงสร้างระบบวัฒนธรรมที่สลับซับซ้อนให้คนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมากและหลายลักษณะ ทั้งในส่วนที่เป็นผลผลิตมาจากระบบอำนาจของสังคม โดยอาศัยอำนาจธรรมชาติ อำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นอำนาจในการให้ความหมายต่อการกำเนิด การดำรงอยู่ และดำเนินไปของสรรพสิ่ง รวมทั้งควบคุมสังคม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการเป็นผู้ให้การรักษา การยอมรับผู้ให้การรักษา อำนาจในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้ให้การรักษา ผู้รับการรักษา และเครือข่ายสังคมต่าง ๆ อำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรที่ใช้เป็นฐานในการรักษา เป็นต้น

¹³ ทรงสิริ วิจิรานนท์, “พีธีชิงเปรต : ประเพณีเทศกาลเดือนสิบในภาคใต้”, วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2528, หน้า 190.

¹⁴ เลิศชาย ศิริชัย และอุดม หนูทอง, “การแพทย์พื้นบ้านภาคใต้กับบริบททางสังคมและกระบวนการรักษาผู้ป่วย”, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 91.

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโนราโรงครุ

โนราโรงครุ เป็นพิธีกรรมเพื่อแก้บนให้แก่ ผีบรรพบุรุษของชาวภาคใต้ ที่ประสงค์จะให้จัดพิธีเพื่อเชิญชวนวิญญาณผีบรรพชนมาพบลูกหลาน และมากินเครื่องเช่นไหว้ โดยมีนายโรงโนราเป็นผู้ทำพิธีเชิญวิญญาณ ร่ายรำ ตลอดจนทำพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดงาน 1 วัน 1 คืน โดยมี “คนทรง” ประจำตระกูล เป็นตัวผ่าน ผีบรรพบุรุษ ของตระกูลนั้น ๆ ในความควบคุมของโนรา นายโรง งานพิธีกรรม โนราโรงครุ จะเริ่ม วันพุธและจบวันพฤหัสบดี (หรือจะเริ่มวันพุธและจบที่วันศุกร์ หากวันศุกร์ใดตรงกับวันพระก็จะไม่ส่งครุ ต้องเลื่อนไปวันเสาร์) พิธีกรรมจะเริ่มจากการเข้าโรงวันพุธ โดยโนราจะมาถึงบ้านที่จัดงานในตอนบ่าย เพื่อทำพิธีเบิกโรงชุมนุมครุ พิธีชดหมาก พิธีลงโรงไหว้ ตายาย เชิญครุ การแต่งพอก (การแต่งตัวของนายโรงโนราด้วยชุดใหญ่ เต็มยศ เพื่อไปเชิญครุ มาร่วมในพิธี ทำขึ้นในเช้าวันพุธ ซึ่งวันนี้ นายโรงโนราโรงครุ จะประแป้งแต่งหน้า ด้วยชุดใหญ่ มีการว่าบทนางนกระจอก เป็นนิทานเล่าเรื่องความรัก ของแม่นกกระจอกที่เสี่ยงภัยเพื่อลูกนกจนตัวตาย) ว่าบทจับบทสิบสอง (เป็นการเล่าชาดกสิบสองเรื่องอย่างสั้น ๆ ในลักษณะของการทบทวน) และการแก้บน ตกกลางคืนจะมีการเชิญตายาย ลงทรงเพื่อพบปะลูกหลาน วันพฤหัสบดีเป็นการส่งครุ หรืออาจจะมีการรำคล้องหงส์ และการตัดเหมฺรย

พิธีกรรมโนราโรงครุ เป็นพิธีกรรมของชาวปักษ์ใต้ เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นในกลุ่มเครือญาติที่เรียกว่า มี “ตายาย” เดียวกัน (ชาวปักษ์ใต้เรียกบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้วรวม ๆ ว่า “ตายาย” ไม่ว่าจะป็นฝ่ายบิดา หรือฝ่ายมารดา โดยมีฐานความเชื่อของพิธีกรรม คือ การเคารพบรรพชน โดยเชื่อว่า พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นแท้จริง ยังไม่ได้ไปไหน หากแต่คอยปกปักรักษาชีวิตของลูกหลานให้อยู่รอดปลอดภัย มีความอยู่ดี กินดี และมีความมั่งคั่ง มั่นคง ตายายเหล่านี้ เมื่อถึงบวบปีก็จะได้มีโอกาส มาพบลูกหลานในโอกาสและเทศกาลต่าง ๆ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โนราโรงครุ เป็นการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรมด้วยการเชิญครุหมอตายาย โนรามายังโรงพิธีมีวัตถุประสงค์ ดังเช่น

1. เพื่อไหว้ครุ เป็นการรำลึกถึงพระคุณของครุ โดยการรำถวายและถวายเครื่องเช่นไหว้
2. เพื่อแก้บน หรือภาษาถิ่นใต้เรียกว่า “แก้เหมฺรย” และทำพิธีเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ
3. เพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ อันเป็นพิธีกรรมที่แสดงความเป็นศิลปิน โนราคนใหม่ที่สมบูรณ์ ครุหมอโนรายอมรับ

โนราโรงครุ มี 2 ประเภท ถ้าจัดเต็มรูปแบบเรียกว่า “โรงครุใหญ่” จัด 3 วัน 2 คืน เริ่มพิธีเย็นวันพุธ เสร็จพิธีเย็นวันศุกร์ (ส่งครุ) แต่หากวันศุกร์เป็นวันพระ จะยึดไปส่งครุวันเสาร์ “โรงครุ

เล็ก” หรือ “คำครู” จะจัดให้มีพิธีแก้บน จัดพิธีเบ็ดเตล็ด แต่ไม่นิยมจัดพิธีครอบเทริด ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นสิริมงคลยิ่งแก่ศิลปิน¹⁵

ในงานวิจัยของ พิทยา บุขรรัตน์¹⁶ โнораโรงครูดำบลท่าแค พบว่า ตำนานที่เกี่ยวข้องกับ โнора คือ ตำนานขุนศรีทศาท่าแค ตำนานนางเลือคขาว ตำนานสิทธิเรือรี ตำนานสถานที่เกี่ยวข้องกับ โнора เช่น โครกขุนทา เขื่อนขุนทา ประวัตติของ โнора เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับ โнора และความสัมพันธ์ของ โนราตำบลท่าแคที่เชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดของ โнора ความเชื่อเรื่องครุหมอ โнора การไสยศาสตร์ การบนและการแก้บนครุหมอ โнора การครอบเทริด การผูกผ้าปล่อย การตัดจุก การเหยียบเสน การตัดผมผีซ้อ การรำถีบหัวควาย การรักษาอาการไข้ การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อดังกล่าว เป็นความเชื่อระดับชาวบ้านที่มีการผสมผสานระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนากับลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อดั้งเดิม

โนราโรงครุอีกแห่งหนึ่งเป็นที่น่าสนใจ โнораโรงครุวัดท่าคุระ ต.คลองรี อ.สทิงพระ จ.สงขลา จากผลการศึกษาของ พิทยา บุขรรัตน์¹⁷ พบว่า ความสัมพันธ์ตำนาน โнора ความเชื่อ ตำนานเจ้าแม่อยู่หัว และตำนานอื่น ๆ อันเป็นที่มาของการรำโนราโรงครุวัดท่าคุระ หรือที่เรียกว่า “งานตายาย่าน” ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ของ โнора โรงครุที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเชื่อเรื่องครุหมอ โнора ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่อยู่หัว การบนบานขอความช่วยเหลือ การรักษาอาการไข้ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การสร้างอาชีพ การสืบทอดการรำโนรา การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานให้กับคนในสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

จะเห็นว่าชาวบ้านในเขตพื้นที่ตำบลคลองรี และเขตพื้นที่ใกล้เคียง สามารถรวมตัวกันจัดพิธีกรรม โнораโรงครุ โดยใช้สถานที่ คือที่วัดท่าคุระ เพียงแห่งเดียว และสามารถจัดพิธีกรรมตามความเชื่อของตนเองได้ตามความต้องการ ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และได้รับความพึงพอใจในระดับชาวบ้าน โดยได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี จึงได้ชื่อว่า “งานตายาย่าน”

¹⁵อุดม หนูทอง, โнора, (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2536), หน้า 65.

¹⁶พิทยา บุขรรัตน์, “โนราโรงครุ ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), 2535, 305 หน้า.

¹⁷พิทยา บุขรรัตน์, “โนราโรงครุวัดท่าคุระ ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537), 72 หน้า .

จากการศึกษา การรำเขียนพราศ เหยียบลูกมะนาว ของสุวัฒน์ นาคเสน¹⁸ พบว่าแบ่งออกได้ 8 ประเภท คือ พิธีก่อนรำ การรำอวดความสามารถเฉพาะตัว การเรียกจิตวิญญาณของฝ่ายตรงข้าม การรำเข้าหาตัวพราศ การเข้าตัวพราศ การรำเข้าหาลูกมะนาว การเหยียบลูกมะนาว และการทำพิธีปลงอนิจจัง สำหรับนายโรง มีการรำอวดความสามารถเฉพาะตัวในช่วงต้น การรำเขียนพราศ หลังจากนั้นเป็นการรำพร้อมกับการบรรทมคาถาไปตลอด สำหรับความเชื่อที่สอดคล้องอยู่ที่การรำ พบว่ามีความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่คัดแปลงมาจากคติในศาสนาพุทธ ฮินดู อิสลาม และการนับถือการแต่งกายของนายโรงโนรา ในกรรำนี้นี้เหมือนเครื่องแต่งกายของนายโรงโนราทั่วไป แต่โพกผ้ายันต์แทนสวมเทริด

เชียรชัย อิศรเดช¹⁹ ได้วิเคราะห์ความหมายของพิธีกรรมโนราโรงครูว่า เป็นพิธีกรรมแห่งการ“ผูกมัดและตัดขาด” คือพิธีจะค่อย ๆ สร้างความผูกมัด เป็นระยะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และตัดขาดในวันสุดท้าย เริ่มตั้งแต่การปลูกโรง โครงสร้างต่าง ๆ เชื่อมต่อกันด้วยการมัด ไม่ใช้การตอกตะปู เมื่อเข้าสู่พิธีกรรมวันแรกจนถึงวันที่ 2 โนราจะกล่าวถึงความผูกพันกับพ่อ แม่ ครู อาจารย์ แพทย์อยู่ในบทร้อง และบทรำ และเมื่อเข้าสู่วันส่งครู บทร้อง ก็จะมีเนื้อหา ในเชิงลาจาก โนราจะต้องทำพิธีตัดโครงสร้างบางส่วนของโรงออก เพื่อแสดงถึงการเด็ดขาดกว่า การตัดขาดไม่ได้ หมายความว่าความเลิกละการพิบรพบุรุษ แต่เป็นการตัดขาดจากเรื่องที่ยับยั้งไว้ และตัดขาดจากความอาลัยอาวรณ์ เพื่อให้วิญญาณกลับไปอยู่กับของตน ลูกหลานได้กลับไปใช้ชีวิตปกติ สัญลักษณ์ของการตัดขาดคือ สับจีบหมากพลู และเทียนไขอันเป็นเครื่องบูชาบรรพบุรุษออก อย่างไรเยื่อใย ปีนขึ้นไปบนพาไล เพื่อตัดจากบนหลังคาออกสามดับ และเปิดออกไปด้านนอกจนเห็น ท้องฟ้าเพื่อส่งวิญญาณ หลังจากนั้น จึงกลับลงมาที่ศาลคล้า ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ เป็นตัวแทนของแผ่นดินที่ตายายสิงสถิต พลิกศาลกลับอีกด้านหนึ่ง เพื่อให้โลกวิญญาณและโลกปัจจุบันหลุดขาดออกจากกัน

นอกจากโรงครูที่จัดขึ้นเพื่อไหว้ตายายแล้ว ยังมีโรงครูอีกแบบหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อเปลี่ยนสถานภาพโนรารุ่นใหม่ ให้เป็นโนราเต็มตัว คือพิธีครอบเทริด หรือพิธีผูกผ้าใหญ่ พิธีกรรมนี้จะมีขึ้นหลังจากโนราฝึกรำรำจนชำนาญ ครู โนราจะทำพิธีครอบเทริด เครื่องประดับศีรษะ ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายที่มีความสำคัญที่สุดให้แก่โนราใหม่หากโนรายังไม่ผ่านพิธีกรรมนี้จะถือว่าเป็น โนราที่ไม่สมบูรณ์ หรือโนราดิบ หรือถ้าโนราคนไหนจึงแต่งงานก่อนเข้าร่วมพิธีนี้ ก็จะถูกรับเรียกว่า

¹⁸สุวัฒน์ นาคเสน, “โนรา : รำเขียนพราศ เหยียบลูกมะนาว”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2539, 150 หน้า.

¹⁹เชียรชัย อิศรเดช, “นัยทางสังคมของพิธีโนราโรงครู : กรณีศึกษาบ้านบ่อแดง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2542, 180 หน้า.

โนราราชิก โนราทั้งสองแบบจะไม่สามารถประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ อย่างพิธีโนราโรงครูของชาวบ้านได้ ด้วยเหตุที่เทริดเป็นสัญลักษณ์สำคัญ ที่บ่งบอกสถานภาพโนรา ขั้นตอนการสวมเทริดในพิธีโรงครู จึงไม่ธรรมดา และกลายเป็นจุดสำคัญของงานก็ว่าได้ โดยโนราใหม่ จะต้องนั่งบนก้นขันเงินใบโต ซึ่งคว่ำอยู่กลางโรง ตรงกับเทริดที่ถูกผูกเชือก และชักขึ้นไปติดบนเพดาน หลังจากนั้นจึงมีคนค่อย ๆ ผ่อนเชือกให้เทริดลงครอบศีรษะโนราพอดีพอดี เมื่อเสร็จขั้นตอน โนราใหม่ต้องรำรำ ด้วยท่วงท่าต่าง ๆ ที่รำเรียนมาต่อหน้าครู โนราอย่างน้อยเจ็ดคน คล้ายกับเป็นการแสดงความสามรถเพื่อขอจบหลักสูตร

ดังในงานของ วันดี สันติวุฒินเมธี “โนราโรงครู พิธีกรรมผูกสายสัมพันธ์คนใต้”²⁰ เช่นกัน กล่าวไว้ว่า เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจของประเทศประสบปัญหา จึงทำให้ชาวบ้านถูกหลานตายายโนรา หันมาแก้บน โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพิธีกรรม ที่เป็นไปอย่างรวบรัดมากขึ้น โดยเฉพาะ โนราโรงครู ที่วัดท่าคูระ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นโนราโรงครูชาวบ้านอีกรูปแบบหนึ่ง ที่กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการทำพิธี ไม่แพงและไม่ต้องเตรียมงานเองให้วุ่นวาย เพราะทางวัดจัดเตรียมไว้ให้หมด ผู้เข้าร่วมพิธีเพียงแต่เสียเงินซื้อตัวในราคา 20 บาท เท่านั้น

พิธีกรรมโรงครูที่วัดท่าคูระจะผูกติดอยู่กับตำนาน ที่มีเจ้าแม่อยู่หัวเป็นนางเอก ภายในวัดมีพระพุทธรูปทองคำปางสมาธิ ชาวบ้านท่าคูระ และตำบลใกล้เคียง เรียกว่า “เจ้าแม่อยู่หัว” และเชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเคารพเจ้าแม่อยู่หัวเช่นเดียวกับครุหมอโนรา ดังนั้นจึงจัดโนราโรงครูมารำถวาย ทุกวันพุธของข้างแรม 1 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ชาวบ้านเรียกว่า “งานตายายย่าน” มีระยะเวลา 2 วัน คือ เริ่มบ่ายวันพุธ ถึงบ่ายวันพฤหัสบดี จุดมุ่งหมายของงานนี้ เพื่อถวายเจ้าแม่อยู่หัว เพื่อแก้บนครุหมอโนรา หรือตายายโนรา และพิธีกรรมเหยียบเสนา ชาวบ้านที่บนบานเอาไว้ จะนำสิ่งของมาแก้บน เช่น อาหาร เครื่องใช้ เครื่องแต่งตัวโนรา ส่งให้โนราใหญ่พร้อมพนายหมากพลู และเงินทำบุญที่ เรียกว่า “เงินชาตายาย” ตามที่บนบานเอาไว้ หรือตามกำลังศรัทธา วันที่สองของงานจะมีพิธีกรรมสุดท้าย คือ พิธีตัดเหมรบ หรือตัดพันธสัญญาที่ให้ไว้ต่อกัน

ดังนั้น เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการตั้งโรงครู อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการตั้งโรงครูเป็นตัวเงินค่อนข้างสูง ลูกหลานตายายโนราโรงครู จึงหันมาแก้บนที่งาน “ตายายย่าน” กันมากขึ้น

งานวิจัยโนราโรงครูบางส่วนให้ความสนใจ ในด้านสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทั้งผู้วิจัยและโนราโรงครูสามารถนำมาประยุกต์ปรับเปลี่ยน ซึ่งนอกเหนือจากความเชื่อ และ

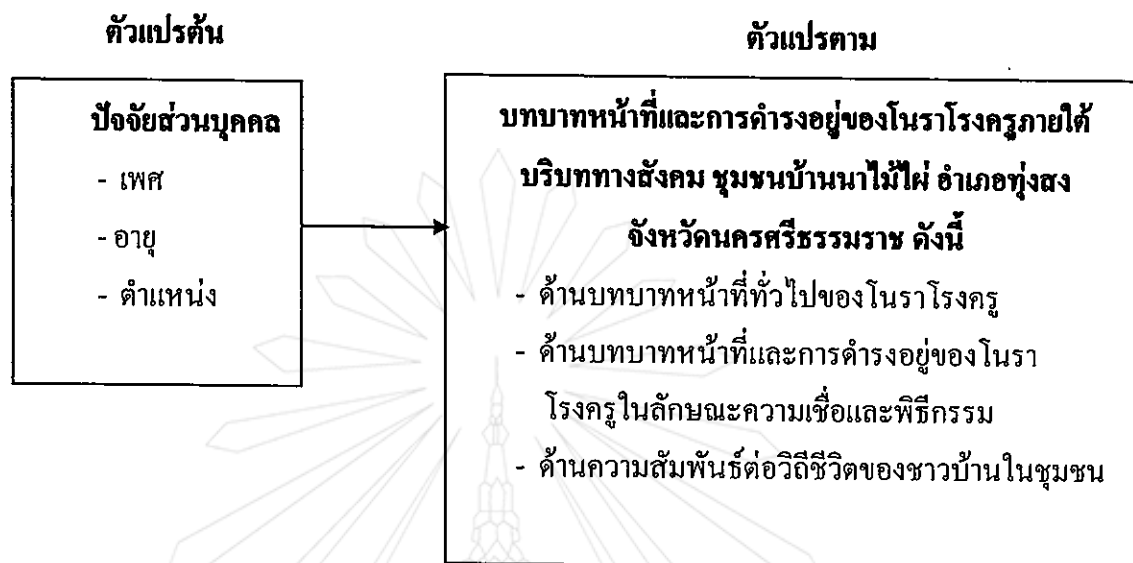
²⁰วันดี สันติวุฒินเมธี, “โนราโรงครู พิธีกรรมผูกสายสัมพันธ์คนใต้”, นิตยสารสารคดี, ปีที่ 16, ฉบับที่ 191, 2544, 115 หน้า.

พิธีกรรมที่เคร่งครัดและรัดกุมแล้ว โนราโรงครุยังสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้ การเหยียบเสน การตัดผมผีช่อ การตัดจุก ในขณะที่เดียวกันก็มีความสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพของชาวบ้าน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้น (เครือข่ายส่งเสริมสุขภาพจังหวัดสงขลา โครงการ โนราโรงครุส่งเสริมสุขภาพ WWW songhlahealth. Org 12/4/50)

งานวิจัยที่น่าสนใจในการปรับเปลี่ยนวิถีคิด ของโนราโรงครุ มาทบทวน ใน“บทบาทและความสัมพันธ์ทางสังคมของพิธีกรรม โนราโรงครุของชาวปักษ์ใต้” ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเรื่องนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางในการปรับกระบวนการทัศน์การดูแลสุขภาพ ของหน่วยงานรัฐ ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมสุขภาพ หรือระบบการแพทย์ของสังคม ในชุมชนชนบท โดยอาศัยทำความเข้าใจบทบาท และความสัมพันธ์ ของพิธีกรรมโนราโรงครุ ทั้งในระดับบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ร่างกาย และจิตวิญญาณ ในระดับครอบครัว และเครือญาติ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลเอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังรวมไปถึงการดำเนินชีวิต ในระดับชุมชนและสังคม ภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ของชุมชน ที่มีความเป็นพลวัต อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคม สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการศึกษาบทบาทหน้าที่ และการดำรงอยู่ของ โนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคม เพื่อนำแนวคิดถึงการทำความเข้าใจสภาพทั่วไปวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน โดยพิจารณาจากการสืบทอดการรำโนรา การแก้บนและรักษาอาการป่วยไข้ การเสริมสร้างความรู้และสติปัญญา การเสริมความสัมพันธ์ในวงศาคนญาติ และองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นต้น ภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมในระดับชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เป็นความรู้สำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างความคิด ขกระดับความคิดที่จะพัฒนา ในงานการศึกษามหาวิทยาลัยและการดำรงอยู่ของ โนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคมของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นต่อไป

2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ให้ความสำคัญกับการศึกษากระบวนการคิด และกระบวนการมีส่วนร่วมของลูกหลานทายายโนราโรงครุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล
- 3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- 3.3 วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล
- 3.4 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 ชั้นนำเสนอข้อมูล

3.1 แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล

3.1.1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- 3) มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 4) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
- 5) หอสมุดแห่งชาติ นครศรีธรรมราช
- 6) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 7) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 8) ที่ว่าการอำเภอทุ่งสง
- 9) องค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ บริบทพื้นที่ ประวัติของโนรา ความเชื่อ พิธีกรรมทั่วไป ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับโนราโรงครุ บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนรา และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ที่มีความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ทางสังคม เป็นต้น

3.1.2 ข้อมูลภาคสนามและผู้บอกข้อมูล

ได้จากแหล่งข้อมูล และผู้บอกข้อมูลที่คัดเลือก โดยวิธีการแบบเจาะจง ผู้ศึกษาได้ใช้เทคนิควิธี การวิจัยทางมานุษยวิทยาที่สำคัญ 3 วิธี คือ

1) การสังเกต (Observation) โดยผู้ศึกษาเข้าไปสังเกตการณ์จัดพิธีกรรมโนราโรงครุที่ลูกหลานตายายโนราจัดขึ้น บันทึกข้อมูล พร้อมถ่ายภาพประกอบ

2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ทางสังคม และที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของลูกหลานตายายโนรา

3) การสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลแบบเจาะจง (incept interviews) ได้แก่ นายโรงโนรา ลูกคู่ (ผู้ประโคมเครื่องดนตรี นางรำ) ลูกหลานตายายโนรา เจ้าของงาน และชาวบ้านทั่วไปในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ โดยแยกผู้บอกข้อมูล ดังนี้

(1) นายโรงโนรา อย่างน้อย 2 คน

(2) ลูกคู่ (ผู้ประโคมเครื่องดนตรี นางรำ) โรงละ 3 คน จำนวน 3 โรง รวม 9 คน เป็นอย่างน้อย

(3) ลูกหลานตายายโนรา อย่างน้อย 10 คน

(4) เจ้าของงาน อย่างน้อย 3 คน

(5) ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน อย่างน้อย 10 คน

3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แบบสัมภาษณ์

3.2.2 เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง

3.2.3 กล้องถ่ายภาพพร้อมอุปกรณ์

3.2.4 เครื่องเขียนที่จำเป็น

3.3 วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) สํารวจชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เพื่อทราบสภาพบริบทของพื้นที่ แหล่งข้อมูล ผู้บอกข้อมูล

2) ออกเก็บข้อมูลภาคสนาม อย่างละเอียด ร่วมกิจกรรมการแสดงโนราโรงครุ สัมภาษณ์นายโรงโนรา สัมภาษณ์ลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

3) การจัดการกระทำกับข้อมูล จัดเรียงเรียงข้อมูล ลำดับความสำคัญ เพื่อเตรียมความพร้อมในการนำไปวิเคราะห์

3.3.2 วิธีรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล กระทำโดยวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) สัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลแบบเจาะลึก (incept interviews) ตามแนวในแบบสัมภาษณ์แล้วบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพประกอบ
- 2) สังเกตการณ์ประกอบพิธีกรรม ถ่ายภาพประกอบตอนแสดงโนราโรงครู ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่
- 3) สํารวจ บันทึกข้อมูล ถ่ายภาพสถานที่ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

3.4 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ เป็น 2 ระยะ

- 1) ระยะเก็บรวบรวมข้อมูล ในขณะที่ศึกษาข้อมูลนั้นผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันเพื่อเชื่อมโยงประเด็นที่ได้จากผู้บอกข้อมูล สำหรับการค้นหาประเด็นที่จะถามผู้ให้ข้อมูลต่อไป
- 2) ระยะวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลเอกสาร บทถอดเทปสรุปประเด็นสำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์ และจากบทบันทึกการสังเกตประกอบพิธีกรรม เพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยง ยกระดับข้อมูล ให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้ตรงเป้าหมายและครบถ้วน

3.5 ชั้นนำเสนอข้อมูล

นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ตีความ เชื่อมประเด็นอธิบายความตามความเหมาะสม สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะต่อไป

บทที่ 4

บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคม ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

การศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคม
ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในบทนี้จะได้
กล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

- 4.1 บริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่
- 4.2 ประวัติและความหมายของโนรา
- 4.3 ประเภทของโนราโรงครุ
- 4.4 รูปแบบของโนราโรงครุ
- 4.5 จุดมุ่งหมายของโนราโรงครุ
- 4.6 บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนราโรงครุ
- 4.7 บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่
- 4.8 บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชน
บ้านนาไม้ไผ่

4.1 บริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

4.1.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของอำเภอทุ่งสง ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอทุ่งสง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ห่างจากตัว
เมืองนครศรีธรรมราช ประมาณ 60 กิโลเมตร มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองทุ่งสง มีทาง
หลวงแผ่นดิน 4 สาย ทางหลวงจังหวัด 1 สาย เป็นอำเภอที่มีการคมนาคม สะดวก ติดต่อกับจังหวัด
ใกล้เคียง คือ สุราษฎร์ธานี ตรัง พัทลุง กระบี่ และมีชุมทางรถไฟ

เนื้อที่

อำเภอทุ่งสงมีพื้นที่ประมาณ 602,977 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 501,860.02 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ จด อำเภอช้างกลาง อำเภอนาบอน และอำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอทุ่งสง มีสภาพพื้นที่เป็น ลูกคลื่นลอนลาดซึ่ง ประกอบด้วยภูเขาเตี้ย และป่าไม้กระจายทั่วทั้งพื้นที่ โดยในพื้นที่บางส่วนจะมีที่ราบระหว่างเนิน จากลักษณะดังกล่าว จึงทำให้อำเภอทุ่งสงเป็นแหล่งกำเนิด ต้นน้ำตามธรรมชาติหลายสาย คือ คลองวังหีบ คลองท่าโหลน คลองท่าเสา คลองกะปาง ประชาชนในอำเภอทุ่งสง ได้ใช้น้ำจากแหล่ง น้ำดังกล่าวในการอุปโภคและใช้ในการเกษตรกรรม

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอทุ่งสง สามารถแบ่งได้ 2 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือน ธันวาคม ถึงเดือน พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยน ฤดูมรสุม หลัจากสิ้นมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว อากาศจะเริ่มร้อนจัดที่สุดในเดือนเมษายน และเดือน พฤษภาคม
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุม ตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมประเทศไทย ทำให้ฝนตกทั่วไป ทำให้ในช่วงฤดูฝนยังมีช่วงความกด อากาศต่ำ ปกคลุมภาคใต้เป็นระยะ ๆ อีกด้วย ดังนั้นทำให้ฝนตกมาก

พื้นที่และเขตการปกครอง มี 13 ตำบล

1. ตำบลชะมาย	ประกอบด้วย	7	หมู่บ้าน
2. ตำบลถ้ำใหญ่	ประกอบด้วย	7	หมู่บ้าน
3. ตำบลที่วัง (เทศบาลที่วัง)	ประกอบด้วย	10	หมู่บ้าน
4. ตำบลหนองหงส์	ประกอบด้วย	13	หมู่บ้าน
5. ตำบลควนกรด	ประกอบด้วย	12	หมู่บ้าน
6. ตำบลนาไม้ไผ่	ประกอบด้วย	12	หมู่บ้าน
7. ตำบลเขาโร	ประกอบด้วย	10	หมู่บ้าน
8. ตำบลกะปาง	ประกอบด้วย	7	หมู่บ้าน
9. ตำบลนาหลวงเสน	ประกอบด้วย	8	หมู่บ้าน
10. ตำบลนาโพธิ์	ประกอบด้วย	5	หมู่บ้าน
11. ตำบลเขาขาว	ประกอบด้วย	11	หมู่บ้าน
12. ตำบลน้ำตก	ประกอบด้วย	6	หมู่บ้าน

13. ตำบลปากแพรก (เทศบาลเมืองทุ่งสง)

ประชากร

มีประชากรทั้งสิ้น 146,556 คน แยกเป็นชาย 74,266 คน หญิง 72,293 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย ต่อพื้นที่ประมาณ 182.52 คน/ตารางกิโลเมตร

4.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 420,385 ไร่ มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ยางพารา ข้าว ไม้ยืนต้น
อุตสาหกรรม

มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตดำเนินการและประกอบกิจการจำนวน 39 แห่ง
การพาณิชย์

มีสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ขนาดใหญ่ จำนวน 13 แห่ง

มีธนาคาร จำนวน 11 แห่ง

4.1.3 สภาพทางสังคม

การศึกษา สถานศึกษา 71 แห่ง

การศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 144,899 คน ศาสนาอื่น ๆ
ประมาณ 2,707 คน

สถาบันองค์กรทางศาสนา 56 แห่ง

ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มี ประเพณีชักพระ ประเพณีทำบุญวัน
สารทเดือนสิบ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสงกรานต์

การสาธารณสุข

มีการบริการด้านสาธารณสุข โรงพยาบาล 1 แห่ง สำนักงานสาธารณสุข 1 แห่ง
สถานีอนามัยตำบล/หมู่บ้าน 22 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจภูธรอำเภอ/ตำบล 2 แห่ง สถานีตำรวจภูธรอำเภอทุ่งสง สถานี
ตำรวจภูธรตำบลกะปาง

4.1.4 ระบบพื้นฐาน

การคมนาคม ติดต่อกันระหว่างอำเภอและจังหวัด

1. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 41
2. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 403
3. ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4211

4. ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4110

5. ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4116

6. ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4151

การโทรคมนาคม ไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง

การสาธารณสุข โภค มีไฟฟ้า ประปา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แหล่งน้ำธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้

ศักยภาพและโอกาสของอำเภอทุ่งสง

ศักยภาพเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาในอนาคต เป็นศูนย์กลางของการคมนาคม ทั้งทางรถไฟ และรถยนต์ เป็นเส้นทางผ่านไปสู่จังหวัดของภาคใต้ตอนล่าง เป็นศูนย์กลางด้าน เศรษฐกิจของอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม โดยเฉพาะยางพารา และสวนผลไม้ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมการเกษตร มีแหล่ง ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ มีสถานศึกษาทุกระดับ ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ตื่นตัวในทุก ๆ ด้าน การเมือง การประกอบอาชีพ และอื่น ๆ ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นไปด้วยดี

ประวัติความเป็นมาของตำบลนาไม้ไผ่

ตำบลนาไม้ไผ่ แต่เดิมมีราษฎรจากต่างถิ่นประมาณ 30 คน อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานโดยการ บุกรุกที่รกร้างว่างเปล่าเป็นที่นา และปลูกสร้างบ้านเรือน และได้นำเอาไม้ไผ่สีสุกมาปลูกรอบ บริเวณบ้าน เพื่อป้องกันช้างป่า ลม และได้ใช้สอยประโยชน์อื่น ๆ จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านนาไม้ ไผ่” ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบลนาไม้ไผ่ เป็นที่ราบลุ่มสลับเนินดินปนทราย ลักษณะดินเป็นดิน เหนียวปนทราย กักเก็บน้ำไม่ได้ค่อยได้ ในฤดูแล้งทำให้การเพาะปลูกไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลควนกรด และตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลเขาโร อำเภอทุ่งสง และตำบลวังหิน อำเภอบางขัน จังหวัด นครศรีธรรมราช

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลที่วัง และตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรของตำบลในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ จำนวน 8,402 คน มีครัวเรือน จำนวน 1,702 ครัวเรือน (ข้อมูลจากแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ ปีงบประมาณ 2551)

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ 1 แห่ง
2. โรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง
3. วัด 3 แห่ง
4. สถานีอนามัย 2 แห่ง
5. ศูนย์ป้องกันและรักษาป่าไม้ 1 แห่ง

สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ จำนวน 1,616 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,532 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.00 ของจำนวนหลังคาเรือน¹

4.2 ประวัติและความหมายของโนราโรงครู

ประวัติการเกิด โนราจากคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) (อ้างในภิญโญ จิตต์ธรรม 2508) กล่าวไว้ว่า² พระยาสายฟ้าฟาดเป็นกษัตริย์ครองเมือง ๆ หนึ่ง มีมเหสีทรงพระนามว่า พระนางศรีมาลา ทั้งสองพระองค์มีบุตรด้วยกัน องค์หนึ่งทรงพระนามว่า นวลทองสำลี วันหนึ่งหลังจากนางนวลทองสำลี ตื่นจากบรรทมและยังไม่ทันที่จะชำระพระพักตร์ก็ได้ไปขึ้นระลึกลงในสุบินนิมิตที่ได้มีมา และพระนางก็สามารถจำได้จนหมดสิ้น จากการทรงยั้งนั่ง อยู่เช่นนั้น ทำให้พวกสาวใช้สงสัยและถามพระนางว่า เพราะเหตุอันใดพระนางจึงไม่ทรงชำระพระพักตร์ทั้ง ๆ ที่ตื่นบรรทมแล้ว พระนางตรัสว่า เมื่อคืนนี้ฝันแปลกมาก ฝันแปลกอย่างที่ไม่เคยฝันมาก่อนเลย แล้วพระนางก็ทรงเล่าความฝันนั้นให้พวกสนมฟังว่า มีเทพธิดามาร่ำรำไห่ดู การรำร่ำรำนั้นรำทั้งหมด

¹แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่, สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2547 – 2550, (อัดสำเนา).

²ภิญโญ จิตต์ธรรม, โนรา, (สงขลา : โรงเรียนสตรีศรีหัตถ์ครูสงขลา, 2508), หน้า 1 – 3.

12 ท่า เป็นท่ารำที่สวยงามมากน่าชม มีเครื่องประโคมดนตรี คือ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และเครื่องประโคมดนตรีลงกับท่ารำเป็นจังหวะ และบัดนี้พระนางก็ยังจำท่าต่าง ๆ เหล่านั้นได้ แล้วพระนางนวลทองสำลี ก็ทรงรำรำตามแบบที่ในฝันนั้นทันที เป็นที่ชอบใจของพวกสาวใช้เป็นอย่างดี และพระนางก็ได้สั่งให้สาวใช้ทำเครื่องประโคมตามที่เห็นในฝันนั้น การประโคมก็ทำตามจังหวะการรำเหมือนในฝันทุกอย่าง พระนางได้ฝึกสอนให้พวกสาวใช้ได้รำรำเพื่อเป็นคู่รำกับพระนาง จากนั้นมีการประโคมเครื่องดนตรีและรำรำเป็นที่ครื้นเครงในปราสาทของพระนางเป็นประจำทุกวัน

อยู่มาวันหนึ่ง พระนางอยากเสวยเกสรดอกบัวที่อยู่ในสระหน้าพระราชวัง จึงรับสั่งให้นางสนมไปหักเอามาให้ เมื่อพระนางได้ดอกบัวแล้วก็ได้เสวยดอกบัวนั้นจนหมด กาลต่อมาพระนางก็ทรงครรถ์ แต่การเล่นรำโนราก็ยังคงสนุกสนานครื้นเครงกันเป็นประจำทุกวันมิได้เว้น อยู่มาวันหนึ่งการเล่นประโคมและความครึกครื้นนี้ทราบไปถึงพระยาสาชญาฟ้าฟาด พระองค์ทรงสงสัยว่าด้วยเหตุใดที่ปราสาทของพระธิดา จึงมีการประโคมดนตรีอยู่เป็นประจำ พระองค์จึงได้เสด็จไปทอดพระเนตรให้เห็นจริง เมื่อเสด็จไปถึงก็ทรงรับสั่งถาม พระนางนวลทองสำลีว่านางไปได้ท่ารำต่าง ๆ นี้มาจากไหน ใครสอนให้ พระนางก็กราบบังคมทูลว่า ไม่มีใครสอนให้ เป็นเทพนิมิต พระองค์จึงได้รับสั่งให้พระนางรำให้ดู เสียงดนตรีก็ประโคม ขึ้นพระนางก็ออกรำรำไปตามท่าที่ได้ฝันรวม 12 ท่า ขณะที่พระนางรำรำท่าต่าง ๆ อยู่ นั้น พระยาสาชญาฟ้าฟาดทรงเห็นว่าที่ครรถ์ของพระธิดาผิดสังเกต สงสัยว่าจะทรงครรถ์ จึงมีรับสั่งให้หยุดรำแล้วทรงถามพระนางว่า นางมีครรถ์กับใคร รักชอบใคร ใครเป็นสามีของเจ้า ทั้ง ๆ ที่ไม่มีผู้ชายคนใดสามารถเข้ามาในพระราชฐานได้เลย พระองค์ทรงถามซ้ำ ๆ แบบนี้หลายต่อหลายครั้งพระนางก็กราบทูลว่า นางมิได้มีผู้ชายคนใดเลย เหตุที่ทรงครรถ์อาจเป็นเพราะเสวยดอกบัวในสระหน้าพระราชวังเข้าไป พระยาสาชญาฟ้าฟาดไม่ทรงเชื่อ และว่ามีอย่างไหนดอกบัวเข้าไปแล้วมีท้องขึ้นมา ได้เรื่อง ไม่สมจริง และยังได้กล่าวคำบริภาษพระธิดาต่าง ๆ นานา เช่นว่า เป็นลูกกษัตริย์ไม่รักศักดิ์ศรี ทำให้อภัยชายหน้า นางนวลทองสำลีก็ได้แต่โศกเศร้ารำร้อง

ต่อมาด้วยเหตุที่เกิดขึ้นนี้ พระยาสาชญาฟ้าฟาดก็ทรงสอบสวนโดยรับสั่งให้พวกสาวใช้ทั้ง 30 คน เข้าเฝ้าที่ละคนและถามว่ามีผู้ชายใดเข้ามาในเขตพระราชทานนั้นบ้าง หรือไม่ นางสนมกำนัลก็กราบบังคมทูลเช่นเดียวกันว่า ไม่มีผู้ชายใดเข้าไปเลย และพระนางก็มีได้รับชอบกับใคร และยืนยันว่าพระนางได้เสวยดอกบัวในสระหน้าพระราชวังเข้าไป พระยาสาชญาฟ้าฟาดยิ่งทรงพระพิโรธหนักขึ้น ถึงกับคิดที่จะฆ่าพระธิดาและสาวสนมแต่เนื่องจากพระนางเป็นลูกในไส้จึงมิได้ทรงกระทำเช่นนั้น เพียงรับสั่งให้อำมาตย์ข้าราชการทำแพ แล้วก็ให้จัดเสบียงอาหารใส่แพให้เรียบร้อย เมื่อถึงเวลาก็ลอบแพพระนางและสนมทั้ง 30 คน ไปในทะเล ขณะที่แพลอยไปนั้นลมได้พัดแพเปิดที่เกาะกะซัง เป็นอันว่าพระนางและสาวใช้รอดตายจากธรรมชาติด้วยอำนาจบารมีของเด็กในครรถ์

ที่เกาะกะซัง เทวคาได้ชุบ (เนรมิต) บรรณศาลาให้อยู่อาศัย พวกสาวใช้ก็ปลูกผักแปลงเตงกวากินกัน พอดำรงชีวิตอยู่ได้

ส่วนนางนวลทองสำลีครรภ์ก็ได้ยิ่งแก่ขึ้นทุกวัน จนประสูติพระโอรสและให้นามว่า เด็กชายน้อย (ชื่อสมมุติ) พระนางและพวกสนมอยู่ที่นั่นจน เด็กชายน้อยอายุได้ 10 ปี ระยะ 10 ปีนั้น เด็กชายน้อยได้หัดการร่ายรำ โนราจนเป็นผู้ชำนาญดี และต่อมา เด็กชายน้อย ก็ถามแม่ว่าที่นี่ไม่มีผู้ชายเลยมีแต่ผู้หญิง คนอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่มี แล้วแม่เองแต่ก่อนเคยอยู่ที่ไหน พระนางนวลทองสำลีก็เล่าเรื่องแต่หนหลังให้ฟังแต่ต้นจนจบ เด็กชายน้อยก็อยากไปเมืองของพระอัยกา จึงถามว่าไปได้อย่างไรได้ แม่บอกว่าเมื่อลูกอยากไปแม่ไม่ห้าม แต่แม่เองไม่ไปชั่วตลอดชีวิตนี้ ลูกจะไปก็จงเอาผ้าผูกไม้แล้วปีนยกเป็นธงขึ้น เรือผ่านมาเขาจะแวะรับ เด็กชายน้อย ก็ทำตามและเรือก็ได้มารับไปทางเมืองพระอัยกา เมื่อไปถึงท่าเรือซึ่งยังไกลกับพระราชวังมาก เด็กชายน้อยก็ได้เที่ยวรำโนราไปเรื่อย เนื่องจาก โนราเป็นของแปลกและไม่เคยมีใครเคยเห็นมาก่อน กอปรด้วยการรำที่ชดช้อยน่าดู คนจึงไปดูกันมาก ยิ่งนานคนก็ยิ่งชวนกันไปดูมากขึ้นทุกที จนข่าวนี้เลื่องลือไปถึงพระราชวัง พระยาสาขาย่าฟ้าคทงทราบแล้วก็เรียกประชานมาถามว่า โนราเป็นอย่างไร เป็นคนหรือสัตว์ดีมาก เชียวหรือที่คนนิยมไปดูกันมาก แล้วในที่สุดพระองค์ก็ทรงปลอมพระองค์ไปในกลุ่มชนเพื่อไปทอดพระเนตร โนรา จากการที่พระองค์ได้ทอดพระเนตรนั้น ถึงเกิดเห็นว่า เด็กชายน้อยมีหน้าตาละม้ายคล้ายคลึงกับพระธิดา ซึ่งได้ลอยแพไปเมื่อ 10 ปีมาแล้ว จึงรับสั่งให้หา พระองค์ตรัสถามว่า เจ้าเป็นลูกเต่าเหล่าใคร เด็กชายน้อย ก็ตอบว่า แม่ชื่อนางนวลทองสำลี ส่วนพ่อฉันไม่ทราบ แม่เล่าให้ฟังว่า แม่ได้ตั้งครรภ์เพราะกินดอกบัว พระองค์เห็นว่าเรื่องราวตรงกัน จึงพาเด็กชายน้อยและคณะโนราเข้าไปในพระราชวัง ตอนนั้นคนอื่นฉาววิพากษ์วิจารณ์กันต่าง ๆ นานาว่า ต่อไปจะไม่ได้ดูโนราอีกแล้ว เพราะนายจับไปแล้ว พระยาสาขาย่าฟ้าคทงไม่ทรงฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น คงพาโนราไปพระราชวังทำเด็ว (ตอนนี้พระยาสาขาย่าฟ้าคทงทราบแล้วว่า เด็กชายน้อยคือหลาน หรือพระราชนัดดา ส่วนเด็กชายน้อยนั้นรู้มาจากแม่ก่อนแล้ว เป็นอันว่าต่างก็รู้จักทั้งสองฝ่าย) เมื่อถึงพระราชวังพระยาสาขาย่าฟ้าคทงถามว่า แม่เจ้าเด็วนี้อยู่ที่ไหน เด็กชายน้อยทูลว่าอยู่เกาะกะซัง

เมื่อพระองค์ทรงทราบเช่นนั้น จึงมีพระบัญชาให้อำมาตย์จัดเรือไปรับ เมื่ออำมาตย์ไปถึงจึงเชิญให้พระนางเสด็จกลับพระนครตามพระบัญชา แต่นางปฏิเสธและตรัสว่าพระราชบิดาได้ตั้งใจที่จะลอยแพไปเพื่อให้ตาย เหตุไฉนจึงมาเชิญตัวกลับเล่าพระนางจึงสั่งกับอำมาตย์ว่าชาตินี้จะไม่ขอไปเหยียบย่างผืนแผ่นดินของพระราชบิดาอีก และจะขอตายอยู่ที่นี้พวกอำมาตย์จึงจำต้องกลับ เมื่อกลับมาถึงพระนครแล้วก็กราบทูลเรื่องราวให้ พระยาสาขาย่าฟ้าคทงทราบ พระยาสาขาย่าฟ้าคทงจึงมีพระบัญชาให้จัดเรือไปรับอีกครั้งหนึ่ง และพร้อมรับสั่งว่าถ้าเชิญเสด็จไม่กลับก็ให้จับมัดมาให้ได้ เมื่อพวกอำมาตย์กลับไปเกาะกะซังอีก และได้เชิญเสด็จแต่โดยดี พระนางก็ไม่ยอมกลับ พวกอำมาตย์ก็

จับมัดพระนางขึ้นเรือ (ตอนนี้ในการแสดงโนราในสมัยหลังจึงมีการรำเรียกว่า กล้องหงส์ คือการรำเพื่อจับนางนวลทองสำลี เป็นการรำรำที่น่าดูน่าชมมากที่สุด) พามาเข้าเฝ้าพระราชบิดา เมื่อเรือมาถึงจะเข้าปากน้ำก็มีขึ้นจระเข้ขึ้นคอยขวางปากน้ำอยู่ (จระเข้สมัยก่อนชุกชุมมากทุกน่านน้ำเป็นที่เกรงกลัวของชาวเรือทั่วไป พวกถูกเรือก็ทำพิธีแหงจระเข้จนถึงแก่ความตาย แล้วเรือจึงเข้าปากน้ำได้เมื่อนางนวลทองสำลีเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชบิดาแล้ว พระราชบิดาได้ทรงขอโทษในเรื่องที่ได้กระทำไปในอดีต ขอให้พระนางลืมเรื่องเก่า ๆ เสียแล้วยกโทษให้พระองค์ด้วย จากนั้นพระองค์ก็ได้จัดให้มีการรับขวัญโดยเชิญพราหมณ์ โหระ และนิมนต์พระมาสวดพิธีมงคลทำขวัญ และจัดให้มีมหรสพ 7 วัน 7 คืน ในการแสดงมหรสพนี้ก็จัดให้มีการรำโนราด้วย พระยาสาชฟ้าพาดได้พระราชทานเครื่องทรง ซึ่งคล้ายคลึงกับของกษัตริย์ให้กับพระราชนัดดา เพื่อรำทรงเครื่อง ในงานนี้ ในการนี้พระยาสาชฟ้าพาดก็ได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ลูกของนางทองสำลี (เด็กชายน้อย) เป็นขุนศรีศรัทธา³

เครื่องต้นที่พระราชทานคือ เทริด กำไลแขน ปิ่นเหน่ง สังกวาล พาดเฉียง 2 ข้าง ปีกนกแอ่น หางหงส์ สนับเพลลา ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นเครื่องทรงของกษัตริย์ทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าโนราแต่เดิมก็เป็นเชื้อพระวงศ์ ขุนศรีศรัทธาได้สอนรำโนราให้ผู้อื่นเป็นการถ่ายทอดนาฏศิลป์แบบโนราไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระอัยกา โนราจึงได้มีการแสดงอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในภาคใต้มาจนถึงปัจจุบัน

มีตำนานที่ปรากฏเป็นคำกาพย์ ใช้ร้องในพิธีโนราโรงครู เพื่อเล่าถึงประวัติความเป็นมาของโนรา โดยร้องตอนเชิญครู แต่ปัจจุบัน ไม่มีโนราคณะใดใช้ร้อง ขุนอุปถัมภ์นรากรได้ถ่ายทอดแก่ภิญโญ จิตต์ธรรม มีข้อความดังนี้

วันนี้วันดี	เข้ามาทำการ
ตกแต่งโรงศาล	สูงประมาณขึ้นเทียมตา
ปูเสื่อลาดผ้าผ่อน	ผูกหมอนนานา
ลูกนุ้มพุ่มผลา	เรียงรายมาสิ้นทุกอัน
จึงประชุมญาติกา	พี่น้องและเผ่าพันธุ์
เคารพจบทุกอัน	จะเชิญครูมโนราห์
จำเดิมนางนวลทองสำลี	เป็นบุตรท้าวพระยา
นรลักษ์ฉงามหนักหนา	พักตร์จะแจ่มดังอัปสร
เทวาเข้าไปคลจิต	ให้เนรมิตเทพสิงห

³สารภี มุสิกอุปถัมภ์, โนราโรงครู, (สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา, 2523), หน้า 9 – 10.

รูปร่างอย่างจีहनอน
 แม่ลายเจ้าฟันเพื่อน
 บทบาทกล่าวพาดพัน
 จำได้สิบสองบท
 ครั้นฟื้นตื่นขึ้นมา
 แจ้งตามเนื้อความฝัน
 ยามเมื่อจะเกิดเหตุ
 ให้ฮายากคอกมาลัย
 เทพบุตรจุดแต่สวรรค์
 รู้ถึงพระบิดา
 ชั่วร้ายทำขายหน้า
 พร้อมสิ้นกำนันใน
 พระพาก็พัดกล้า
 พัดเข้าเกาะกะซัง
 ร้อนเร้า ไปถึงท้าว
 ชบเป็นบรรณศาลา
 พร้อมสิ้นทั้งผูกหมอน
 ด้วยบุญพระหน่อไท
 เมื่อครรรถ์ถ้วนทศมาส
 เอกองค์เยี่ยมเป็นผู้ชาย
 เล่นรำตามภาษา
 เล่นรำพอจำได้
 เล่นรำตามภาษา
 จินจามพราหมณ์ข้าหลวง
 จินจามพราหมณ์เทศไทย
 เทียวเล่นในพารา
 ทรงประทานทุกสิ่งอัน
 ท้าวพระยาสายฟ้าพาด
 ดุนรถกษณ์พัดตรา
 หาดัวมาไถ่ถาม

ร่อนรำท่าต่างกัน
 กระหนกถ้วนแต่เครื่องวิทย์
 จำได้เห็นแม่หนักหนา
 ตามกำหนดในวิญญาณ์
 แจ้งความเล่าเหล่ากำนัน
 หน้าที่นั่งของท้าวไท
 ให้ฮายากคำจัดไกล
 อุบลชาติภักษา
 มาสู่ครรรถ์นางฉายา
 โกรธโกรธาคือฟันไฟ
 ไล่แพมาแม่น้ำไหล
 ลอยแพไปในทาร์ง
 เล็กบ้างพันกำลัง
 นั่งเงื่องงอยู่ในป่า
 โกสีย์เจ้าท่านลงมา
 ท้าวพระยาได้อาศัย
 แทนที่นอนนางทรมวย
 อยู่เป็นสุขเปรมปรีดี
 ประสูติราชจากนาถ
 เล่นรำได้ด้วยมารดา
 ตามวิชาแม่สอนให้
 แล้วเข้าไปเมืองอัยกา
 ท้าวพระยามาหลงไหล
 ไทยทั้งปวงอ่อนน้ำใจ
 มาหลงไหลในวิญญาณ์
 มีราคามากครามครัน
 น้ำจิตชื่นเพราะศรัทธา
 เห็นประหลาดจิตหนักหนา
 เหมือนลูกยานวลสำลี
 เจ้าเล่าความไปถ้วนถี่

รู้ว่าบุตรทองคำ	แล้วหาตัวไปในวัง
ให้รำถลอกบาท	ไทรราชสมจิตหวัง
สมพระทัยหทัยัง	ทำวอลเนตรเห็นความดี
จึงประทานซึ่งเครื่องทรง	สำหรับองค์พระภูมิ
กำไลใส่กรศรี	สร้อยดาบทรงแพรภูษา
แล้วใช้คนให้ไปรับ	บุตรกลับเข้าพารา
ตั้งการงานวิวาห์	ทำขวัญให้พระกุมาร
แล้วให้เล่นมหรสพ	ฟังตลบเจ็ดวันวาร
ให้นามพระกุมาร	ชื่อขุนศรีศรัทธา ⁴

(ศาล หมายถึง ศาลเพียงตาในโนราโรงครู, ซี่หนอน หมายถึง กิณนร, ชบ หมายถึง เนรมิต)

มีการรำอีกชนิดหนึ่งที่เกี่ยวโยงกับประวัติความเป็นมาของโนรา คือการรำแทงเข้ (จระเข้) เหตุที่การรำแทงเข้ ได้รับความนิยมกันมา ในการรำโนราโรงครู เพราะตามเรื่องในประวัติว่า เมื่อพวกอำมาตย์ ของพระยาสาขายฟ้าฟาดได้ไปพาดตัวนางนวลทองคำมาแล้ว เมื่อมาถึงปากน้ำเข้าเมืองมีจระเข้นอนขวางปากน้ำอยู่ เรือเข้าไปไม่ได้จึงได้มีการแทงเข้เสียก่อนเรือจะเข้าไปได้ ตามที่เห็นคือการแสดงเรื่อง ไกรทอง การแทงเข้เป็นการเล่นโรงครูเพื่อแก้บน การเล่นจะเล่นเป็นเรื่องให้พรานเป็นจระเข้ (การทำรูปจระเข้ทำด้วยหยวกกล้วย มีการทำอย่างประณีตบรรจง มีการแทงหยวกกล้วยให้เป็นลวดกระหนกงอนสวยงามน่าดู คนแทงหยวกให้สวยงามต้องมีฝีมือเป็นพิเศษ ปัจจุบันหาได้ยากและกำลังจะหมดไป) การแทงเข้ โนราใหญ่ หรือนายโรงจะเป็นผู้แทง การรำแทงเข้ จะรำกันนานมาก ดังตัวอย่างกลอน

ชาละวันหันกรูครูดกลิ้ง
แล้วหมายมุ่งเอาแพไม่แลเหลียว
นายไกรยื่นร้ายมนต์กำราบเขี้ยว
กุมภีเหลียวฟาดผางเข้ากลางแพ
นายไกรวิ่งขึ้นเขหลังไม่ยั้งหยุด
กุมภีมุดพาไปในกระแสน ... เป็นต้น

ในส่วนของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เล่าแบบมุขปาฐะต่อ ๆ กันมาว่า ประมาณ 100 ปีเศษมาแล้ว ในสมัยพระคณาภัยสุนทร (สา สุวรรณสาร) เป็นผู้นำของอำเภอทุ่งสง ขุนภักดีศรีรักษา

⁴อุคม หนูทอง, โนรา, (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536), หน้า 8 – 10.

⁵ภิญโญ จิตต์ธรรม, โนรา, อ่างแก้ว, หน้า 61.

ผู้นำของตำบลนาไม้ไผ่ และหมื่นภักดีสุวรรณ เป็นผู้นำชุมชนในสมัยนั้น ได้เล่าเป็นตำนานสืบต่อกันมาว่า หมื่นภักดีสุวรรณ ได้ตั้งโรงโนราขึ้นที่บ้านเกาะเต่า (ปัจจุบันตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลนาไม้ไผ่) โดยมีโนรากลอมเป็นหัวหน้า กล่าวกันว่าโนรากลอมนี้ เป็นลูกของทวดขาว ได้ฝึกหัดโนรา อีกเป็นคนมีนิสัยชอบชักชวนเด็ก ๆ ฝึกรำโนราในละแวกบ้านมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงโนราแม่หมื่น ได้ฝึกต่อกันมาอีกช่วงหนึ่ง แต่เนื่องจากเกิดภาวะสงครามในสมัยนั้น ก็ได้หยุดรำไปเพราะทางราชการได้ออกกฎระเบียบว่า ถ้ามีบุคคลใดฝ่าฝืนถือว่ามีความผิดและจะได้รับการทลงโทษ ต่อมาเมื่อสงครามสงบ ดาเหล็ก ซึ่งเป็นเครือญาติเดียวกัน จึงเสนอให้ไปตั้งวงใหม่ที่บ้านของตน คือบ้านเกาะกลาง จนกระทั่งฝึกหัดรำและรับชมหมากอยู่เป็นประจำ โนราในวงได้เป็นหนุ่ม เป็นสาว กันขึ้นตามอายุ และวัย พร้อมกับมีความชำนาญในการรำ และมีประสบการณ์มากขึ้น จึงได้ขอแยกออกจากวง ไปตั้งวงใหม่ สมาชิกในวงก็ยังคงเหลือแต่โนรากลอม และยังมีเครื่องประกอบดนตรีอยู่บ้าง บางชิ้นแต่สิ่งที่สำคัญก็คือ “เทริด” พร้อมทั้งเครื่องแต่งตัว จึงได้เดินสายรำไปเรื่อย ๆ ตามงานวัด งานแก้บน บางครั้งไม่มีลูกคู่ ก็ต้องจำเป็นไปหาเอาในงานที่จะไปรำข้างหน้า อันเนื่องมาจากในยุคนั้น ความสนุกสนานของงานจะอยู่ที่โนรา เป็นผู้ให้ความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาได้ตั้งโรงขึ้น และตั้งตัวเป็นหัวหน้าคณะโนรา ชื่อว่าโนราหมื่น ซึ่งขณะนั้นอยู่ในวัยหนุ่ม อายุประมาณ 17 ปี มีผู้ร่วมวง คือ โนราชอบ โนราเอียด โนราเอื้อน โนราเอี่ยม โนราถาวร ต่อมาโนราถาวร ก็ได้ตั้งคณะขึ้นใหม่อีกคณะหนึ่ง ชื่อว่า โนราวรรณ ได้มีการรำงานวัด งานแก้บน และงานแข่งขัน การประชันโรงเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ตามชนหมากที่รับไว้ทั้งในและนอกเขตต่างอำเภอต่างจังหวัด เช่น อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอชะอวด อำเภอหัวไทร และจังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็ได้มีโนราจากพื้นที่อื่น ๆ เข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในชุมชน เช่น โนรานัด โนราเจียร โนราเอียดน้อย โนราเอียดใหญ่ เพิ่มขึ้นและได้แตกลูกแตกหลานออกไปตั้งตัว เป็นหัวหน้าคณะหรือนายโรงโนราต่อไป⁶

สังคมและวัฒนธรรมไทยเคารพยกย่องนับถือครูเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแวดวงศิลปะการแสดง ครูได้รับการยกย่องบูชา เชิดชูเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะงานศิลปะเป็นงานประณีต ครูที่หวงแหนวิชา มักคิดว่าการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ใครย่อมแสดงถึงความรักหวง และหวังว่าศิษย์จะรับสืบทอดศิลปะนั้นได้ การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว การจัดให้มีพิธีกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการถ่ายทอดก็เป็นปัจจัยสำคัญเกี่ยวโยงถึงบูรพาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งศิลปะบางชนิดครูต้น มีศักดิ์เป็นเทพ เป็นผู้วิเศษ จึงทำให้ครูในทางศิลปะมีนัยของความเชื่อ ความขลัง ศักดิ์สิทธิ์ แฝงไว้ด้วยการกล่าวถึงครูจึงเป็นไปด้วยความเคารพนอบน้อม ตำนิกในบุญคุณ แฝงไว้ซึ่งความอบอุ่น และเกรงขาม

⁶สัมภาษณ์ เขียน เดชาศาล, หมอกรโรงโนรา, 12,22 เมษายน 2550.

4.3 ประเภทของโนราโรงครู

โนรามี 3 ประเภท หรือมีวิธีการแสดงต่างกัน

1) โนราธรรมดา จะแสดงโดยการโหมโรงเชิญครูและรำทำครูสอนหรือเรียกกันว่าทำปฐม ดังบทร้อง

ทำรำครูสอน (ขุนอุปถัมภ์นรากร)

อ้อ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ (นั่งคุบเข่ารำ)

ครูเอ๋ยครูสอน	เสด็จกรต่อง่า
ครูสอนให้ผูกผ้า	สอนข้าให้ทรงกำไล
สอนครอบเทริดน้อย	สอนจับสร้อยพวงมาลัย
สอนทรงกำไล	สอดใส่ซ้ายใส่ขวา
เสด็จเอื้องข้างซ้าย	ตีค่าได้ห้าพารา
เสด็จเอื้องข้างขวา	ตีค่าได้ห้าตำลึงทอง
ดินถีบพนัก	ส่วนมือชักเอาแสงทอง
หาไหนให้ได้เหมือนน้อง	ทำนองพระเทวดา

อ้อ ๆ ๆ ๆ ๆ (ดนตรีรับ)

ทำสอนรำ (เข็นรำ)

สอนเอ๋ยสอนรำ	ครูให้ข้ารำเทียมบ่า
ปลดปลงลงมา	ครูข้าให้รำเทียมพก
วาดไว้ฝ้ายออก	ให้ยกเป็นแพน ๆ ผาหลา
ยกขึ้นเสมอหน้า	เรียกช่อระย้าพวงดอกไม้
ปลดปลงลงมาได้	ครูให้ข้ารำโคมเวียน
สนก (กระหนก) รูปวาด	วาดไว้ให้เหมือนรูปเขียน
สนกโคมเวียน	รำท่ากะเถียนปาดตาล
ฉันทันเสวณุช	พระพุทธรเจ้าห้ามมาร
ฉันทันนั่งคราญ	พระรามจะข้ามสมุทร

2) โนราประชันโรง เป็นการแข่งขันโนราเพื่อจะพิสูจน์ให้เห็นว่าใครจะเล่นหรือรำดีกว่ากันและมีศิลปะในการรำอย่างไร ในการแสดงนั้นเมื่อถึงเวลาแข่งโนรา ก็จะออกมารำอย่างธรรมดา โดยให้ผู้แสดงออกมารำทุกคนแล้วตัวโนราใหญ่ หรือนายโรง โนราก็ออกมารำ แต่ยังไม่สวมเทริด ส่วนหมอจะรำด้านหน้า เพื่อทำพิธีเวียน โรง หรือโปรคสัตว์และแผ่เมตตาให้แก่ผู้ดูและสรรพสัตว์ทั้งหลาย ในการแข่งขัน โนรานั้น คู่แข่งจะทำพิธีตัดไม้ข่มนาม ซึ่งเรียกว่า เขี่ยนพราย เพื่อข่มขวัญคู่ต่อสู้ การรำที่แรกก็จะมีกรรำถีบลูกมะนาวกรรำถีบลูกมะนาวจะต้องถีบไม่ให้พลาด เมื่อถีบลูกมะนาวเสร็จก็มีการรำเขี่ยนพราย โดยการวาดรูปคู่ต่อสู้และเขียนชื่อคู่ต่อสู้ลงในกระดาษ จากนั้นก็จะรำเขี่ยนพรายจนพินาศแล้วเอาลูกมะนาวและรูปที่เขียนตั้งกลางวง ตั้งจิตอธิษฐาน คณะโนราทุกคนยืนขึ้นว่าอนิจจา 3 จบ หลังจากนั้นก็เอาลูกมะนาวและรูปที่ถูกเขี่ยนวางไว้ได้ที่นั่ง แล้วอธิษฐานให้โนราฝ่ายตรงข้ามอับหมองไปให้มีคมนด้วยปัญญาทุกประการ

เมื่อถึงเวลา กรรมการจะตีโพนหมดเวลาโดยจะพิจารณาการแข่งขันดูจากว่าโรงใดมีผู้ชมมากกว่าโรงนั้นก็ชนะ สำหรับโรงที่แพ้ก็จะพยายามปรับปรุงเพื่อแข่งขันในโอกาสต่อไป⁸

3) โนราโรงครู โนราโรงครู เป็นศิลปะการแสดงชนิดหนึ่ง ที่แฝงอยู่ในความเชื่อ ความขลัง และความศักดิ์สิทธิ์ บางท้องถิ่นเรียกว่า “โนราลงครู” หรือ บ้างเรียกว่า “โนราเข้าโรงครู” เป็นการแสดง โนราเพื่อประกอบพิธีกรรมด้วยการเชิญครูหมอตายาย โนรามายังโรงพิธี โดยมี วัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันได้แก่⁹

1. เพื่อไหว้ครู เป็นการรำลึกถึงพระคุณของครู โดยการรำถวายและถวายเครื่องเซ่นสังเวย
2. เพื่อแก้บน หรือที่ภาษาถิ่นใต้เรียก “แก้เหมรย” และทำพิธีเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ตัดจุกตัดผมผีซ้อ เขียบบนเสน และผูกผ้าปล่อย
3. เพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ อันเป็นพิธีกรรมที่แสดงความเป็นศิลปิน โนราคนใหม่ที่สมบูรณ์ ครูหมอโนราขอมารับ

โนราโรงครูจัดในช่วงหน้าแล้ง ตั้งแต่เดือนห้าถึงเดือน 9 แต่ส่วนใหญ่จะจัดในเดือน 5 เพราะเชื่อว่าเป็น “เดือนร้อนเดือนเดือด” ไม่เป็นสิริมงคล

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ ภิญญา จิตต์ธรรม, โนรา, อ่างแล้ว, หน้า 65.

4.4 รูปแบบของโนราโรงครุ

การจัดพิธีโนราโรงครุ มี 2 ชนิด คือ โนราโรงครุใหญ่และโนราโรงครุเล็ก

1) โนราโรงครุใหญ่ หมายถึง การจัดพิธีโนราโรงครุเต็มรูปแบบ โดยปกติจัด 3 วัน 2 คืน เริ่มตั้งแต่วันพุธไปสิ้นสุดในวันศุกร์ และจะต้องจัดตามวาระ เช่น ทุกปี สามปี ทุกห้าปี แล้วแต่จะกำหนด ซึ่งการจัดพิธีโนราโรงครุใหญ่นี้ มีความจำเป็นต้องใช้เวลาเตรียมงานและใช้ทุนทรัพย์ค่อนข้างสูง

2) โนราโรงครุเล็ก หมายถึง การรำโรงครุอย่างย่อ ใช้เวลารำเพียง 1 คืน กับ 1 วัน เท่านั้น โดยปกติจะเข้าโรงรำในเย็นวันพุธ ไปสิ้นสุดในเย็นวันพฤหัสบดี การรำโรงครุเล็ก มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับการรำโรงครุใหญ่ แต่ไม่อาจทำพิธีให้ใหญ่โตเท่ากับการรำโรงครุใหญ่ได้ เพราะมีปัญหาเรื่องเวลา ความไม่พร้อมด้านอื่น ๆ ดังนั้นเมื่อถึงวาระที่ต้องทำการบูชาครูหมอนโนราหรือตายโนราตามที่ได้ตกลงไว้ เช่น ถึงวาระ 3 ปี 5 ปี จึงได้ทำพิธีบูชา อย่างย่อ เพื่อให้มีให้คิดสัญญาต่อครูหมอนโนราหรือตายโนรา การทำพิธีอย่างย่อ เช่นนี้เรียกว่า “การเข้าโรงครุเล็ก” หรือ “การค้ำครู” การค้ำครูมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อยืนยันว่าตนเองเป็นเชื้อสายโนรา โดยทั่วไปการค้ำครูก็เพื่อไม่ให้ตัวเองถูกลงโทษจากครูหมอนโนราหรือตายโนรา แม้ว่าผู้ทำพิธีนี้จะไม่รำโนราแล้วก็ตามแต่หากเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากโนรา ก็ถือว่ายังมีครูอยู่ จำเป็นต้องมาร่วมพิธีนี้เพื่อเป็นการบูชาครูหรือค้ำครู

ดังที่ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ กล่าว¹⁰ ในระหว่างการรำโนราโรงครุเล็ก จะมีการเชิญครูหรือตายโนรามาร่วมเข้าทรง ระหว่างเข้าทรงอยู่จะต้องบอกกล่าวขอผัดผ่อนหรือยืดเวลาการรำโรงครุใหญ่ออกไปให้นานขึ้น เท่าที่ตนเห็นว่าสะดวกและคล่องตัวเป็นที่สุด เช่น อาจจะขอยืดเวลาการรำโรงครุจากเดิมเป็น 7 ปี ต่อครั้ง หรือ 9 ปีต่อครั้ง เป็นต้น หากครูหมอนหรือตายโนราไม่ขัดข้องการรำโนราโรงครุใหญ่ในครั้งต่อไปก็จะกระทำในวาระใหม่ตามที่ตกลงกันไว้ แต่ถ้าหากครูหรือตายโนราเห็นว่าในช่วงยาวนานเกินไป ก็อาจจะต่อรองโดยขอให้มีการทำพิธีบูชาครูอย่างย่อ

การเข้าโรงครุเล็กหรือการค้ำครู เป็นพิธีกรรมอย่างย่อ ถือกันว่ามีความขลังหรือศักดิ์สิทธิ์น้อยกว่าการรำโรงครุใหญ่ ถึงแม้ว่าบางท้องถิ่นอาจจะถือในลักษณะดังกล่าว แต่สำหรับชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ถือว่า โรงครุใหญ่หรือโรงครุเล็กมีความศักดิ์สิทธิ์เท่ากัน การเก็บน และการครอบเทริดก็กระทำกันสำหรับในชุมชน และวัฒนธรรม ของชุมชนนี้ เพียงแต่กิจกรรมบางอย่างอาจจะขาดหายไปอันเนื่องมาจากต้องใช้เวลาไม่นาน เช่น การรำแทงเข้ เป็นต้น

¹⁰ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, พิธีกรรมที่น่าศึกษาในโนราโรงครุ, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2523), หน้า 112.

4.5 จุดมุ่งหมายของโนราโรงครู

โนราโรงครูมีจุดมุ่งหมายในการจัดที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนรา โนราเป็นศิลปินที่มีครู ดังนั้นเพื่อแสดงถึงความกตัญญู โนราหรือลูกหลานตายายโนรา จึงถือเป็นธรรมเนียมว่า การไหว้ครูเป็นการแสดงกตเวทิตาต่อครู การไหว้ครูและแสดงกตเวทิตาคอน ทำได้โดยการเข้าโรงครู

2. เพื่อทำพิธีแก้บน หรือ “แก้หุ่บรย” และทำพิธีอื่น ๆ เช่น ครอบเทริด เขยิบเสน เป็นต้น นอกเหนือจากธรรมเนียมการไหว้ครูแล้ว ศิลปินโนราและชาวบ้านยังเห็นว่าครูโนราของตนที่ล่วงลับไปแล้วเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีเหตุเภทภัยแก่ตน ครอบครัว และญาติมิตร ก็มักจะบนบานขอความช่วยเหลือต่อบรรพบุรุษเหล่านั้น บางครั้งอาจจะบนให้ประสบโชคดี ซึ่งเมื่อสำเร็จสมประสงค์แล้วจำเป็นต้องแก้บนในพิธีการรำโนราโรงครู นอกจากนั้นโนราโรงครูยังมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรม ตามความเชื่อของชาวบ้าน เช่น เขยิบเสน ดังที่กล่าวมาแล้ว

3. เพื่อครอบเทริด ธรรมเนียมนิยมอย่างหนึ่งของศิลปินไทย ก็คือการครอบมือ แก่ศิลปินใหม่ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมอันเป็นมิ่งมงคลยิ่งของชีวิตศิลปิน สำหรับศิลปินโนราในภาคใต้ ก็ประพฤติปฏิบัติในทำนองเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าพิธีครอบเทริด หรือพิธีผูกผ้าใหญ่ หรือพิธีแต่งพอก พิธีแต่งพอกหรือผูกผ้า เป็นพิธีหนึ่งของโนรา ทำพิธีเช่นเดียวกับพิธีโนราเข้าโรงครูหรือโนราลงครู แต่พิธีโนราโรงครูไม่ต้องมีพิธีทางศาสนา จะมีการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษโนรามาร่วมเข้าทรง

สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เป็นความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าโรงครูโนรา เป็นรูปแบบ “โรงครูเล็ก” สำหรับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เป็นพิธีกรรมการรำโนราอย่างย่อ ใช้เวลาการรำ 1 คืน 1 วัน โดยปกติจะเข้าโรงรำในเย็นวันพุธ ไปสิ้นสุดในตอนเย็นของวันพฤหัสบดี การเข้าโรงครูเล็กของชุมชนนี้ มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับการรำโรงครูใหญ่ แต่ไม่อาจทำพิธีให้ใหญ่โตเท่ากับการรำโรงครูใหญ่ได้ เพราะมีปัญหาเรื่องเวลา ค่าใช้จ่ายสูง ความไม่พร้อมในด้านอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อถึงวาระที่ต้องทำการบูชาครูหมอตายายโนรา ตามที่ตกลงไว้ เช่น ถึงวาระ 3 ปี หรือ 5 ปี จึงได้ทำพิธีบูชา อย่างย่อ เพื่อให้มีให้ผดัสถูญาต่อครูหมอตายายโนรา การทำพิธีอย่างย่อ เช่นนี้ เรียกว่า “การเข้าโรงครูเล็ก” หรือ “การคำครู” มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อยืนยันว่า ตนเองเป็นเชื้อสายโนราโดยทั่วไปการคำครูก็เพื่อไม่ให้ตัวเองถูกลงโทษ จากครูหมอตายายโนรา แม้ว่าผู้ทำพิธีนี้จะไม่รำโนราแล้วก็ตาม แต่หากเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากโนราก็ถือว่ายังมีครูอยู่ จำเป็นต้องมาร่วมพิธีนี้ เพื่อเป็นการบูชาครู โดยเฉพาะลูกหลานตายายโนราที่ไปทำงานอยู่ต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด เมื่อมีพิธีกรรมโนราโรงครู จะต้องเดินทางมาร่วมในเชื้อสายโนราของตน

4.6 บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนราโรงครู

บทบาทและหน้าที่ของโนราที่มีต่อสังคมในฐานะการละเล่นพื้นบ้านถูกสร้างสรรค์ขึ้นตามเงื่อนไขของสภาพสังคม จึงมีบทบาทต่อสังคมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งหากดูโดยภาพรวมจะมองเห็นบทบาทและหน้าที่ของโนรามีดังนี้

1) เป็นเครื่องนันทนาการของสังคมชาวบ้าน กล่าวคือ ให้ความบันเทิงใจ เพราะดนตรีและการละเล่นมีท่วงทำนองลีลาครื้นเครง มีเนื้อหาสนุกสนาน และร่าเริงด้วยอารมณ์ขัน บทบาทของโนราในแง่นี้มองได้เด่นชัดจากสังคมในภาคใต้ในอดีต โดยเฉพาะการประชันโรงโนราจะมีชาวบ้านหอบลูกจูงหลานไปชมกันอย่างคับคั่ง

2) เป็นสื่อทางวิญญูณระหว่างชาวบ้านกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ในภาคใต้มีความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูรุษอม และอำนาจเร้นลับอื่น ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ถ้าปฏิบัติชอบ เช่นดีพลีลูกก็ให้คุณ ถ้าเพิกเฉยจางจ้วงก็จะให้โทษ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย ทำมาหากินไม่เจริญก้าวหน้า ชาวบ้านจึงมีความรู้สึกลัวว่าตนเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้นลับ แต่ตนเองไม่สามารถติดต่อกับสิ่งดังกล่าวได้โดยตรง ต้องอาศัยสื่อทางวิญญูณช่วยเหลือ นั่นคือให้ศิลปินพื้นบ้านช่วยบนบานบวงสรวง ซึ่งพฤติกรรมการดับทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นอันเกิดจากความเชื่อ

3) เป็นเครื่องควบคุมและรักษาปทัสถานทางสังคม ศิลปินพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความสำคัญว่าเป็นศิลปินที่ดีต้องรักษาและเสริมสร้างสิ่งดีงามของสังคม โดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม เมื่อชมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้จึงมักพบว่า ศิลปินได้สอดแทรกคำสอน ซึ่งผิดชอบชั่วดีเอาไว้เสมอ บางบทบางตอนจงใจสอนโดยตรง เช่น บท “กำพรัดสอนใจ” หรือบทนิยายที่นำมาเสนอก็มักจะให้แนวคิดเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไว้เป็นหลัก

4) เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน โนราเป็นส่วนหนึ่งของการทำหน้าที่ เป็นเครื่องสื่อสารข่าวสารข้อมูล ความรู้ ความเคลื่อนไหว ทางสังคมของคนกลุ่มต่าง ๆ ได้รับรู้ นับว่าเป็นการละเล่นที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นสื่อมวลชนชาวบ้านที่เด่นชัด ประเภทหนึ่ง บอกข่าวสาร ได้ทุกประเภท งานวัด งานราษฎร์ และงานหลวง โดยโนราสามารถนำมาพูดผ่านตัวละครอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ เช่น ตัวตลก การแสดงเช่นนี้ นับว่าเป็นสื่อที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านได้ส่วนหนึ่ง

5) เป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคม การละเล่นพื้นบ้านส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโนราจะเป็นสื่อชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะสัมพันธ์กัน เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ยังได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน หรือบางคนชอบในการละเล่นการแสดงของโนรามาก ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “แม่ยกหัวจุกโนรา”

บทบาทหน้าที่ของโนราโดยทั่วไป จึงนับได้ว่า เป็นบทบาทที่ทำให้สังคมในกลุ่ม ระดับชุมชน และท้องถิ่น ได้ร่วมสนับสนุนการของสังคมชาวบ้านร่วมกัน ได้แสดงเป็นสื่อกลางทางวิญญูณระหว่างชาวบ้านกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ได้เป็นเครื่องควบคุมและรักษาทัศนคติทางสังคม ได้เป็นสื่อมวลชนของชาวบ้าน และเป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคม รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคม และชุมชน

4.7 บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครูชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

4.7.1 การดำรงอยู่เกี่ยวกับความขลังของโนราโรงครู

ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และคณะโนรา มีความเชื่อว่า โнораโรงครูเป็นพิธีกรรมที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น พิธีครอบเทริด พิธีแก้บน พิธีเหยียบเสน เป็นต้น การที่ผู้คนในชุมชนได้เข้าร่วมในพิธีกรรมโนราโรงครูเพื่อ เช่น ไหว้ครูโนราแล้ว เพื่อแสดงความกตัญญูแล้ว และยังเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัวด้วย อีกทั้งการรำโนราของตนก็ได้รับการรับรองจากครุหมอโนราด้วย ดังที่ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์¹¹ ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องครุหมอโนราตอนหนึ่งว่า ครุหมอโนรานอกจากจะถือกันว่าเป็นบรมครูผู้มีบุญคุณต่อศิลปินโนราคนนั้น ๆ หรือคณะนั้น ๆ แล้ว ยังเชื่อกันว่าเป็นผู้คุ้มครองคุณไสยให้แก่ศิลปินโนราได้อีกด้วย ที่มองเห็นได้ชัดก็คือ ในการประชันโนราในสมัยก่อน นอกจากจะแพ้ชนะกันในลีลาการรำและร้องแล้ว ยังอาจจะแพ้ชนะกันได้ด้วยคุณไสยอีกด้วย และบุคคลที่อยู่เบื้องหลังชัยชนะทางคุณไสยที่ว่านี้ ก็คือครุหมอโนรานั่นเอง เรื่องครุหมอโนรากับไสยศาสตร์นี้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางในหมู่ชาวภาคใต้ที่สนใจศิลปะประเภทนี้ จนถึงกับกล่าวกันติดปากว่า “โนราดีต้องมี ครุหมอดี”

ดังนั้น การได้ผ่านขั้นตอนพิธีกรรมของโนราโรงครูที่เชื่อกันว่ามีความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของบรรดาศิลปินโนราไม่ว่าจะเป็นพิธีสวดเครื่อง ครอบเทริด หรือพิธีกรรมอื่น ๆ ในโรงครูย่อมเป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นโนราโดยสมบูรณ์ และประการสำคัญคือการยอมรับจากครุหมอโนราที่จะส่งผลต่ออาชีพการแสดงโนราของตน

4.7.2 การดำรงอยู่เกี่ยวกับความเชื่อการสร้างโรงพิธีโนราโรงครู

การสร้างโรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมของโนราโรงครู ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่และคณะโนรามีความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เป็นเรื่องของโชคลาง ฤกษ์ยาม และความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องตำนานโนรา โดยเฉพาะเสาโรงทั้ง 6 เสา เชื่อว่ามี “ผีโองกะแซง” (มีความเชื่อว่าเป็นผีที่รักษาเสาโรงโนราและรักษากระแซงที่ใช้ฆ้องหลังคาโรงโนรา) เป็นผู้รักษา ในการสร้างโรงโนราโรงครูจะต้อง

¹¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

สร้างด้วยไม้ไผ่สี่สุก เพราะคำว่า “สุก” หมายถึงความสุขสมบูรณ์ โรงครูจะไม่สร้าง “ขวางหวัน” แต่จะสร้างให้ “ลอยหวัน” (หวัน หมายถึง ตะวัน) คือไม่หันหน้าโรงครูไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก แต่ให้หันหน้าไปทางทิศเหนือ หรือทิศใต้ สำหรับหลังคาโรงครูตรงกลางจั่ว ผู้ทำโรงครูในชุมชนจะนิยมนำใบเตยมาเสียบไว้ แทนกระแซง สันนิษฐานคงจะปฏิบัติตามความเชื่อตามตำนานของโนรา เพื่อเป็นการระลึกถึงเมื่อครั้งนางนวลทองสำลี ถูกลอยแพไปในทะเล ก็ได้อาศัยกระแซงเป็นเครื่องมุงแพเพื่อกันแดดโดยตลอด โรงพิธีหรือโรงครู¹² เป็นโรงสำหรับใช้ประกอบพิธีโนราโรงครูเล็ก ของลูกหลานดาวยโนรา และผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายกับโรงโนรารุ่นเก่า คือสร้างโรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 9 สอก ยาว 11 สอก มีเสา 8 เสา ไม้ยกพื้น แบ่งเป็น 3 ตอน เสาตอนหน้า และหลังมีตอนละ 3 เสา ส่วนตอนกลาง มี 2 เสา ไม่มีเสากลาง หน้าตรงหันไปทางทิศเหนือ หรือใต้ เรียกว่า “ลอยหวัน” ไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก เพราะเป็นการ “ขวางหวัน” ตามความเชื่อของโนราว่า เป็นอัปมงคล เพราะเท่ากับเป็นการขัดขวาง ความเจริญหรือความมีชื่อเสียง สร้างด้วยไม้ไผ่ สี่สุก เพื่อเป็นการเอาเคล็ดว่ามีความสุข หลังคาทำเป็นรูป หน้าจั่วมุงด้วยจาก ตรงกลางจั่วครอบด้วยกระแซง ด้านหลังทำเป็นเพิงที่ปักของคณะโนรา ด้านขวา หรือซ้าย ของโรงคาดเป็นร้านสูงจากพื้นเพื่อเป็นที่วางเครื่องบูชา เครื่องสังเวทิวางเทริด วางหน้าพราน และเครื่องแต่งตัวโนรา เรียกว่า “ศาล” หรือ “พาไล” (ดูภาพประกอบ)

4.7.3 การดำรงอยู่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการบนและการแก้บน

การแก้บน หมายถึงการทำอย่างหนึ่งอย่างใดให้ขาดจากพันธะสัญญาที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ให้ไว้กับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครุหมอบ โนรา เป็นต้น การแก้บนเกิดจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ ชาวภาคใต้เชื่อว่าสามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้โดยผ่านพิธีบวงสรวง เช่น ไหว้ และมีคนกลางในการติดต่อ เช่น คนทรง ศิลปิน หมอไสยศาสตร์ เป็นต้น “การติดต่อกับวิญญาณเหล่านี้มักเองมาจากการบนบานเพื่อประโยชน์บางอย่าง เรียกกันว่า “เหมฺรย” คือการกล่าวอ้างวิญญาณเหล่านั้นให้ช่วยเหลือหรือเลิกให้โทษต่าง ๆ เหมฺรย จึงเป็นพันธะสัญญาที่ผู้บนให้ไว้กับสิ่งที่เคารพนับถือ พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข ได้อธิบายเรื่อง เหมฺรย ไว้ว่า เหมฺรย มีทั้ง “เหมฺรยปาก” คือการบนบานวิญญาณด้วยวาจา “เหมฺรยห่อ” เป็นการจัดห่อเหมฺรย มีข้าวสาร หมากพลู ดอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น ห่อเข้าไว้แล้วกล่าวบนบาน ผู้เป็นเจ้าของคำบนบานต้องเก็บ ห่อเหมฺรยไว้ถ้าคำบนบานนั้นสัมฤทธิ์ผลต้องการจัดการ “แก้เหมฺรย” คือทำพิธีบวงสรวงตามที่ตกลงไว้ตอนบนบาน หรือการแก้บน

¹² สัมภาษณ์ เจียน เดชาศาล. 7 ตุลาคม 2549.

ผู้คนที่อยู่ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และคณะโนราต่างมีความเชื่อในเรื่องการบนและการแก้บนที่เกี่ยวกับโนราอันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดมีการจัดโนราโรงครูขึ้น ดังที่ สารภี มุสิกอุปถัมภ์ กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดโนราโรงครู ตามรอยที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาว่า ส่วนใหญ่อันดับต้น ๆ จะมาจากเป็นการรับช่วงจากบรรพบุรุษที่เขากระทำสืบทอดกันมาโดยจะต้อง “ลงครู” ทุกปีตามที่ปู่ย่า ตายาย สั่งเอาไว้ อันดับต่อมาเกิดจากการบนบานศาลกล่าว อันเนื่องมาจากลูกหลานเจ็บป่วยนำไปรักษาแพทย์ก็ไม่หาย จึงบนบานขอความช่วยเหลือจาก ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วให้ช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยนั้น หากไม่แก้บนอาจถูกลงโทษจาก ปู่ย่า ตายาย ได้ เพราะสาเหตุที่ได้บนบานไว้ก่อนแล้ว หรืออันดับต่อมา เกิดจากการแก้บนเช่นเดียวกัน แต่สาเหตุนี้อันเนื่องมาจากลูกหลานบนบาน เพื่อจะให้งานประสบผลสำเร็จในกิจการบางอย่าง ปู่ย่า ตายาย ก็จะช่วยเหลือ เมื่อประสบผลตามปรารถนา ก็มีการแก้บนโดยรับโนรามาลงครู และเชิญครูหมอตายาย มารับเครื่องเช่นไหว้ โดยมีนายโรงโนราเป็นผู้เชื่อมโยงของความเชื่อและพิธีกรรมนี้

การบนและการแก้บนของผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และคณะโนราต่อครูหมอนโนราหรือตายายโนรา มีดังนี้

(1) การบนบานของลูกหลานตายายโนรา หรือตามที่ลูกตายายโนราลงโทษ ลูกหลานตายายโนราอาจจะได้รับการลงโทษ จากครูหมอนโนราหรือตายายโนรา ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังเช่น ลูกหลานลูกหลานเพิกเฉยไม่เช่นไหว้ตายายโนรา ต้องการให้ลูกหลานคนหนึ่งคนใดเป็นคนทรงครูหมอนโนรา ครูหมอตายายโนราก็จะสั่งแค้นอาการต่าง ๆ ให้ปรากฏ เช่น ลูกหลานล้มเจ็บป่วย มีอาการผอมแห้งแรงน้อยที่เรียกว่า “ตายายย่าง” ปวดท้องไม่ทราบสาเหตุ ไม่กินอาหาร มีจิตใจไม่ปกติ มีสติฟั่นเฟือน เป็นต้น หากอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับใครแล้ว ญาติพี่น้องจะต้องสังเกตและให้การช่วยเหลือ บางคนที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้ นำลูกหลานไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ไม่หายและหาสาเหตุไม่ได้ ดังกรณีของ นางประภาส แก้วขุนทอง อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3/2 ตำบลที่วังอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นลูกหลานตายายโนรา ไม่ได้สนใจนับถือ จึงเกิดอาการไข้ผอมแห้งแรงน้อย ทำงานไม่ได้ ไปให้แพทย์ปัจจุบันตรวจ แพทย์บอกว่าเป็นโรคเบาหวานรับประทานยามาเป็นเวลานานอาการก็ไม่ดีขึ้น ลูก ๆ จึงพาไปหาหมอคุณ หมอบอกว่า ครูหมอนโนราให้โทษต้องหาวิธีแก้ลูก ๆ จึงขอให้โนราถาวร ช่วยเกิด ซึ่งเป็นนายโรงโนราในพื้นที่ ช่วยบนบานให้สัญญากับครูหมอนโนราว่า จะตั้งหิ้งที่บ้าน และรำโรงครูถวายทุก 3 ปี อาการไข้ที่เป็นอยู่จึงดีขึ้น หลังจากนั้นลูกหลานและเครือญาติจึงจัดให้มีการแก้บน เข้าโรงครูขึ้น

สำหรับการบนที่มีสาเหตุมาจากการลงโทษของครูหมอนโนราหรือตายายโนรานั้นจะต้องให้นายโรงโนราหรือคนทรงครูหมอนโนราเป็นผู้บนให้เท่านั้น ครูหมอนโนราหรือตายายโนราจึงจะรับในบางครั้งการบนจะต้องมีการตั้งหิ้ง สำหรับสังคัมวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ จะตั้งหิ้ง

หลังจากการร่ำแก๊บนแล้ว สาเหตุที่ต้องมีการตั้งหิ้งบูชาตายก็เนื่องมาจากลูกหลานตายโนรายังไม่มีที่สำหรับพำนักหรือมีที่เฉพาะของครุหมอนโนราหรือตายโนรา เพราะไม่เชื่อ ไม่นับถือ หรือเพิกเฉย ไม่ปฏิบัติสืบต่อจากบรรพบุรุษที่เคยนับถือ เมื่อรู้ว่าตนเองถูกลงโทษ จากครุหมอนโนราหรือตายโนรา จึงต้องจัดที่พำนัก คือหิ้งบูชา ให้ครุหมอนโนราหรือตายโนราด้วย การบ่นด้วยโนราหรือคนทรงครุหมอนโนราจะต้องมีค่า “ราคา” (เงินก่านัลหรือค่าตอบแทน) ให้กับผู้บ่นประมาณ 1,000 – 2,000 บาท หรือแล้วแต่จะตกลงกัน¹³ ผู้ที่ต้องการบ่นจะต้องเตรียมเครื่องบูชา ต่าง ๆ คือ ผ้านุ่งห่มชาย 1 ชุด ผ้านุ่งห่มหญิง 1 ชุด ไก่ 1 ตัว เป็ด 1 ตัว เครื่องเขียนหมาก 9 คำ เทียน 9 เล่ม มะพร้าวอ่อน กระจับปี่ “สอหนึ่ง” (บาง คริวเรือนใช้ภาชนะอื่นแทน) ใช้ใส่ข้าวสารหมากพลู ค้าย ขาวใช้พันรอบกระจับปี่ อาคารควาหวาน 12 อย่าง (ภาษาถิ่นเรียก ที่ 12) 1 ชุด อาหารควาหวาน ขนมพองลา ผ้าขาวทำแพดาน 1 ผืน เมื่อจัดเตรียมเครื่องบูชาเรียบร้อยแล้ว โนราหรือคนทรงครุหมอนโนรา จะพิธีบ่น โดยเริ่มจากคำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดา กล่าวเชิญครุหมอนโนราหรือตายโนรา มารับเครื่องสังเวย บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น ขอขมาในความผิดพลาดของลูกหลานต่อครุหมอนโนราหรือตายโนรา ขอให้ลูกหลานหายจากเจ็บป่วยหรือโรคร้ายที่เกิดจากการกระทำของครุหมอนโนราหรือตายโนรา แล้วให้คำสัญญาว่าจะเคารพนับถือ เช่น ไหว้และจะมีการแก๊บน โดยเช่น ไหว้ด้วยเครื่องสังเวย รำโนราโรงครูดวาย เช่น 3 ปี 5 ปี หรือ 7 ปี ต่อครั้ง เป็นต้น การตกลงการรำโรงครูดวาย หรือข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่ลูกหลานจะต้องกระทำต่อครุหมอนโนรา จากนั้นเอาผ้าขาวที่เตรียมไว้มาทำแพดาน หิ้งบูชา วางดอกไม้ธูปเทียน เครื่องบูชา เครื่องแต่งตัวโนรา รวมทั้งห่อเหมรย หมูชนบ้านนาไม้ไผ่ ลูกหลานตายโนรา ส่วนใหญ่จะมีการแก๊บนที่บ้านของตน

(2) ความเชื่อเรื่องการแก๊บน ลูกหลานตายโนราหรือผู้คนของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เป็นความเชื่อที่ผลต่อด้านร่างกายและจิตใจต่อลูกหลานตายโนรา เมื่อมีการเข้าโรงครูด ต้องมีการบวงสรวงเช่น ไหว้ ต้องมีการสืบทอดการรำโนรา และลูกหลานตายโนราเชื่อว่า ตนเองได้รับการคุ้มครองปกป้อง และได้รับการช่วยเหลือจากครุหมอนตายโนรา ตลอดถึงความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน จึงทำให้ความเชื่อในเรื่องครุหมอนโนรายังมีการสืบทอดในชุมชนนี้

1) อุปกรณ์ในการทำพิธีในการแก๊บนของชุมชนนี้ ประกอบด้วย เสื้อ หมอน เครื่องเขียน หม้อน้ำมนต์ มีดหมอ ไม้หวาย ที่ตั้งเทียนใหญ่ในพิธี บายศรีใหญ่ดอกไม้ ธูปเทียน ขันลงหิน หน้าพรานชาย หญิง เทริด ธนู เชือกคล้องหงส์ กล้วยาคา กล้วยาครุน เครื่องแต่งตัวโนรา ใบเฉียงพร้าว ใบหมากผู้ เงินเหรียญ รวงข้าว มีดโกน หินลับมีด (ดูภาพประกอบ)

¹³ สัมภาษณ์ ดาวร ช่วยเกิด, นายโรงโนรา, 4 ตุลาคม 2550.

2) เครื่องบูชาในการทำพิธี มีเครื่องบูชาสำหรับถวายครูหมอโนรา หรือตายายโนรา บนศาล หรือพาไล ประกอบด้วย หมาก 9 คำ เทียน 9 เล่ม เครื่องเขียน 1 สำหรับ กล้าย 3 หวี อ้อย 3 ท่อน ขนมนิพนธ์วันสารทเดือนสิบ ได้แก่ พองลา ขนมน้ำ ขนมน้ำชา ขนมน้ำเตียน ข้าวสาร มะพร้าว 3 ลูก ที่ 12 เสือ 1 ผืน หมอน 1 ใบ ผ้าขาว 1 ผืน ผ้านุ่งห่มชาย 1 ชุด ผ้านุ่งห่มหญิง 1 ชุด หน้าพรานสายสัญญาณ

3) เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์โนรา มีลักษณะคล้ายกับโนราทั่วไป เพราะนอกจาก นายโรงโนราหรือโนราใหญ่ จำเป็นต้องแต่งตัวในการประกอบพิธีกรรมแล้ว โนรา ที่เป็นผู้ช่วยโนราใหญ่ก็จำเป็นต้องแต่งตัวโนราด้วย เครื่องแต่งตัวจึงเป็นส่วนสำคัญของโนรา

4) เทร็ด เป็นเครื่องประดับศีรษะของนายโรงโนราหรือโนราใหญ่ ทำเป็นรูปมงกุฎอย่างเตี้ย มีกรอบหน้า มีค้ำยมงคลประกอบ แต่ปัจจุบัน โนราทั้งผู้ชายและผู้หญิงนิยมสวมเทริด

5) เครื่องลูกปิด ร้อยด้วยลูกปิดสีเป็นลวดลายต่าง ๆ ประกอบด้วย บ่า ปิ้งคอ พานนอก หรือ “รอบอก”

6) ปีกนกแอ่น หรือปีกเหน่ง ทำด้วยแผ่นเงิน ใช้สวมติดกับสังวาล ใช้ประดับเหนือเอว

7) ซับทรงหรือทับทรง หรือตาบ ทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายขนมเปียกปูน สลักลายสำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรงอก

8) ปีกหรือหางหงส์ ทำด้วยเขาควางคล้ายปีกนก 1 คู่ ติดพู่เหนือปลายปีก และใช้ลูกปิดร้อยทั้งสองข้าง สำหรับสวมคาดทับผ้านุ่งตรงระดับเอว ปล่อยปลายปีกขึ้นไป ด้านหลังคล้ายหางกิ้งก่า

9) หน้าผ้า ลักษณะเดียวกับชายไหว หรือทำเป็นผ้า 3 แถบ คล้ายชายไหว

10) หน้าเพลลาหรือสนับเพลลา สำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาทำเป็นลวดลาย หรือใช้ลูกปิดร้อยทับเพื่อความสวยงาม

11) ผ้านุ่ง เป็นผ้าลายสีเหลี่ยมผืนผ้า นุ่งทับชายแล้วรั้งไปเหน็บไว้ข้างหลัง ปล่อยปลายชายให้ห้อยลง เช่นเดียวกับหางกระเบน หรือเรียกกันว่า นุ่งโจงกระเบน

12) ผ้าห้อย หรือผ้าสีต่าง ๆ ที่คาดห้อยคล้ายกับชายแครง

13) กำไลสวมมือและเท้าทำด้วยทองเหลือง สำหรับสวมมือและข้อเท้า ข้างละหลาย ๆ อันวงซ้อนกัน เมื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่ารำจะได้ยินเสียงดังเป็นจังหวะดึงดูดใจผู้ชม

14) กำไลต้นแขนและปลายแขน เป็นกำไลสวมต้นแขน เพื่อขบรัดกล้ามเนื้อ ให้ดูทะมัดทะแมง และเพิ่มความสง่างามยิ่งขึ้น

15) เล็บ เป็นเครื่องประดับ สำหรับสวมนิ้วมือทั้งสองข้าง ข้างละ 4 นิ้ว ยกเว้นหัวแม่มือให้ดูโค้งสวยงามคล้ายเล็บกิ้งกิ้ง กิณี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน

16) หน้าทาสี เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง นิยมทาสีเนื้อ หรือขาว

17) หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัวพราน ซึ่งเป็นตัวตลกผู้ชาย ใช้ไม้แกะ เป็นรูปใบหน้า (ปัจจุบันนิยมใช้กระดาษแข็ง เนื่องจากมีน้ำหนักเบา) ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทำจมูกยื่นยาว และงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นคางให้ผู้สวมมองเห็น ใช้สีแดงทั้งหมด

18) เครื่องดนตรีและลูกคู่ มีจำนวนเท่ากับเครื่องดนตรีโนราทั่วไป ส่วนที่ขาดไม่ได้สำหรับการประกอบพิธีโนราโรงครูคือแตรหรือแกระเพราะเชื่อว่าแตรหรือแกระเป็นดนตรีสวรรค์ มีทับ 1 คู่ เป็นตัวคุมจังหวะและเดินทำนอง กลอง 1 ใบ สำหรับเสริมจังหวะทับ ปี่นอก 1 เลา สำหรับสร้างบรรยากาศให้สอดคล้องกับทำนองลีลาการรำ โหม่ง 1 คู่ สำหรับประกอบจังหวะ สำหรับลูกคู่ มีจำนวนเท่ากับเครื่องดนตรี จะเห็นได้ว่าเครื่องดนตรีโนรา มี 5 ชนิดเท่านั้น

19) บทประกอบทำรำและบทร้อง ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู บทประกอบพิธีทำรำ หมายถึงบทร้องกลอนของโนราที่มีทำรำประกอบ และใช้ในพิธีกรรมโนราโรงครูของชุมชนและวัฒนธรรมนี้

บทครูสอน บทร้องประกอบทำรำ (โนราประสิทธิ์น้อย/ประกอบ เคชรักษา)

ครูเอยครูสอน	เสด็จกรต่อง่า
ครูสอนให้ผูกผ้า	สอนข้าให้ทรงกำไล
สอนให้ครอบเทริดน้อย	แล้วจับสร้อยพวงมาลัย
สอนให้ทรงกำไล	สอดใส่ชายใส่ขา
ครูให้เสด็จเอียงข้างซ้าย	ตีค่าได้ห้าพารา
ครูให้เสด็จเอียงข้างขวา	ตีค่าได้ห้าคำลึงทอง
ตีนถีบหนัก	ส่วนมือชักเอาแสงทอง
หาไหนจะได้เสมือนน้อง	ทำนองพระเทวดา

4.7.4 การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน

ลักษณะของเสน เป็นเนื้อที่ออกนูนขึ้นจากระดับผิวหนังเป็นแผ่นถ้ามีสีแดงเรียกว่า “เสนทอง” ถ้ามีสีดำเรียกว่า “เสนดำ” ไม่ทำให้เจ็บปวดหรือเป็นอันตราย แต่ถ้าออกบางส่วนของร่างกาย เช่น บนใบหน้า จะดูน่าเกลียด ถ้าเป็นกับเด็ก ๆ เเสนจะโตตามอายุ โนราบางคนเชื่อว่า เเสน เป็นการกระทำของ “ผีเจ้าเสน” ผู้คนในชุมชนเชื่อว่า การเป็นเสนจะต้องให้โนราเหยียบจึงจะหาย โดยผู้ที่เป็นเสน หรือพ่อแม่ผู้ปกครอง จะต้องเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม มาให้กับนายโรงโนรา ซึ่งประกอบด้วย ขันน้ำ หมา ก พลุ 9 คำ รูป เทียน ดอกไม้ 9 ดอก มีค โคน เข็ม ค้าย หินลับมีด เงิน

เหรียญ เครื่องทอง เครื่องเงิน หล้าคา เงิน 9 บาท จากนั้นนายโรงจะเอาน้ำใส่ขัน พร้อมอุปกรณ์ที่ผู้เป็นเสนเตรียมมาให้ ใส่ลงในขันน้ำ ทำพิธีจุดธูป เทียน ชุมนุมเทวดา ชุมนุมครุหมอโนรา ลงอักษรขอมที่หัวแม่เท้าของนายโรงโนรา แล้วร่ำท่าแบบเขี่ยนพราย หรือ “ท่าอย่างสามชুম” มีนายโรงโนรา หรือครุหมอโนราในร่างทรง ร่ำประกอบโดยถือกริช นายโรงโนราเอาหัวแม่เท้าไปแตะตรงที่เป็นเสน แล้วเอาหัวแม่เท้าไปจุ่มลงในขันน้ำ แล้วยกขึ้นมารวมควันเทียน ใช้หัวแม่เท้าเหยียบเบา ๆ ตรงที่เป็นเสนโดยหันหลังให้ผู้ที่เป็นเสน ว่ากาลากำกับในขณะที่เดียวกัน โนราหรือครุหมอโนราในร่างทรงก็จะเอากริช ไปแตะตรงที่เป็นเสนพร้อมกับบริกรรมคาถา ทำเช่นนี้ 3 ครั้ง เสร็จแล้วเอามีดโกน หินลับมีด และของอื่น ๆ ในขันน้ำไปแตะที่ตัวผู้เป็นเสนจนครบทุกอย่างเป็นเสร็จพิธี จากความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว เชื่อว่าเสนจะค่อย ๆ จางและหายไป ถ้าไม่หายก็ให้ทำซ้ำอีกจนครบ 3 ครั้ง แล้วเสนจะหายไปในที่สุด

ในงานเข้าโรงครู ณ ชุมนุมใกล้เคียงกับชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ท่ามกลางอากาศที่ร่ำร้อน ใกล้เวลาเที่ยงวัน มีผู้หญิงอายุประมาณ 30 ต้น ๆ ขับรถจักรยานยนต์ พร้อมพี่เลี้ยงอุ้มเด็ก ลักษณะรีบเร่งจากการสังเกตจึงเห็นว่าผู้หญิงคนนี้รีบพาเด็กเข้าไปนั่งใกล้ ๆ กับโรงโนรา แล้วยื่นอุปกรณ์ที่เตรียมไว้สำหรับเหยียบเสนให้กับนายโรงโนรา สักครู่ นายโรงโนราจึงบอกให้พาเด็กเข้าไปนั่งที่กลางโรง นายโรงจึงทำพิธีเหยียบเสนให้กับเด็กผู้ชาย มีอายุประมาณ 7 เดือน ผ่าแฝด ผู้ที่เป็นเสนเป็นแฝดน้อง ทราบชื่อที่หลังว่าผู้เป็นแม่ ชื่อ นางเกวณีน หนูหลง¹⁴ ลูกชายที่เป็นเสนเป็นเด็กน่ารักมาก มีเสนเกิดขึ้นถึง 3 แห่ง ที่โคนตา ที่ต้นคอ และที่เท้า (ตาตุ่ม) ให้นายโรงโนราเหยียบมาแล้วครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 ครั้งแรกไปเหยียบที่อำเภอร่อนพิบูลย์ เขาบอกว่าแฝดที่ถูกรอยเหยียบจะมีสีแดงเข้ม ตามตำราของนายโรงโนราจะต้องเหยียบถึง 3 ครั้ง อาการเป็นเสนจึงจะหาย

4.7.5 การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเรื่องการครอบเทริด

การครอบเทริดหรือการผูกผ้าใหญ่ เป็นพิธีที่ครูโนราครอบให้แก่ศิษย์ เพื่อรับรองความสามารถและความเป็นโนราที่สมบูรณ์ ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีความเชื่อเรื่องการครอบเทริดหรือการผูกผ้าใหญ่ ว่าเมื่อได้รับการครอบเทริดแล้วผู้นั้นจะได้เป็นโนราที่สมบูรณ์ สามารถเป็นนายโรงโนรา มีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถประกอบพิธีกรรม แค้นหรือตัดหมูรยได้ โนราที่จะเข้าพิธีครอบเทริดจะต้องมีอายุครบ 18 ปี เมื่อทำพิธีครอบเทริดแล้ว ผู้นั้นจะได้รับมอบเครื่องประกอบพิธีกรรมของโนรา จากนายโรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู ในการทำพิธีครอบเทริด ทั้งนายโรงโนราและผู้รับการครอบเทริดจะต้องแต่งตัวโนราและมีการ “แต่งพอก” จึงจะทำพิธีได้ การแต่งพอกหมายถึง การนุ่งสนับเพลาแล้วนุ่งผ้าลายตามแบบโนรา แล้วเอาผ้าขาว

¹⁴ สัมภาษณ์ เกวณีน หนูหลง, 17 ตุลาคม 2550.

มาคืนหนึ่งพันให้เป็นชั้น ๆ อย่างมีระเบียบตามจำนวนเทริด ที่ตั้งบนพาไล เช่น เทริด 3 ยอด ก็ให้พันผ้าขาว 3 ชั้น

พิธีครอบเทริด สำหรับวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เมื่อต้องการครอบเทริดให้ผู้ผ่านการฝึกหัดโนราและถึงเวลาที่จะทำการครอบเทริดแล้ว นายโรงโนราจะต้องเอาเครื่องแต่งกายโนรา “เครื่องคั้น” มาสวมให้เรียกว่า “สอดเครื่อง” เสร็จแล้วให้นั่งบนชั้น “ชั้นลงหิน” หรือชั้นนักษัตร ที่วางคว่ำครอบชั้นอีกใบหนึ่ง ซึ่งใสน้ำ มีคโณ หินลับมีด ใบเงิน ใบทองกลาง ใบขอ เหนือที่นั้งจะผูกเทริดห้อยไว้ โดยมีสายสิญจน์ผูก โยงไปให้พระสงฆ์ถือไว้หนึ่งเส้น โยงไปให้นายโรงโนรา อีกเส้นหนึ่งโยงไปให้บิดามารดาหรือญาติของผู้เข้าร่วมพิธีถือไว้ เมื่อจะครอบเทริด ผู้ถือสายสิญจน์ทั้ง 3 เส้นจะค่อย ๆ ผ่อนเชือกหย่อนเทริดลงมา โนราหรือหมอกบโรงโนรารคนใดคนหนึ่งจะจับเทริดให้ครอบลงศีรษะพอดี เมื่อเสร็จแล้วด้วยสายสิญจน์นั้นจะนำมาพันเทริดเอาไว้ จากนั้นโนราที่ได้รับการครอบเทริดจะรำถวายครู บทสรรเสริญครู บทครูสอนรำ ทบประณม อย่างย่อ ๆ เนื่องจากเป็นพิธี โรงครูเล็ก

4.7.6 การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับการรำสอดเครื่องสอดกำไล

เป็นพิธีกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครูโนราว่า “เป็นโนรา” ซึ่งผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีความเชื่อว่าผู้ที่จะเป็นโนรา หรือเข้าฝึกหัดรำโนราจะต้องได้ผ่านพิธีรำสอดเครื่องสอดกำไล จึงจะได้รับการยอมรับจากครูโนราว่าเป็นโนรา ทั้งได้รับการถ่ายทอดวิชาจากครูโนรา และเป็นสิริมงคลแก่ตนเองทำให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงในอาชีพ การรำสอดเครื่องสอดกำไลเปรียบเสมือนการบวชเป็นสามเณร ของผู้ที่ฝึกหัดรำโนรา ส่วนการรำสอดกำไล เป็นพิธีกรรมของโนราเพื่อรับศิษย์เข้าฝึกหัดการรำโนรา สำหรับผู้ที่เคยฝึกหัดการรำมาแล้ว หรือไม่เคยฝึกหัดการรำมาก่อน นางฐานิดา พัฒโณ¹⁵ อายุ 30 ปี อยู่ตำบลควนกรด อ.ทุ่งสง กล่าวว่า ตนเองเมื่ออายุ 10 ปี เคยรำโนรามาก่อน แต่พออายุ 22 ปี แต่งงานมีสามี ก็เลิกรำไป ขณะนี้ ลูกสาวอายุ 7 ขวบ เจ็บไข้ ตัวร้อนอยู่บ่อย ๆ และเขาจะพูดอยู่เสมอว่าอยากรำโนรา ผู้เป็นแม่จึงพาไปหาพ่อเฒ่า (คุณตา) พ่อเฒ่าจึงทำพิธีตั้งเช่นไหว้ให้กินบนบ้านและบนบานให้หลานหายจากอาการเจ็บป่วย แล้วจะให้รำโนรา หลังจากนั้น ประมาณ 1 สัปดาห์ อาการของหลานก็ดีขึ้น ต่อมาบ้านของเครือญาติในชุมชนทำพิธีเข้าโรงครู นางฐานิดา จึงพาลูกสาวมาให้นายโรงโนรายกมือสอดกำไล เพื่อแสดงให้เห็นเด่นชัดว่าต่อไปเด็กน้อยคนนี้จะต้องเป็นผู้สืบทอดการรำโนราโรงครู ตั้งแต่บัดนี้ หากบ้านเครือญาติฝ่ายใด มีการเข้าโรงครู ก็จะต้องเข้าร่วมการกราบครูด้วย

¹⁵ สัมภาษณ์ ฐานิดา พัฒโณ, 17 ตุลาคม 2550.

4.8 บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

โนราโรงครุเป็นพิธีกรรมทางด้านความเชื่อซึ่งมีความเกี่ยวพันที่เป็นความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์หรือผีसाงเทวดา อันรวมไปถึงเช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษ การเข้าทรง และพิธีกรรมทางความเชื่ออื่น ๆ ที่ปรากฏในโนราโรงครุ ความเชื่อของโนราโรงครุจึงมีบทบาทและหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลและต่อสังคมโดยส่วนรวม เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ของปัจเจกและของประชาชนในสังคม ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในวิถีชีวิต การทำมาหากิน ความไม่ลงรอยกัน การอบรมสั่งสอนสมาชิกในชุมชน ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บ และการแสดงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน เป็นต้น จากความสำคัญดังกล่าว ในบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุและทำให้โนราโรงครุยังดำรงอยู่ได้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ดังนี้

4.8.1 การสืบทอดการรำโนราโรงครุ

การรำโนรามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม ตั้งแต่เริ่มต้นของการเป็นโนราจนถึงขั้นจัดตั้งเป็นคณะโนราออกรับงานแสดง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก การรับขันหมากคือเครื่องแสดงข้อผูกพันแทนสัญญา การทำพิธียกเครื่อง การทำพิธีเบิกโรง การลงโรง หรือโหมโรง การกาศครุ จนไปถึงการรำรำบางอย่าง เช่น การรำขอเทริด การรำเขียนพราย การรำเหยียบลูกมะนาว เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยความเชื่อ และพิธีกรรม โดยเฉพาะความเชื่อทางไสยศาสตร์ ซึ่งเมื่อปฏิบัติแล้วก็เชื่อว่าจะส่งผลดีแก่ตนเองและหมู่คณะ ในด้านที่ตรงกันข้าม ระบบความเชื่อโดยเฉพาะกลุ่มบุคคล ประชาชน ที่มีความเจริญทางวิชาการ ยังเข้าไปไม่ถึงนั้น จะมีอิทธิพลครอบคลุมพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิตมนุษย์ เพราะจะเป็นการอธิบายให้เหตุผลต่อการปฏิบัติ การกระทำของกิจกรรมนั้น ๆ ดังเช่น ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง จนกระทั่งเรื่องการทำมาหากิน กิจการมารยาทต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น¹⁶ พิธีกรรมโนราโรงครุเป็นพิธีกรรมที่เชื่อกันว่ามีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ได้ผ่านกระบวนการของพิธีกรรมโนราโรงครุก็ย่อมจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามพันธะสัญญา หรือข้อตกลงที่ได้ให้ไว้กับครุหมอโนรา หรือจะต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีนิยมของความเชื่อที่ได้สืบต่อกันมา ดังเช่นความเชื่อสำหรับผู้ที่มีเชื้อสายโนรานั้นจะต้องเคารพนับถือครุหมอหรือตาขายโนรา และจะต้องมีการเซ่นไหว้บูชา

¹⁶ปราณี วงษ์เทศ, ระบบความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532), หน้า 53.

หากปล่อยปละละเลย อาจจะต้องถูกครุหมอตายายโนราลงโทษ เหล่านี้ กล่าวได้ว่า เป็นประเด็นสำคัญที่ลูกหลานตายายโนรา หรือผู้ที่มีเชื้อสายโนรา มีความจำเป็นที่จะต้องสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างต่อเนื่อง และลูกหลาน ตายายโนราจะต้องมีโอกาสจัดพิธีโนราโรงครูไม่ว่าจัดโรงครูใหญ่หรือโรงครูเล็ก อันเนื่องมาจากการบนบานขอความช่วยเหลือ หรือถึงวาระครบรอบพันระสังฆญาที่ให้ไว้กับครุหมอโนรา หรือตายายโนราและเชื่อกันว่าผู้ที่มีเชื้อสายโนราในรอบปีหนึ่ง ๆ จะต้องได้มีโอกาสรำโนราถวายครุโนราอย่างน้อย 1 ครั้งแม้จะไม่ได้รำโนราเป็นอาชีพ หรือจะต้องรำในโรงครูที่จัดขึ้นเอง โรงครูที่เพื่อนบ้านจัดขึ้น มิฉะนั้น จะถูกครุหมอตายายโนราลงโทษ โดยบันดาลให้เกิดโทษภัยต่าง ๆ เช่น ล้มเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ หรือผอมแห้งแรงน้อยที่เรียกกันว่า “ครุหมออย่าง” หากลูกหลานผู้ใดเบียดเบียน ไม่ให้ความเคารพนับถือ ความเชื่อถือ ไม่ได้ตั้งหิ้งบูชาไว้ที่บ้านก็จะออกอาการสำแดงให้เห็น ปรากฏด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ลูกหลานตายายโนรายังมีความเชื่ออีกต่อไปว่า หากครุหมอหรือตายายโนราต้องการให้ลูกหลานคนใดรำโนราก็จะบันดาลให้ลูกหลานคนนั้น เกิดผลกระทบปัญหาต่าง ๆ กับลูกหลานคนนั้น ๆ เช่น เจ็บป่วยไม่ทราบสาเหตุ เบื่ออาหาร พุดจาฟุ้งซ่าน พุดจານ้อยมาก เป็นต้น หรือครุหมอโนราจะเข้าทรง “จับลง” ให้ต้องการรำโนรา เครื่องญาติก็จะต้องไปหานายโรง โนรา หรือโนราใหญ่ มาบนหรือทำพันระสังฆญา ให้ลูกหลานคนนั้นรำโนรา และจะทำพิธีในโอกาสต่อไปตามที่ตกลงไว้ อาการจึงจะหายเป็นปกติ หรือครุหมอ โนรา จะมาบอกกล่าวตักเตือนเหตุร้ายต่าง ๆ ให้ระวัง โดยปรากฏให้เห็นในลักษณะของการฝัน ดังเช่น

นายไพบุลย์ ทับเจริญ นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพนักธุรกิจ เป็นผู้เดินทางมาจากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อจะเดินทางไปทำธุรกิจที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านวัด โศกกฐิน ด้วยความศรัทธาในองค์พ่อจตุคาม รามเทพ จึงเข้าไปเช่าเพื่อบูชา ในขณะนั้นได้พบกับผู้ชายคนหนึ่งวัยกลางคน จึงถามว่ามาทำอะไร มานิมนต์พระไปทำโรงครู นายไพบุลย์ จึงถามต่อไปว่า บ้านที่ทำอยู่แถวไหน ผมขอไปร่วมด้วย ด้วยความที่เคยเป็นลูกหลานตายายโนรา ชายวัยกลางคนบอกทางเพียงครั้งเดียวเขาก็สามารถเดินทางไปถึงบ้านที่จัดพิธีโนราโรงครูได้อย่างสะดวก เขาได้บอกกับเจ้างานว่าผมเป็นลูกหลานตายายโนรา เดินทางมาจากอำเภอหาดใหญ่จะเดินทางต่อไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นสิริมงคล และเดินทางปลอดภัย ผมขอกราบครู และรำพรานด้วยระหว่างนั้นเป็นช่วงบ่าย ถึงพิธีกรรมของการรำพราน เจ้าของงานก็ยินดี ให้กราบครู และรำพราน สาเหตุที่ทำให้เขานับถือบูชาตลอดมาโดยไม่ได้กำหนดสถานที่ และเวลา นั้นเขากล่าวว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งได้ขับรถทางไกลจากอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะเดินทางไปยังอำเภอหาดใหญ่ ระหว่างนั้นได้ผ่านเส้นทางอำเภอร่อนพิบูลย์ เป็นเวลากลางคืน แต่เนื่องจากร่างกายอ่อนเพลีย เกิดอาการห้วงนอน จึงได้จอดรถนอนพักข้างถนน ขณะที่นอนหลับสนิทเนื่องจากอาการเหนื่อยล้า ช่วงระยะเวลา

หนึ่ง มีความรู้สึกว่าได้มีลักษณะผู้ชายรูปร่างใหญ่ผิวดำ มาเขย่าตัวและบอกว่าให้ลุกขึ้นเหตุร้ายจะมาถึงตัว เขาก็ตกใจตื่นและรีบขับรถเดินทางต่อไป ไปถึงป้อมตำรวจข้างหน้าจึงได้จอดรถเพื่อล้างหน้าเข้าห้องน้ำ คุณผ่านมาได้ยังไงเมื่อกี้มีการปล้นรถ เขาตกใจมากเป็นไปไม่ได้หรือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเข้าในความรู้สึกที่ผ่านมา ถึงบ้านที่อำเภอหาดใหญ่จึงเล่าความดังกล่าวให้คุณแม่ฟัง คุณแม่ของเขาบอกว่านั้นแหละครุหมอนโนรา ที่ได้มาช่วยชีวิตลูกไว้ เขาจึงได้ทำพิธีเข้าโรงครูที่บ้านขึ้น จึงได้กราบครูและครอบครัว จึงทำให้เขามีความเชื่อเรื่องครุหมอนโนรา เพิ่มขึ้นโดยไม่ได้เลือกสถานเวลา และชุมชน ที่เขาจะเข้าร่วมพิธีกรรมแต่อย่างใด¹⁷ จากความเชื่อและการปฏิบัติของลูกหลานตาขยายโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา ดังกล่าว มาแล้วนั้นได้ส่งผลให้มีการสืบทอดการรำโนรา จึงพบว่าความเชื่อในเรื่องครุหมอนโนรา จะมีมากกว่าความเชื่อในเรื่องศิลปะการแสดงอื่น ๆ นอกจากนี้พิธีกรรมที่ปฏิบัติกันมาในโนราโรงครู ถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์นั้นมีส่วนสำคัญในการสืบทอดการรำโนราและการรักษาขนบธรรมเนียมของโนราที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา พิธีกรรมที่กล่าวถึงคือ พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ให้แก่โนราใหม่ เพื่อให้เป็นโนราที่สมบูรณ์สามารถเป็นโนราใหญ่และทำพิธีในโนราโรงครูต่อไปได้ นับได้ว่าการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่เป็นการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมด้านนี้จากภรรุ่นหนึ่งไปยังภรรุ่นหนึ่ง ผู้ที่เข้าทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ก็มีความเชื่อในเรื่องความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนั้น เพราะภาวะแวดล้อมทางด้านสถานที่และเวลา ผู้กระทำพิธีคือโนราใหญ่ หรือนายโรงโนรา ครุหมอนโนรา ได้สร้างระบบความเชื่อที่เป็นเรื่องของจิตวิญญาณและไสยศาสตร์ ทำให้เกิดความมั่นใจในการเป็นโนราและการรำโนรารวมทั้งการสืบทอดรักษารูปแบบธรรมเนียมนิยมของโนราเอาไว้ เมื่อได้เป็นโนราใหญ่ ก็จะไปตั้งเป็นคณะของตนเอง และมีผู้ร่วมคณะ คนรำ คนร้อง คนแสดง และลูกคู่ ซึ่งเป็นที่เกิดขึ้นโดยตรงของการสืบทอดการรำโนรา นอกจากการทำพิธีครอบเทริด หรือผูกผ้าใหญ่แล้ว พิธีสวดเครื่องกำไล เพื่อการยอมรับความเป็นโนราของครูโนราต่อบุคคลนั้น ๆ ที่เข้าทำพิธี การที่บุคคลเหล่านั้นได้ผ่านพิธีกรรมที่เชื่อกันว่ามีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ย่อมจะส่งผลทางด้านจิตใจให้เกิดความเชื่อ ความรัก และความศรัทธาในการรำโนรามากยิ่งขึ้น และจะช่วยกันสืบทอด การรำโนราอันเป็นมรดกสำคัญชิ้นหนึ่งของชาวภาคใต้ นับว่าเป็นจิตวิทยา หรือภูมิปัญญาของพื้นบ้านของชาวภาคใต้ ที่สามารถสร้างระบบคิด หลักการของการสืบทอดเหล่านี้ ให้ลูกหลาน ช่วยกันรักษาอนุรักษ์ สืบทอดมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน พิธีกรรมโนราโรงครู ได้ดอกลำถึงบทบาทหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น

¹⁷ สัมภาษณ์ ไพบุลย์ ทับเจริญ, 17 ตุลาคม 2550.

และสังคมโดยรวม โนราโรงครูได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม เช่นความเชื่อเรื่องการบนบาน การแก้บน การเหยียบเสน ความกลัวที่เกิดจากภาวะทางจิต ความวิตกกังวล จึงเป็นที่พึ่งทางใจของผู้คนในชุมชน สำหรับการบำบัดทางกายภาพ เช่น การรักษาอาการป่วยไข้ การเหยียบเสน เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคม ทั้งทางจิตและชีวภาพตามทฤษฎีการปฏิบัติหน้าที่ (Functionalism) ก็จะดำรงอยู่ได้และได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันไปในชุมชนและสังคมนั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้คนที่ได้เข้าร่วมพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็ นลูกหลานตายายโนรา หรือผู้คนที่เข้าชมเพื่อการแสดงของพิธีกรรม ก็จะเกิดความเชื่อ ความศรัทธา และให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดพิธีกรรมโนราโรงครู บางรายจะให้ลูกหลาน ฝึกหัดการรำโนราในสถานศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนขึ้น ในหลักสูตรท้องถิ่น ที่รัฐได้ กำหนดให้มี จึงกล่าวได้ว่า โนราโรงครูในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คน ในชุมชน โดยพิจารณาได้จากการมีนายโรงโนราในชุมชน ถึง 3 คน และนายโรงโนราเหล่านี้ ยังมี ส่วนในการสนับสนุนส่งเสริมมรดกด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกชุมชนอีกด้วย เช่น ได้เป็น ครูผู้สอนโนราให้กับสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โรงเรียนเทศบาลบ้านนา เหนือ โรงเรียนสตรีทุ่งสง หรือไปประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับโนราโรงครูนอกชุมชน ตามชั้นหมาก ที่ได้รับเชิญอีกเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

สำหรับบทร้องหรือบทกลอน ที่โนราประสิทธิ์น้อย ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และใช้ร้องในพิธีกรรมโนราโรงครู ในบทเชิญครูหมอ ดังตัวอย่าง

ฤกษ์งามยามดีป้าน้ชอบยาม	ยามพระเวลา
ชอบฤกษ์ร้องเชิญตำหนินพระราชครู	ครูก็ถ้วนหน้า
ราชครูของน้อง ลอยแล้วให้ล่อง	ล่องกันเข้ามา
ราชครูของข้า มาแล้วพ่อย่า	อย่าผันไป
เข้ามาเถิดเหวยยอด	พ่อยอดเข้ามาเถิดเหวยโย
มาแล้วพ่อย่าผันไป	มาอยู่เหนือเกล้าเกษยา
มาอยู่เหนือเกล้าเหนือผม	ช่วยกันคุณมนต์คุณยา
กันทั้งโลกลมพรมโหด	กันทั้งผีโหดมายา
กันทั้งพรายแกมยา	ละมบเขาฝั่งไว้ตามทาง
กันถ้วนกันถึ	ช่วยคุ้มกันลูกนี้ทุกที่ข้าง
ละมบเขาฝั่งไว้ตามทาง	ขอให้แวะซ้ายแวะขวา
ไหว้ขุนศรีศรัทธาเป็นต้นเชือก	จำให้ลูกร้องเรียกหา
ไหว้แม่ศรีมาลาแม่ก็เป็นครูต้น	ข้ามเสียไม้พันแม่เหลยหนา

แม่वलทองสำลี แม่ใจดี

ขุนโหร ยาโหร ลูกจะไหว้ขุนพราน

ลูกตั้งสักเศกาม

แม่เชิญมา มาเถิดแม่มา

ได้โปรดปรานเหนือเกล้าเสภา

ชุมนุมพระทเวศา¹⁸

4.8.2 การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้

โนราโรงครุมีบทบาทหน้าที่สำคัญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของลูกหลานตาชายโนราและผู้คนในชุมชน ตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครุหมอโนราหรือตาชายโนรา โดยเฉพาะการบนบานขอความช่วยเหลือ และการแก้บน เพราะการการแก้บนจะต้องแก้ด้วยการรำโนราโรงครุ หรือไปทำพิธีในโรงโนราโรงครุ สำหรับลูกหลานตาชายโนราโรงครุหรือผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และพื้นที่ใกล้เคียงส่วนใหญ่ จะทำพิธีแก้บนเกี่ยวกับการรักษาอาการป่วยไข้ เพราะมีความเชื่อถือและศรัทธาในตัวของนายโรงโนรา ผู้เป็นสื่อกลางระหว่างครุหมอโนรากับลูกหลานตาชายโนรา ในการทำพิธีกรรม โนราถาวร ช่วยเกิด ซึ่งเป็นโนราอาวุโส และจะรำโนราเฉพาะโนราโรงครุเท่านั้น ส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ หากลูกหลานตาชายโนราบ้านไหนถูกลงโทษ จะทำพิธีที่บ้านของตนคือเข้าโรงครุเล็ก แต่จะต้องบอกกล่าวให้เครือญาติทั้งสองฝ่ายได้รับรู้และเข้าร่วมพิธีกรรมด้วย หากเครือญาติคนไหนมีความจำเป็นจริง ๆ ไม่สามารถร่วมพิธีได้ก็จะส่งทรัพย์สินหรือว่าเงินมาให้เพื่อร่วมในพิธีกรรม ผู้คนในชุมชน มีความเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครุมีส่วนช่วยให้ลูกหลานตาชายโนรา มีวิถีชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างปกติสุข ไม่ถูกครุหมอตาชายโนราลงโทษ เพราะได้ทำพิธีแก้บนหรือเช่นไหว้บูชาครุหมอโนรา จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครุกับผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่และพื้นที่ใกล้เคียง ได้รับประโยชน์จากการมีโนราโรงครุ แต่ในขณะเดียวกันผู้คนในชุมชนก็มีส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนและสืบทอดมรดกของท้องถิ่น ให้ได้มีการสืบทอดและดำรงอยู่ต่อไปได้

การรักษาอาการป่วยไข้ โนราโรงครุเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้กระบวนการในการรักษา มีความสมบูรณ์ เพราะลูกหลานตาชายโนราหรือผู้คนในชุมชน มีความเชื่อว่าอาการป่วยไข้บางอย่าง มีสาเหตุมาจากครุหมอโนรา กล่าวคือครุหมอโนราต้องการให้ลูกหลานสืบทอดการรำโนรา หรือเป็นคนทรงครุหมอ ก็จะบันดาลให้ลูกหลานมีอาการต่าง ๆ เช่นป่วยไข้ เบื่ออาหาร ผอมแห้ง เป็นต้น เครือญาติจึงจำเป็นต้องหาครุหมอโนราแก้บน บางสาเหตุครุหมอโนราหรือตาชายโนรา ตักเตือนหรือลงโทษลูกหลานที่ไม่ปฏิบัติตามและเพิกเฉยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นปวดเมื่อยตามร่างกาย เบื่ออาหาร ผอมแห้ง เหล่านี้ เครือญาติจะไปหานายโรงโนรา เพื่อบนบานหรือทำพันธะสัญญา หากหายจากอาการดังกล่าวก็จะทำพิธีแก้บน หากสาเหตุของการเจ็บป่วยมาจากครุหมอโนรา

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

แล้วก็จะต้องรักษาด้วยวิธีการแก่นคือเข้าโรงครู โดยขอความช่วยเหลือจากครูหมอโนรา และมีความเชื่อว่าจะรักษาด้วยวิธีการอื่นหาย ดังตัวอย่าง ในรายของนางประภาส เกิดชุมทอง อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3/2 หมู่ที่ 3 ต.ที่วัง อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาการอ่อนเพลีย กินอาหารไม่ได้ ไม่มีแรง ไปพบแพทย์หลายครั้งอาการไม่ดีขึ้น ถูกหลานพาไปหาหมอดู หมอดูบอกว่าการรักษาหมอโนรา จึงได้ติดต่อให้โนราถาวร ช่วยเกิด บนบานให้ภายในเจ็ดวันอาการก็ดีขึ้น จึงได้ทำพิธีเข้าโรงครูขึ้น (โรงครูเล็ก) ที่บ้านของตนเองขึ้น¹⁹

จากการศึกษา พบว่า วัฒนธรรมของชุมชนนี้ มีความเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครู ครูหมอโนรา หรือตายโนรา จะช่วยปกป้องรักษา ค้ำครองตนเองและครอบครัว ให้มีความสุขความเจริญ เพราะเหตุว่า ได้ผ่านพิธีกรรมที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ และมีความขลัง ทำตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครูหมอแล้ว สำหรับการรักษาอาการป่วยไข้ นั้นเป็นการรักษาทั้งทางกายและทางจิตใจ เพราะผู้ที่มารักษาและผู้ถูกรักษาเป็นพวกพ้องเดียวกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้มีกำลังในการในการดำรงชีวิต สิ่งสำคัญยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมล้วนแต่เป็นเครือญาติ บางรายได้พบปะกันในวันเข้าโรงครู ได้สืบสาวเครือญาติที่กำลังจะเหินห่างและเป็นทาง ดอกขี้ คำจูน วัฒนธรรมของท้องถิ่นในระดับหนึ่ง

4.8.3 บทบาทหน้าที่ในการกล่อมเกลาศิลปกรรม

โนราโรงครู เป็นมรดกสำคัญของสังคมในชุมชนนี้ เป็นมรดกที่ถูกกล่อมเกลาคด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นเครื่องมือของสังคมในการถ่ายทอดปลูกฝังกล่อมเกล่า ประชาชน และเยาวชน ที่สังคมเห็นว่าดีงามให้แก่ผู้ชม และผู้ร่วมพิธีกรรม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จากบทกลอนที่โนราใช้ร้องในบทแสดง อาจพิจารณาได้ว่า โนราได้ปลูกฝังแนวคิดอันเนื่องมาแต่สมัยพุทธศาสนา และจารีตพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมาก คติชีวิตจากนิยายที่นำมาจับบท หลักจริยธรรมต่าง ๆ

จริยธรรมก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในสังคมและวัฒนธรรมของโนรา การทำความดีเป็นมาตรฐานที่ครูหมอตายโนรายึดถือ และพยายามสั่งสอนให้ลูกหลานตายโนราของตนทำความดี โดยยึดหลักของศาสนาเป็นที่ตั้ง เข้าถึงจิตใจของผู้คน เพราะการส่งผ่านทางโนราอันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตย่อมก่อให้เกิดความสามัคคี สมานันท์ ไม่แปลกแยก ในกลุ่มพวกพ้องเดียวกัน

การสำนึกในบุญคุณ ให้สังคมของชุมชนนี้อยู่รอดได้จะมีการให้ ให้ทุกประเภทที่เหมาะสม การสร้างเครือข่ายกับพวกพ้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญ การสำนึกในบุญคุณ เป็นการละเว้นของการขัดแย้ง การเกิดเครือข่ายของเครือญาติอย่างมิตรภาพ อันนำไปสู่สังคมที่เกิดสันติสุข “พวกมากลากไป” เกิด

¹⁹ สัมภาษณ์ ประภาส แก้วชุมทอง, 17 ตุลาคม 2550.

ความสมานฉันท์ ดังในบทร้องสอนถึงความกตัญญูกตเวที ในเรื่อง “นกกาน้ำ” สะท้อนให้เห็นถึง บุญคุณของสัตว์ที่ให้ความ “เรื่องนางนกจอก” สะท้อนถึงบุญคุณแม่ แม่แต่สิ่งของอย่างกระแจะ หรือ สาคกถ้ำ ที่นางนวลทองสำลี ใช้บังแดดเมื่อถูกลอยแพ ก็ยังเป็นสัญลักษณ์ที่ให้เห็นในโรง โนราโรงครู บทครูสอน บทร้องประกอบทำรำ (โนราประสิทธิ์น้อย/ประกอบ เดชรักษา)

ครูเอยครูสอน	เสด็จกรต่อง่า
ครูสอนให้ผูกผ้า	สอนข้าให้ทรงกำไล
สอนให้ครอบเทริดน้อย	แล้วจับสร้อยพวงมาลัย
สอนให้ทรงกำไล	สอดใส่ซ้ายใส่ขวา
ครูให้เสด็จเยื้องข้างซ้าย	ตีค่าได้ห้าพารา
ครูให้เสด็จเยื้องข้างขวา	ตีค่าได้ห้าตำลึงทอง
คืนถีบพนัก	ส่วนมือชักเอาแสงทอง
หาไหนจะได้เสมียนน้อง	ทำนองพระเทวดา

บทร่าดังกล่าวเป็นการสอนให้ใส่กำไล สอนให้แต่งตัว เหล่านี้เป็นการวางรากฐานผู้ที่จจะ รำโนรารู้หน้าที่ต่าง ๆ ในการที่จะปฏิบัติตัวเป็น โนราใน โอกาสต่อไปข้างหน้า

ในขณะที่เดียวกัน บรรยากาศของการเสริมความรักความอบอุ่น ที่ได้มาชุมนุมรวมกลุ่มกัน เป็นเรื่องหลักคืองาน โรงครู ทุกคนอยู่ในกลุ่มเครือญาติและเพื่อนบ้าน โดยไม่จำเป็นต้องมีการเคียด เป็นเหมือนงานอื่น ๆ สังคมที่มีความเชื่อถือและศรัทธาในเรื่องเดียวกัน ย่อมเป็นกลไกสำคัญในการของ การสร้างระบบความสัมพันธ์ในชุมชน

การแก้ปัญหาของสังคม หากมีการรวมพวก หมู่เหล่า ให้มีความเข้มแข็ง จึงจำเป็นต้องมี จริยธรรมกำกับ จริยธรรมหลักของสังคมและวัฒนธรรม โนรา เป็นเรื่องของการถือสังจะ การรู้ บุญคุณสำหรับการรู้บุญคุณนั้น ไม่ได้กำหนดขอบเขต แต่พ่อ แม่ หรือผู้บุพการี หรือบุญคุณครู เท่านั้น แม้แต่ไปต่างถิ่น หากได้รับการเอื้อเฟื้อ ในเรื่องใดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อย โดยนิสัย ของลูกหลานตาชายโนราแล้ว จะจดจำและหา โอกาสที่จะตอบแทน ผู้มีพระคุณเหล่านั้น เป็นต้น

4.8.4 บทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์ในวงศาตมณญาติ

ความเชื่อและพิธีกรรม โนราโรงครู เป็นการผูกพันในวงศาตมณญาติ เตรียมเสมือนว่าเป็น การจัดงานเพื่อแนะนำเครือข่ายสายตระกูลของตน ผู้คนที่มาร่วมงานก็เหมือนได้รู้จักลูกหลานตา ชายโนราคนอื่น ๆ ที่อยู่ห่างไกล การทรงครุหมอบเป็นเวลาที่ถูกหลานตาชายโนรารอคอย ครุหมอบจะ เดินทางมาตอดนคึกๆ อันนี้ชาวบ้านจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “จับลง” (คนทรง)

งานโรงครูเป็นการจัดงานให้ชาวบ้านดูฟรี แม้ว่าจะเป็นการจัดงานเฉพาะสายตระกูลของ คน อีกมุมมองหนึ่งในการแนะนำและยืนยันถึงการต่อยอดเครือญาติในสายตระกูล ให้เป็นที่รู้จัก

และผู้คนในชุมชนได้รับรู้มากยิ่งขึ้น เสมือนเป็นการยืนยันถึงความมั่นคงของสายตระกูล ประกอบด้วยใครบ้าง มีอาชีพอะไร และมาฐานะเป็นอย่างไร

ความปลื้มใจที่ได้พบญาติ อันก่อให้เกิดความมั่นใจในการต่อสู้ปัญหาของชีวิต ได้พูดคุยถามข่าวคราว สุข ทุกข์ รับฟังเรื่องราวของชีวิตซึ่งกันและกัน เล่าสู่กันฟัง และบางคนก็ได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา เช่นวิธีการดูแลสุขภาพ การประกอบอาชีพ การหางานทำของบุตรหลาน และการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน เป็นต้น ญาติบางคนที่มีอายุอยู่ในวัยชราภาพแล้ว ส่งผลให้ปล่อยวางกับความเป็นห่วงถึงลูกหลาน วางกับทุกข์ของชีวิตได้มากขึ้น

งานโนราโรงครู เป็นงานลดทอนความขัดแย้ง แต่เป็นการตอกย้ำความเข้าใจของชีวิต (enlightenment) มีกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิต ได้ขวัญกำลังใจจากเครื่องญาติและตายาย กล่าวคือ การได้พรจากตายาย ถือเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลาน เพราะสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เชื่อว่า การได้รับพรจากบิดา มารดา บรรพบุรุษผู้ที่เราพนันถือ ถือว่าเป็นพรอันประเสริฐ เหนืออื่นใด เพราะบุพการี เหล่านี้เป็นผู้ขบเลี้ยงลูกหลาน ให้มีชีวิตอยู่ได้รอด

การตอกย้ำความเป็นอาวโส ผู้คนในสังคม และวัฒนธรรมนี้ จะให้ความสำคัญกับผู้มีศักดิ์เป็นที่ นับตามเครื่องญาติ โนราโรงครูเป็นการตอบแทนสิ่งที่นับถือ และเป็นการแสดงออกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและเครื่องญาติอาวโสที่ยังมีชีวิตอยู่ เหล่านี้เป็นนัยสำคัญของการจัดระเบียบทางสังคมในระบบเครือญาติ โดยใช้โนราโรงครูเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ ผู้อาวโสของครอบครัวจะได้รับเกียรติเป็นพิเศษ ในการจัดกิจกรรมโนราโรงครู เพื่อนบ้านในละแวกที่อยู่ใกล้เคียง สุพร พาลูกมาแลโนราโรงครูถึงเวลาที่ลูกจะกลับบ้านเพราะอาการง่วงนอน กลับบ้านตะแม่ เตี้ยวแลตาหลวงก่อน ตาหลวงมาตอนไหน คึก ๆ “ตาหลวง” เป็นคำกลางที่ผู้คนในชุมชนใช้เรียก เพราะการเข้าทรงกว่าจะถึงขั้นตอนและพิธีกรรมของโนราโรงครูนี้ต้องใช้เวลานาน ส่วนใหญ่จะเป็นเวลาหลังจากเที่ยงคืนไปแล้ว คือ หลัง 24 นาฬิกา

สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ ให้ความสำคัญกับสังจะ คือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สังจะจึงเป็นกฎระเบียบที่ทำให้สังคมในชุมชนนั้นไม่วุ่นวาย เกิดความขัดแย้งกันเอง และไม่ต้องรอให้ใครมากำหนด หรือวางกฎเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนแล้วจะได้รับโทษ ในส่วนของสังคมวัฒนธรรมโนรานั้น “เหมรย” เป็นพันธะสัญญาสำคัญ ระหว่างลูกหลานตายายโนรา กับครูหมอโนรา โดยที่ลูกหลานตายายโนราได้บนบานไว้ และหากประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ จะต้องจัดพิธีกรรมโนราโรงครู คือการแก้บน เหมือนกับการอยู่ในสังคมทั่วไป ผู้คนมีสังจะทำให้อสังอยู่ได้ ส่วนใหญ่ผู้เฒ่า ผู้แก่หรือผู้อาวโสในชุมชนนี้ จะให้ความสำคัญกับการพูด และเป็นที่เคารพ เชื่อถือของลูกหลานตายายโนราอันเป็นส่วนหนึ่งให้ผู้คนในชุมชนนี้ลดทอนความขัดแย้ง และเพิ่มพูนความเข้มแข็งของชุมชนอันนำไปสู่ความสันติสุข

ความกตัญญูรู้คุณจึงเป็นส่วนสำคัญในสังคมนาโร เช่นเดียวกัน โนราทุกโรงก่อนที่จะรำจึงต้องร้องบทสรรเสริญคุณครู ดังตัวอย่าง

คุณเฮ้ยคุณครู²⁰

คิ่นคิ่นจะแห้งไหลมา
 ลิบนิ้วยกขึ้นค้ำเนิน
 พ่อจำศีลอยู่ยังไม่รู้สิ้นสุด
 ไหว้พระพุทธพระธรรมเจ้า
 เล่นไหนให้คีมีคนรัก
 ยกไว้ใส่เกล้าใส่ผม
 ขอเอ๋ยขอไหว้
 ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงดี
 กลางคิ่นไหว้ดวงพระจันทร์
 บทบาทพลาตพลังระวังผิด
 สรรเสริญไปด้วยปัญญา
 ขอศัพท์ขอเสียงลูกบ้างหนา
 ขอศัพท์ขอเสียงให้ดั่งก้อง
 ขอศัพท์ขอเสียงให้ก้องดัง
 ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงใส
 โอดแล้ววาดไว้
 ลูกไหว้เจ้าเท (ที่)
 อีกรั้งเจ้าน้ำเจ้าท่า
 กันทั้งเสนียดจิ้งไหร
 กุมวางขวางไว้
 อ้อ ๆ ๆคนตรีรับ

สรรเสริญคุณมารดา

ไหว้บุญคุณครูลูกเสียบแล้ว
 ไหว้คุณอาจารย์ท่านเสียบก่อน

เหมือนฝั่งแม่น้ำพระคงคา

ยังไม่รู้สิ้นรู้สุด

สอศเสริญ (สรรเสริญ) ถึงคุณพระพุทธ

ไหว้พระเสียบก่อนต่อสวดมนต์

ยกไว้ใส่เกล้าใส่ผม

หยุดพักให้คีมีคนชม

ขอไหว้บังคมทูลกราตรี

คุณครูท่านได้ปราณี

ลูกน้อยกกล่าวธรรมรำกล่าวจิต

กลางวันไหว้ลูกพระอาทิตย์

ผิดน้อยกทูลขอขมา (ขมา)

สะสมไปด้วยพระปัญญา

ปัญญาลูกมาเหมือนน้ำไหล

เหมือนห้องชาพล่อใหม่

ให้เหมือนกับคำของเจ้าไท

ไหลมาเหมือนท่อธารา

รำถวายพระเทวดา

ทั้งเทพารักษ์ ภูมาอารักษ์ช่วยรักษา

เมตตาคุมวางมาขวางไว้

คั้นไม้มาเป็นปลายไม้

พระหัตถ์เบื้องซ้ายเบื้องขวา..... เอ๋ย

ไหว้บุญคุณแก้วคุณครูสอน

ท่านได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา

²⁰ภิญโญ จิตต์ธรรม, โนรา, อ่างแล้ว, หน้า 31-32.

ไหว้ครูอาจารย์ท่านแล้วสรรพ	แล้วกลายกลับไปไหว้คุณมารดา
นางแม่ข้าเหยงเสียงลูกมา	พิทักษ์รักษาให้เป็นตัว
เสียงลูกแต่น้อยจนคุ้มใหญ่	น้ำใจไม่ให้ลูกได้ชั่ว
หว่าง (กว่า) ลูกกว่าลูกจะรอดมาเป็นตัว	คุณแม่อยู่หัวจนไผ่ผอม
พริบตาว่างนอนคู้ก่อนจะรุ่ง	กลัวรีนกลัวรุ่งจะได้ต่อม
พระภูมิแม่อุ้มถนอม	กำเข้าแม่กลมอมให้ลูกหลับ
โผก (ผูก) เปลวเขาเอาผ้ามาวาง	กลัวละอองผองผองจะลงทับ
จนรุ่งแม่นอนไม่หอนหลับ	ตรับ (สดับ) หูอยู่ฟังเสียงลูกร้อง
ยามเมื่อพระแม่เสวยข้าว	คุณแม่เจ้าไม่ทันจะอิมท้อง
ได้ยินเสียงลูกตื่นสะอื้นร้อง	แม่ค่อยย่องย่องมองเข้ามา
มาถึงสองมือแม่คอยชุก	สากกลัวลูกจะตกแต่เปลผ้า
มือซ้ายแม่อุ้มไว้ไม่ละวาง	มือขวาแม่คว้าหาข้าวปลา ²¹

บทร้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โนรา มีความกตัญญู รู้พระคุณของครู สรรเสริญทั้งบิดา มารดา จึงได้กล่าวบทนี้ไว้เพื่อเป็นการเตือนสติ ให้ผู้ร่วมกิจกรรม โนรา หรือผู้ชม ได้ตระหนักถึงความกตัญญูกับผู้พระคุณ

4.8.5 บทบาทต่อชุมชนหรือการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล

สังคมภาคใต้ในอดีต ลักษณะของสังคม จะมีโจรสลัดชุม เนื่องจากในยุคนั้นคนภาคใต้มีความเชื่อว่าหากได้สร้างความเป็นนักเลงให้กับตัวเอง ได้มากเท่าใด ย่อมจะมีคนนับหน้าถือตามากขึ้น โดยให้ความหมายที่ว่า สร้างความเป็นใหญ่ให้กับตนเอง โนรา โรงครูจึงเป็นการรวมสมัครพรรคพวกให้เป็นปึกแผ่น ให้สังคมรับรู้ ถึงความมีพวกพ้องมากมาย เป็นการสร้างความข่าเกรงให้กับอำนาจเถื่อน

ในระยะหลัง การพัฒนาระบบการปกครอง การควบคุมการจัดระเบียบของสังคมเข้ามา ความเจริญด้านการปราบปราม ทำให้อำนาจส่วนนี้ลดน้อยถอยลง

ระบบการศึกษาในอดีต คนที่ได้บวชเรียน เป็นคนที่มีค่า คนที่ได้เป็น โนรา ถือเป็นคนมีวิชาอาคม โนรา จะได้รับการสอนด้านอาคม มีคุณธรรม จริยธรรม การเปลี่ยนไปในระยะหลัง โดยการแทรกแซงของสื่อต่าง ๆ มากมาย

โนรา โรงครู จึงมีส่วนสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวที และการเคารพนับถือครูอาจารย์ของศิลปิน โนรา ความเชื่อเรื่องครูหมอ โนรา

²¹ เรื่องเดียวกัน.

มีส่วนในการควบคุมความประพฤติของลูกหลานตายายโนรา คนทรงครุหมอโนรา ให้อยู่ในจารีต ประเพณีและศีลธรรมอันดี สร้างความสามัคคี ความเสียสละ และความเป็นปึกแผ่นของสังคม โнораโรงครุซึ่งเป็นระบบหนึ่งในสังคม ชุมชน และท้องถิ่นย่อมมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม บทบาท ดังกล่าวย่อมจะต้องมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคมด้วย เช่น ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการ รวมกลุ่ม ความศรัทธา ความเชื่อ ทำให้การประกอบพิธีกรรม โнораโรงครุเกิดขึ้นในชุมชน เหล่านี้ทำให้ผู้คนในชุมชน ต่างมีความรู้สึกร่วมกัน ทำบุญทำทานให้กับตายาย เป็นริ้วเรียง ที่ได้พบตายายใน ลักษณะของการผ่านร่างทรง อันเป็นผลของการได้รวมญาติ เหมือนกับงานของการ “สืบสาน ประวัติศาสตร์ของสายตระกูล” ที่อาศัยอยู่ที่ไกลและไกลมาพบปะกัน สังสรรค์กัน เพราะพิธีกรรม โнораโรงครุเป็นโอกาสที่ผู้คนในชุมชนทั้งที่เป็นเครือญาติลูกหลานตายายโนราผู้มีเชื้อสาย โнораและ ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลเป็นการได้กลับมาทำกิจกรรมร่วมกัน มี จุดประสงค์เดียวกัน อันจะสร้างความเข้าใจ ความปรองดอง ความสามัคคี อันนำไปสู่ความ ผูกพัน ในหมู่คณะหรือพวกพ้องเดียวกัน ความเชื่อในพิธีกรรม โнораโรงครุจึงเป็นนัยสำคัญอย่าง หนึ่งที่ถูกหลานตายายโนราได้รับการสืบทอด จากรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ตามระบบความสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประเพณีและพิธีกรรมทางความเชื่อในการเสริมสร้างของการรวมกลุ่ม สร้าง ความเป็นปึกแผ่น สร้างสังคมให้เข้มแข็ง เหล่านี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ โบรมิสลอร์ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) ในเรื่องหน้าที่ของศาสนา ซึ่งนำมากล่าวไว้ 4 ประการ²²

1. หน้าที่ในการให้คำอธิบาย (explanatory function) ในทุก ๆ สังคม เมื่อมีคำถามก็ย่อม จะต้องมีการตอบเหล่านั้น
2. หน้าที่ในการสนับสนุนอย่างมีพลัง (Validating functions) แก่สถาบันพื้นฐานของ สังคมเช่นสถาบันการเมืองและเศรษฐกิจ ค่านิยม และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของสังคม
3. หน้าที่ในด้านการสนับสนุนให้พลังใจในกรณีเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์รู้สึกว่าคุณ ใจไม่อาจควบคุมได้ (Psychologically reinforcing functions) วิกฤตการณ์เหล่านี้อาจเป็น วิกฤตการณ์ทาง ธรรมชาติหรือทางสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของปัจเจกชน
4. หน้าที่ในการผนึกส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นเข้าเอกภาพ (integrative functions) นั่น คือทำหน้าที่ผสมผสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่อาจมีประเพณีหรือระบบความเชื่อที่ต่างกัน เข้าเป็น รูปแบบใหญ่ ๆ อันเดียวกัน ศาสนาทำหน้าที่สร้างและให้ความชอบธรรมแก่ระบบโลกทัศน์พื้นฐาน

²²พิทยา บุษรรัตน์, “โนราโรงครุดำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), 2535, หน้า 25.

ตำแหน่งแห่งที่ของมนุษย์ แต่ละคนในสังคม และศาสนาจะชักจูงให้การต่อสู้และอารมณ์ของคนในสังคมเข้ามาสอดคล้องสัมพันธ์กับศาสนา

ในขณะที่เดียวกันศาสนานับถือถึงปรัชญา ของความเชื่อซึ่งสอนให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนตั้งอยู่ในความดีความชอบของสังคม ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนราและพิธีกรรมโนราโรงครุก็เช่นเดียวกัน มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ความชอบธรรมของชุมชน สังคม ส่งเสริมให้ลูกหลานดาชายโนราปฏิบัติตนตั้งอยู่ในความดี มีความสามัคคี รักพวกพ้องสายตระกูลของตนเอง มีความกตัญญูกตเวทิต่อครูอาจารย์ บิดา มารดา บรรพบุรุษทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งช่วยให้ผู้คนในชุมชนได้มีโอกาสระบายความทุกข์เพื่อผ่อนคลายความเครียดรักษาโรคทางกายและทางใจ หน้าที่ในการเปลี่ยนสถานภาพของปัจเจกบุคคลโดยการดึงดูดให้ผู้คนจากที่ต่างๆ มาร่วมชุมนุมประกอบกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลต่อสังคมในแง่ของจริยธรรม และศีลธรรม เกิดความรู้สึกปลอกลภัยในการอยู่ร่วมกัน และเป็นที่พึ่งทางใจของบุคคลในชุมชนและสังคมส่วนรวม ดังผลการวิจัย เรื่องการเข้าทรงและร่างทรง : ความเชื่อพิธีกรรม และบทบาทที่มีต่อสังคม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ของวิชานิกายธรรมและนิกายธรรมวิรัช กล่าวว่า²³ การเข้าทรงและร่างทรงมีบทบาทอย่างมากในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและปัญหาอื่น ๆ ทางพุทธศาสนาและระบบความเชื่อในเรื่องผีสิง เทวดา จึงทำให้ระบบความเชื่อดังกล่าวดำรงอยู่ได้ในสังคม เช่นเดียวกับโนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

²³วิชานิกายธรรม และนิกายธรรมวิรัช, การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อพิธีกรรม และบทบาทหน้าที่ต่อสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์, 2533), หน้า 125 – 127.

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โนรา โรงครุภายใต้บริบททางสังคม ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนรา เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โนรา โรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือสำคัญในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรมโนรา โรงครุ พิธีกรรมการครอบเทริด พิธีกรรมการเหยียบเสน พิธีกรรมการรำสอดเครื่องสอดกำไล และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ที่จัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และภาคสนาม การจดบันทึก การบันทึกเทป ได้นำข้อมูลทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ ขยะระดับข้อมูล เชิงคุณภาพ และ เชิงพรรณนา บรรยายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นายโรงโนรา จำนวน 2 คน ลูกคู่ (ผู้ประ โคมเครื่องดนตรี, นางรำ) จำนวน 9 คน ลูกหลานตายายโนรา จำนวน 10 คน เจ้าของงาน จำนวน 3 คน และชาวบ้านทั่วไปในชุมชน จำนวน 16 คน โดยศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

- 5.1 บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนรา
- 5.2 บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่
- 5.3 บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

5.1 บทบาทหน้าที่ทั่วไปของโนรา

มีผู้รู้ได้แบ่งโนราออกเป็น 3 ประเภท คือ มีวิธีการแสดงที่ต่างกันในบางตอน

1. โนราธรรมดา จะแสดงโดยการโหมโรงเชิญครุ และรำทำรำครุสอน หรือเรียกกันว่าท่าปฐม และเมื่อรำบทครุสอน หรือบทปฐมเสร็จแล้ว จะเป็นการว่ากลอน “สี่โต” หรือบทฉันท์เข้านั่ง ทำรำต่าง ๆ ตามบทร้อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องตลก รำตีบทบางคณะโนราจะมีการรำโชว์ ทำรำต่าง ๆ ซึ่ง

เดิมส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องนางมโนรา ระยะเวลาหลังแสดงเป็น นิยาย ผูกเรื่องขึ้น เพื่อความสนุกน่าเริง ระยะเวลาแสดงตลอด 1 คืน

2. โนราประชันโรง เป็นการแข่งขันโนราเอจะพิสูจน์ให้เห็นว่าใครจะเล่น หรือรำดีกว่า กันและมีศิลปะในการรำอย่างไร ในการแสดงนั้นเมื่อถึงเวลาแข่งโนรา ก็จะออกมารำอย่างธรรมดา โดยให้ผู้แสดงออกมารำทุกคนแล้วตัวโนราใหญ่ หรือนายโรงโนราก็ออกมารำ แต่ยังไม่สวมเทริด ส่วนหมอจะรำด้านหน้า เพื่อทำพิธีเวียนโรง หรือ โปรดสัตว์และแผ่เมตตาให้แก่ผู้ดู และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ในการแข่งขัน โนรานั้น คู่แข่งจะทำพิธีตัดไม้ข่มนาม ซึ่งเรียกว่า “เขียนพราย” เพื่อข่มขวัญ คู่ต่อสู้ การรำที่แรกก็จะรำถีบลูกมะนาว การรำถีบลูกมะนาวจะต้องถีบไม้ให้พลาด เมื่อถีบลูก มะนาวเสร็จก็มีการรำเขียนพราย โดยการวาดรูปคู่ต่อสู้และเขียนชื่อคู่ต่อสู้ลงในกระดาษขาว จากนั้นก็จะรำเขียนพรายจนพินาศแล้วลูกมะนาวและรูปที่เขียนตั้งกลางวงตั้งจิตอธิษฐาน คณะ โนราทุกคนยืนขึ้นว่าอนิจจา 3 จบ หลังจากนั้นก็เอาลูกมะนาวและรูปที่ถูกเขียนวางไว้ได้ที่นั่ง แล้ว อธิษฐานให้โนราฝ่ายตรงข้ามอับหมองไปให้มีคมนด้วยปัญญาทุกประการ

เมื่อถึงเวลา กรรมการจะตีโพนหมดเวลาโดยจะพิจารณาการแข่งขันดูจากว่าโรงใดมีผู้ชม มากกว่าโรงนั้นก็ชนะ สำหรับโรงที่แพ้ก็จะพยายามปรับปรุงเพื่อแข่งขันในโอกาสต่อไป

3. โนราโรงครู เป็นศิลปะการแสดงชนิดหนึ่ง ที่แฝงอยู่ในความเชื่อ ความขลัง และความ ศักดิ์สิทธิ์ บางท้องถิ่นเรียกว่า “โนราलगครู” หรือบ้างเรียกว่า “โนราเข้าโรงครู” เป็นการแสดงโนรา เพื่อประกอบพิธีกรรมด้วยการเชิญครูหมอมหาอายุโนรายังโรงพิธี โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน ได้แก่¹

- 1) เพื่อไหว้ครู เป็นการรำลึกถึงพระคุณของครู โดยการรำถวายและถวายเครื่องเช่น สังเว
- 2) เพื่อแก้บน หรือที่ภาษาถิ่นใต้เรียกว่า “แก้เหมรย” และทำพิธีเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ตัดจุดตัดผมผีซ้อ เขยิบเสนา และผูกผ้าปล่อย
- 3) เพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ อันเป็นพิธีกรรมที่แสดงความเป็นศิลปินโนราคน ใหม่ที่สมบูรณ์ ครูหมอโนรายอมรับ

โนราโรงครูจัดในช่วงหน้าแล้ง ตั้งแต่เดือนห้าถึงเดือน 9 แต่ส่วนใหญ่จะจัดในเดือน 5 เพราะเชื่อว่าเป็น “เดือนร้อนเดือนเดือด” ไม่เป็นสิริมงคล

¹สารภี มุสิกอุปถัมภ์, โนราโรงครู, (สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา, 2523), หน้า 31 – 33.

²ภิญโญ จิตต์ธรรม, โนรา, (สงขลา : โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูสงขลา, 2508), หน้า 65.

บทบาทและหน้าที่ของโนราที่มีต่อสังคมในฐานะการละเล่นพื้นบ้านถูกสร้างสรรค์ขึ้นตามเงื่อนไขของสภาพสังคม จึงมีบทบาทต่อสังคมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งหากดูโดยภาพรวมจะมองเห็นบทบาทและหน้าที่ของโนรามี่ดังนี้

1) เป็นเครื่องนันทนาการของสังคมชาวบ้าน กล่าวคือ ให้ความบันเทิงใจ เพราะดนตรีและการละเล่นมีท่วงทำนองลีลาครื้นเครง มีเนื้อหาสนุกสนาน และร่าเริงด้วยอารมณ์ขัน

บทบาทของโนราในแง่นี้มองได้เด่นชัดจากสังคมในภาคใต้ในอดีต โดยเฉพาะการประชันโรงโนราจะมีชาวบ้านหอบลูกจูงหลานไปชมกันอย่างคับคั่ง

2) เป็นสื่อทางวิญญูณระหว่างชาวบ้านกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ในภาคใต้มีความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูรุษ และอำนาจเร้นลับอื่นๆ ว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ถ้าปฏิบัติชอบ เช่นศิวีตฤกษ์ก็ให้คุณ ถ้าเพิกเฉยจาบจ้วงก็จะให้โทษ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย ทำมาหากินไม่เจริญก้าวหน้า ชาวบ้านจึงมีความรู้สึกว่าตนเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้นลับ แต่ตนเองไม่สามารถติดต่อกับสิ่งดังกล่าวได้โดยตรง ต้องอาศัยสื่อทางวิญญูณช่วยเหลือ นั่นคือให้ศิลปินพื้นบ้านช่วยบนบานบวงสรวง ซึ่งพฤติกรรมการดับทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นอันเกิดจากความเชื่อ

3) เป็นเครื่องควบคุมและรักษาปทัสถานทางสังคม ศิลปินพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความสำนึกว่าเป็นศิลปินที่ดีต้องรักษาและเสริมสร้างสิ่งดีงามของสังคม โดยเฉพาะคุณธรรมจริยธรรม เมื่อชมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้จึงมักพบว่า ศิลปินได้สอดแทรกคำสอน ซึ่ผิดชอบชั่วดีเอาไว้เสมอ บางบทบางตอนจงใจสอนโดยตรง เช่น บท “กำพรัดสอนใจ” หรือบทนิยายที่นำมาสอนก็มักจะให้แนวคิดเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไว้เป็นหลัก

4) เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน โนราเป็นส่วนหนึ่งของการทำหน้าที่ เป็นเครื่องสื่อสารข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ความเคลื่อนไหว ทางสังคมของคนกลุ่มต่าง ๆ ได้รับรู้ นับว่าเป็นการละเล่นที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นสื่อมวลชนชาวบ้านที่เด่นชัด ประเภทหนึ่ง บอกข่าวสาร ได้ทุกประเภท งานวัด งานราษฎร์ และงานหลวง โดยโนราสามารถนำมาพูดผ่านตัวละครอื่น ๆ ก็เป็นได้ เช่น ตัวตลก การแสดงเช่นนี้ นับว่าเป็นสื่อที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านได้ส่วนหนึ่ง

5) เป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคมการละเล่นพื้นบ้านส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโนราจะเป็นสื่อชาวบ้านได้มี โอกาสพบปะสัมพันธ์กัน เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ยังได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนหรือบางคนชอบในการละเล่นการแสดงของ โนรามากชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “แม่ยกหัวจุกโนรา”

บทบาทหน้าที่ของโนราโดยทั่วไป จึงนับได้ว่า เป็นบทบาทที่ทำให้สังคมในกลุ่ม ระดับชุมชน และท้องถิ่น ได้ร่วมนันทนาการของสังคมชาวบ้านร่วมกัน ได้แสดงเป็นสื่อกลางทาง

วิญญาณระหว่างชาวบ้านกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ได้เป็นเครื่องควบคุมและรักษาปทัสถานทางสังคม ได้เป็นสื่อมวลชนของชาวบ้าน และเป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคม รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคม และชุมชน

5.2 บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

5.2.1 การดำรงอยู่เกี่ยวกับความขลังของโรงโนราโรงครุ

ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และคณะโนรา มีความเชื่อว่า โนราโรงครุเป็นพิธีกรรมที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น พิธีครอบเทริด พิธีแก้บน พิธีเหยียบเสน เป็นต้น การที่ผู้คนในชุมชนได้เข้าร่วมในพิธีกรรมโนราโรงครุเพื่อ เช่นไหว้ครุ โนราแล้ว เพื่อแสดงความกตัญญูแล้ว และยังเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัวด้วย อีกทั้งการรำโนราของคนก็ได้รับการรับรองจากครุหมอโนราด้วย ดังที่ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์³ ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องครุหมอโนราตอนหนึ่งว่า ครุหมอโนรานอกจากจะถือกันว่าเป็นบรมครูผู้มีบุญคุณต่อศิลปินโนราคนนั้น ๆ หรือคณะนั้น ๆ แล้ว ยังเชื่อกันว่าเป็นผู้คุ้มครองคุณไสยให้แก่ศิลปินโนราได้อีกด้วย ที่มองเห็นได้ชัดก็คือ ในการประชันโนราในสมัยก่อน นอกจากจะแพ้ชนะกันในลีลาการรำและร้องแล้ว ยังอาจจะแพ้ชนะกันได้ด้วยคุณไสยอีกด้วย และบุคคลที่อยู่เบื้องหลังชัยชนะทางคุณไสยที่ว่านี้ ก็คือครุหมอโนรานั่นเอง เรื่องครุหมอโนรากับไสยศาสตร์นี้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางในหมู่ชาวภาคใต้ที่สนใจศิลปะประเพณีจนถึงกับกล่าวกันติดปากว่า “โนราดีต้องมี ครุหมอดี”

5.2.2 การดำรงอยู่เกี่ยวกับความเชื่อการสร้างโรงพิธีโนราโรงครุ

การสร้างโรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมของโนราโรงครุ ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่และคณะโนรามีความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เป็นเรื่องของโชคกลาง ฤกษ์ยาม และความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องตำนานโนรา โดยเฉพาะเสาโรงทั้ง 6 เสา เชื่อว่ามี “ผีโองกะแซง” (มีความเชื่อว่าเป็นผีที่รักษาเสาโรงโนราและรักษากระแซงที่ใช้ฆ้องหลังคาโรงโนรา) เป็นผู้รักษา ในการสร้างโรงโนราโรงครุจะต้องสร้างด้วยไม้ไผ่สีสุก เพราะคำว่า “สุก” หมายถึงความสุขสมบูรณ์ โรงครุจะไม่สร้าง “ขวางหวัน” แต่จะสร้างให้ “ลอยหวัน” (หวัน หมายถึง ตะวัน) คือไม่หันหน้าโรงครุไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก แต่ให้หันหน้าไปทางทิศเหนือ หรือทิศใต้ สำหรับหลังคาโรงครุตรงกลางจั่ว ผู้ทำโรงครุในชุมชนจะนิยมนำใบเตยมาเสียบไว้ แทนกระแซง สันนิษฐานคงจะปฏิบัติตามความเชื่อตามตำนานของโนรา เพื่อเป็นการระลึกถึงเมื่อครั้งนางนวลทองสำลี ถูกลอยแพไปในทะเล ก็ได้อาศัย

³ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, ความเชื่อบางประการของโนรา, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร พิมพ์, 2523), หน้า 184.

กระแซงเป็นเครื่องมุงแพเพื่อกันแดดโดยตลอด โรงพิธีหรือโรงครู⁴ เป็นโรงสำหรับใช้ประกอบพิธี โนราโรงครูเล็ก ของลูกหลานตายายโนรา และผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายกับโรง โนรารุ่นเก่า คือสร้างโรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 9 ศอก ยาว 11 ศอก มีเสา 8 เสา ไม้ยกพื้น แบ่งเป็น 3 ตอน เสาตอนหน้า และหลังมีตอนละ 3 เสา ส่วนตอนกลาง มี 2 เสา ไม่มีเสากลาง หน้า โรงหันไปทางทิศเหนือ หรือใต้ เรียกว่า“ลอยหวัน” ไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก เพราะเป็นการ “ขวางหวัน” ตามความเชื่อของโนราว่า เป็นอัปมงคล เพราะเท่ากับเป็นการขัดขวาง ความเจริญหรือความมีชื่อเสียง สร้างด้วยไม้ไผ่ สีสุก เพื่อเป็นการเอาเคล็ดว่ามีความสุข หลังคาทำ เป็นรูป หน้าจั่วมุงด้วยจาก ตรงกลางจั่วครอบด้วยกระแซง ด้านหลังทำเป็นเพิงที่พักของคณะ โนรา ด้านขวา หรือซ้าย ของโรงคาดเป็นร้านสูงจากพื้นเพื่อเป็นที่วางเครื่องบูชา เครื่องสังเวท วางเทริด วางหน้าพราน และเครื่องแต่งตัว โนรา เรียกว่า “ศาล” หรือ “พาไล” (ดูภาพประกอบ)

5.2.3 การดำรงอยู่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการบนและการแก้บน

ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และคณะ โนราต่างมีความเชื่อในเรื่องการบนและการแก้บนที่ เกี่ยวกับ โนราอันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดมีการจัด โนราโรงครูขึ้น ดังที่ สารภี มุสิกอุปถัมภ์ กล่าวถึงสาเหตุของการเกิด โนราโรงครู ตามรอยที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาว่า ส่วนใหญ่อันดับต้น ๆ จะมาจากเป็นการรับช่วงจากบรรพบุรุษที่เขากระทำสืบทอดกันมาโดยจะต้อง “ลงครู” ทุกปีตามที่ปู่ย่า ตายาย สั่งเอาไว้อันดับต่อมาเกิดจากการบนบานศาลกล่าว อันเนื่องมาจาก ลูกหลานเจ็บป่วยนำไปรักษาแพทย์ก็ไม่หาย จึงบนบานขอความช่วยเหลือจาก ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับ ไปแล้วให้ช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยนั้น หากไม่แก้บนอาจถูกลงโทษจาก ปู่ย่า ตายายได้ เพราะสาเหตุ ที่ได้บนบานไว้ก่อนแล้ว หรืออันดับต่อมา เกิดจากการแก้บนเช่นเดียวกัน แต่สาเหตุนี้อัน เนื่องมาจากลูกหลานบนบาน เพื่อจะให้งานประสบความสำเร็จในกิจการบางอย่าง ปู่ย่า ตายาย ก็จะ ช่วยเหลือ เมื่อประสบผลตามปรารถนา ก็มีการแก้บน โดยรับ โนรามาลงครู และเชิญครูหมอตายาย มารับเครื่องเช่นไหว้ โดยมีนายโรง โนราเป็นผู้เชื่อมโยงของความเชื่อและพิธีกรรมนี้

การบนและการแก้บนของผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ การบนบานของลูกหลานตายาย โนรา หรือตามที่ลูกตายายโนราลงโทษ ลูกหลานตายายโนราอาจจะได้รับการลงโทษ จากครูหมอ โนราหรือตายายโนรา ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังเช่น ลูกหลานลูกหลานเพิกเฉยไม่เช่นไหว้ตายายโนรา ต้องการให้ลูกหลานคนหนึ่งคนใดเป็นคนทรงครูหมอ โนรา ครูหมอตายาย โนราก็จะสำแดงอาการ ต่าง ๆ ให้ปรากฏ เช่น ลูกหลานล้มเจ็บป่วย มีอาการผอมแห้งแรงน้อยที่เรียกว่า “ตายายย่าง” ปวด ท้องไม่ทราบสาเหตุ ไม่กินอาหาร มีจิตใจไม่ปกติ มีสติฟั่นเฟือน เป็นต้น หากอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับ

⁴สัมภาษณ์ เขียน เดชาศาล, 7 ตุลาคม 2549.

ใครแล้ว ญาติพี่น้องจะต้องสังเกตและให้การช่วยเหลือ บางคนที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้ นำลูกหลานไปรักษาที่แพทย์แผนปัจจุบัน แต่ไม่หายและหาสาเหตุไม่ได้ ดังกรณีของ นางประภาส แก้วขุนทอง อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3/2 ตำบลที่วัง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นลูกหลานตายายโนรา ไม่ได้สนใจนับถือ จึงเกิดอาการไข้ ผอมแห้งแรงน้อย ทำงานไม่ได้ ไปให้แพทย์ปัจจุบันตรวจ แพทย์บอกว่าเป็นโรคเบาหวาน รับประทานยามาเป็นเวลานานอาการก็ไม่ดีขึ้น ลูก ๆ จึงพาไปหาหมอคุณ หมอบอกว่า ครูหมอโนราให้โทษต้องหาวิธีแก้ ลูก ๆ จึงขอให้โนราถาวร ช่วยเกิด ซึ่งเป็นนายโรงโนราในพื้นที่ ช่วยขนบานให้สัญญากับครูหมอโนราว่า จะตั้งหิ้งที่บ้าน และรำโรงครูถวายทุก 3 ปี อาการไข้ที่เป็นอยู่จึงดีขึ้น หลังจากนั้นลูกหลานและเครือญาติจึงจัดให้มีการแก้บน เข้าโรงครูขึ้น

สำหรับการบนที่มีสาเหตุมาจากการลงโทษของครูหมอโนราหรือตายายโนรานั้นจะต้องให้นายโรงโนราหรือคนทรงครูหมอโนราเป็นผู้บนให้เท่านั้น ครูหมอโนราหรือตายายโนราจึงจะรับในบางครั้งการบนจะต้องมีการตั้งหิ้ง สำหรับตั้งควมวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ จะตั้งหิ้งหลังจากการรำแก้บนแล้ว สาเหตุที่ต้องมีการตั้งหิ้งบูชาตายายก็เนื่องมาจากลูกหลานตายายโนรายังไม่มีที่สำหรับทำน้กหรือมีที่เฉพาะของครูหมอโนราหรือตายายโนรา เพราะไม่เชื่อ ไม่นับถือ หรือเพิกเฉย ไม่ปฏิบัติสืบต่อกับบรรพบุรุษที่เคยนับถือ เมื่อรู้ว่าตนเองถูกลงโทษ จากครูหมอโนราหรือตายายโนรา จึงต้องจัดที่พำนัก คือหิ้งบูชา ให้ครูหมอโนราหรือตายายโนราด้วย การบนด้วยโนราหรือคนทรงครูหมอโนราจะต้องมีค่า “ราคา” (เงินก่านัลหรือค่าตอบแทน) ให้กับผู้บนประมาณ 1,000 – 2,000 บาท หรือแล้วแต่จะตกลงกัน^๖ ผู้ที่ต้องการบนจะต้องเตรียมเครื่องบูชา ต่าง ๆ คือ ผ้านุ่งห่มชาย 1 ชุด ผ้านุ่งห่มหญิง 1 ชุด ไก่ 1 ตัว เป็ด 1 ตัว เครื่องเขียน หมาก 9 คำ เทียน 9 เล่ม มะพร้าวอ่อน กระสอบ “สอบนั่ง” (บาง คริวเรือนใช้ภาชนะอื่นแทน) ใช้ใส่ข้าวสารหมากพลู ด้ายขาวใช้พันรอบกระสอบ อาหารคาวหวาน 12 อย่าง (ภาษาถิ่นเรียก ที่ 12) 1 ชุด อาหารคาวหวานขนมพองลา ผ้าขาวทำเพดาน 1 ผืน เมื่อจัดเตรียมเครื่องบูชาเรียบร้อยแล้ว โнораหรือคนทรงครูหมอโนรา จะพิธีบน โดยเริ่มจากคำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดา กล่าวเชิญครูหมอโนราหรือตายายโนรา มารับเครื่องสังเวย บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น ขอขมาในความผิดพลาดของลูกหลานต่อครูหมอโนราหรือตายายโนรา ขอให้ลูกหลานหายจากเจ็บป่วยหรือโรคร้ายที่เกิดจากการกระทำของครูหมอโนราหรือตายายโนรา แล้วให้คำสัญญาว่าจะเคารพนับถือ เช่นไหว้และจะมีการแก้บน โดยเช่นไหว้ด้วยเครื่องสังเวย รำโนราโรงครูถวาย เช่น 3 ปี 5 ปี หรือ 7 ปี ต่อครั้ง เป็นต้น การตกลงการรำโรงครูถวาย หรือข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่ลูกหลานจะต้องกระทำต่อครูหมอโนรา จากนั้น

^๖สัมภาษณ์ ถาวร ช่วยเกิด, นายโรงโนรา, 4 ตุลาคม 2550.

เอาผ้าขาวที่เตรียมไว้มาทำเพดาน หิ้งบูชา วางดอกไม้รูปเทียน เครื่องบูชา เครื่องแต่งตัว โนรา รวมทั้งห่อเหมรย ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ลูกหลานตายยโนรา ส่วนใหญ่จะมีการแก้บนที่บ้านของตน

5.2.4 การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเรื่องการเหยียบเสนา

ในงานเข้าโรงครู ณ ชุมชนใกล้เคียงกับชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ท่ามกลางอากาศที่เร้าร้อน ใกล้เคียงเวลาเที่ยงวัน มีผู้หญิงอายุประมาณ 30 ต้น ๆ ขับรถจักรยานยนต์ พร้อมพี่เลี้ยงอุ้มเด็ก ลักษณะรีบเร่งจากการสังเกตจึงเห็นว่าผู้หญิงคนนี้รีบพาเด็กเข้าไปนั่งใกล้ ๆ กับโรงโนรา แล้วขึ้นอุปกรณ์ที่เตรียมไว้สำหรับเหยียบเสนาให้กับนายโรงโนรา สักครู่ นายโรงโนราจึงบอกว่าให้พาเด็กเข้าไปนั่งที่กลางโรง นายโรงจึงทำพิธีเหยียบเสนาให้กับเด็กผู้ชาย มีอายุประมาณ 7 เดือน ผ่าแฝด ผู้ที่เป็นเสนาเป็นแฝดน้อง ทราบชื่อที่หลังว่าผู้เป็นแม่ ชื่อ นางเกวลิณ หนูหลง⁶ ลูกชายที่เป็นเสนาเป็นเด็กน่ารักมาก มีเสนาเกิดขึ้นถึง 3 แห่ง ที่โคนตา ที่ต้นคอ และที่เท้า (ตาคุ่ม) ให้นายโรงโนราเหยียบมาแล้วครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 ครั้งแรกไปเหยียบที่อำเภออรอนพิบูลย์ เขาบอกว่าแฝดที่ถูกรอยเหยียบจะมีสีแดงเข้ม ตามตำราของนายโรงโนราจะต้องเหยียบถึง 3 ครั้ง อาการเป็นเสนาจึงจะหาย

5.2.5 การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเรื่องการครอบเทริด

พิธีครอบเทริด สำหรับวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เมื่อต้องการครอบเทริดให้ผู้ผ่านการฝึกหัดโนราและถึงเวลาที่จะทำการครอบเทริดแล้ว นายโรงโนราจะต้องเอาเครื่องแต่งกายโนรา “เครื่องต้น” มาสวมให้เรียกว่า “สอเครื่อง” เสร็จแล้วให้นั่งบนขัน “ขันลงหิน” หรือขันนักษัตร ที่วางคว่ำครอบขันอีกใบหนึ่ง ซึ่งใส่น้ำ มีคโกลน หินลับมีด ใบเงิน ใบทองกลาง ใบขอ เหนือที่นั่งจะผูกเทริดห้อยไว้โดยมีสายสัญญาณโยงไปให้พระสงฆ์ถือไว้หนึ่งเส้น โยงไปให้นายโรงโนรา อีกเส้นหนึ่งโยงไปให้บิดามารดาหรือญาติของผู้เข้าร่วมพิธีถือไว้ เมื่อจะครอบเทริด ผู้ถือสายสัญญาณทั้ง 3 เส้นจะค่อย ๆ ผ่อนเชือกหย่อนเทริดลงมา โนราหรือหมอบโรงโนราคนใดคนหนึ่งจะจับเทริดให้ครอบลงศีรษะพอดี เมื่อเสร็จแล้วค้ายสายสัญญาณนั้นจะนำมาพันเทริดเอาไว้ จากนั้นโนราที่ได้รับการครอบเทริดจะรำถวายครู บทสรรเสริญครู บทครูสอนรำ ทบประถม อย่างย่อ ๆ เนื่องจากเป็นพิธีโรงครูเล็ก

5.2.6 การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับการรำสอเครื่องสอคำไล

เป็นพิธีกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครูโนราว่า “เป็นโนรา” ซึ่งผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีความเชื่อว่าผู้ที่จะเป็นโนรา หรือเข้าฝึกหัดรำโนราจะต้องได้ผ่านพิธีรำสอเครื่องสอคำไล จึงจะได้รับการยอมรับจากครูโนราว่าเป็นโนรา ทั้งได้รับการถ่ายทอดวิชาจากครูโนรา และเป็นสิริมงคลแก่ตนเองทำให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงในอาชีพ การรำสอเครื่องคำไล เปรียบเสมือนการ

⁶สัมภาษณ์ เกวลิณ หนูหลง, 17 ตุลาคม 2550.

บวชเป็นสามเณร ของผู้ที่ฝึกหัดรำโนรา ส่วนการรำสอดกำไล เป็นพิธีกรรมของ โนราเพื่อรับศิษย์ เข้าฝึกหัดการรำโนรา สำหรับผู้ที่เคยฝึกหัดการรำมาแล้ว หรือไม่เคยฝึกหัดการรำมาก่อน นางฐานิดา พัฒน์ 7 อายุ 30 ปี อยู่ตำบลควนกรด อ.ทุ่งสง กล่าวว่า ตนเองเมื่ออายุ 10 ปี เคยรำโนรามา ก่อน แต่ พออายุ 22 ปี แต่งงานมีสามี ก็เลิกรำไป ขณะนี้ ลูกสาวอายุ 7 ขวบ เจ็บไข้ ตัวร้อนอยู่บ่อย ๆ และเขา จะพูดอยู่เสมอว่าอยากรำโนรา ผู้เป็นแม่จึงพาไปหาพ่อเฒ่า (คุณตา) พ่อเฒ่าจึงทำพิธีตั้งเช่นไหว้ให้ กินบนบ้านและบนบานให้หลานหายจากอาการเจ็บป่วย แล้วจะให้รำโนราหลังจากนั้น ประมาณ 1 สัปดาห์ อาการของหลานก็ดีขึ้น ต่อมาบ้านของเครือญาติในชุมชนทำพิธีเข้าโรงครู นางฐานิดา จึง พาลูกสาวมาให้นายโรง โนรายกมือสอดกำไล เพื่อแสดงให้เห็นเด่นชัดว่าต่อไปเด็กน้อยคนนี้จะต้อง เป็นผู้สืบทอดการรำโนราโรงครู ตั้งแต่บัดนี้ หากบ้านเครือญาติฝ่ายใด มีการเข้าโรงครู ก็จะต้องเข้า ร่วมการกราบครูด้วย

5.3 บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครูที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่

5.3.1 การสืบทอดการรำโนราโรงครู

การรำโนราโรงครูเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม ตั้งแต่เริ่มต้นของการเป็นโนราซึ่ง สามารถพิจารณาได้จาก ตัวอย่าง ดังเช่น

นายไพบูลย์ ทับเจริญ นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพนักธุรกิจ เป็นผู้เดินทางมาจากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อจะเดินทางไปทำธุรกิจที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านวัดโลกกฐิน ด้วย ความศรัทธาในองค์พ่อจตุคามรามเทพ จึงเข้าไปเช่าเพื่อบูชา ในขณะที่ได้พบกับผู้ชายคนหนึ่งวัย กลางคน จึงถามว่ามาทำอะไร มานิมนต์พระไปทำโรงครู นายไพบูลย์ จึงถามต่อไปว่า บ้านที่ทำอยู่ แถวไหน ผมขอไปร่วมด้วย ด้วยความที่เคยเป็นลูกหลานดาบยาโนรา ชายวัยกลางคนบอกทางเพียง ครั้งเดียวเขาก็สามารถเดินทางไปถึงบ้านที่จัดพิธีโนราโรงครูได้อย่างสะดวก เขาได้บอกกับเจ้างาน ว่าผมเป็นลูกหลานดาบยาโนรา เดินทางมาจากอำเภอหาดใหญ่จะเดินทางต่อไปยังจังหวัด สุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นสิริมงคล และเดินทางปลอดภัย ผมขอกราบครูและรำพรานด้วยระหว่างนั้น เป็นช่วงบ่าย ถึงพิธีกรรมของการรำพราน เจ้าของงานก็ยินดี ให้กราบครู และรำพรานสาเหตุที่ทำให้ เขานับถือบูชาตลอดมา โดยไม่ได้กำหนดสถานที่ และเวลา นั้นเขากล่าวว่า มีอยู่ครั้งหนึ่ง ได้ขับรถ ทางไกลจากอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะเดินทางไปยังอำเภอหาดใหญ่ ระหว่างนั้น ได้ผ่านเส้นทางอำเภอร่อนพิบูลย์ เป็นเวลากลางคืน แต่เนื่องจากร่างกายอ่อนเพลีย เกิดอาการห้วง

⁷สัมภาษณ์ ฐานิดา พัฒน์ 7, 17 ตุลาคม 2550.

นอน จึงได้จอดรถนอนพักข้างถนน ขณะที่นอนหลับสนิทเนื่องจากอาการเหนื่อยล้า ช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีความรู้สึกว่าได้มีลักษณะผู้ชายรูปร่างใหญ่ผิวดำ มาเขย่าตัวและบอกว่าให้ลุกขึ้นเหตุร้ายจะมาถึงตัว เขาก็ตกใจตื่นและรีบขับรถเดินทางต่อไป ไปถึงป้อมตำรวจข้างหน้าจึงได้จอดรถเพื่อล้างหน้าเข้าห้องน้ำ คุณผ่านมาได้ยังไงเมื่อก็มีการปล้นรถ เขาตกใจมากเป็นไปไม่ได้หรือกับเหตุการณ์ที่เกิดกับเขาในความรู้สึกที่ผ่านมา ถึงบ้านที่อำเภอหาดใหญ่จึงเล่าความดังกล่าวให้คุณแม่ฟัง คุณแม่ของเขาบอกว่านั้นแหละครุหมอ โнора ที่ได้มาช่วยชีวิตลูกไว้ เขาจึงได้ทำพิธีเข้าโรงครุที่บ้านขึ้น จึงได้กราบครูและครอบพราน จึงทำให้เขามีความเชื่อเรื่องครุหมอ โнора เพิ่มขึ้นโดยไม่ได้เลือกสถานเวลา และชุมชน ที่เขาจะเข้าร่วมพิธีกรรมแต่อย่างใด จากความเชื่อและการปฏิบัติของลูกหลานดายาย โнора ผู้มีเชื้อสาย โнора ดังกล่าว มาแล้วนั้น ได้ส่งผลให้มีการสืบทอดการรำ โнора จึงพบว่าความเชื่อในเรื่องครุหมอ โнора จะมีมากกว่าความเชื่อในเรื่องศิลปะการแสดงอื่น ๆ นอกจากนี้พิธีกรรมที่ปฏิบัติกันมาใน โнора โรงครุ ถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์นั้นมีส่วนสำคัญในการสืบทอดการรำ โнора และการรักษาขนบธรรมเนียมของ โнора ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา พิธีกรรมที่กล่าวถึงคือ พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ให้แก่ โнора ใหม่ เพื่อให้เป็น โнора ที่สมบูรณ์ สามารถเป็น โнора ใหญ่และทำพิธีใน โнора โรงครุต่อไปได้ นับได้ว่าการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่เป็นการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมด้านนี้จากคนรุ่นหนึ่ง ไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ผู้ที่เข้าทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ก็มีความเชื่อในเรื่องความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนั้น เพราะภาวะแวดล้อมทางด้านสถานที่และเวลา ผู้กระทำพิธีคือ โнора ใหญ่ หรือนายโรง โнора ครุหมอ โнора ได้สร้างระบบความเชื่อที่เป็นเรื่องของจิตวิญญาณและไสยศาสตร์ ทำให้เกิดความมั่นใจในการเป็น โнора และการรำ โнора รวมทั้งการสืบทอดรักษารูปแบบธรรมเนียมนิยมของ โнора เอาไว้ เมื่อได้เป็น โнора ใหญ่ ก็จะไปตั้งเป็นคณะของตนเอง และมีผู้ร่วมคณะ คนรำ คนร้อง คนแสดง และลูกคู่ ซึ่งเป็นที่เกิดขึ้นโดยตรงของการสืบทอดการรำ โнора นอกจากการทำพิธีครอบเทริด หรือผูกผ้าใหญ่แล้ว พิธีสวดเครื่องกำไลเพื่อการยอมรับความเป็น โнора ของครุ โнора ต่อบุคคลนั้น ๆ ที่เข้าทำพิธี การที่บุคคลเหล่านั้นได้ผ่านพิธีกรรมที่เชื่อกันว่ามีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ย่อมจะส่งผลทางด้านจิตใจให้เกิดความเชื่อ ความรัก และความศรัทธาในการรำ โนรามากยิ่งขึ้น และจะช่วยกันสืบทอด การรำ โнора อันเป็นมรดกสำคัญชิ้นหนึ่งของชาวภาคใต้ นับว่าเป็นจิตวิทยา หรือภูมิปัญญาของพื้นบ้านของชาวภาคใต้ ที่สามารถสร้างระบบคิด หลักการของการสืบทอดเหล่านี้ ให้ลูกหลาน ช่วยกันรักษา อนุรักษ์ สืบทอดมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน พิธีกรรม โнора โรงครุ ได้ต่อยอดถึงบทบาทหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น และสังคมโดยรวม โнора โรงครุ ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ในการ

แก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม เช่นความเชื่อเรื่องการบนบาน การแก้บน การเหยียบเสน ความกลัวที่เกิดจากภาวะทางจิต ความวิตกกังวล จึงเป็นที่พึ่งทางใจของผู้คนในชุมชน สำหรับการบำบัดทางกายภาพ เช่น การรักษาอาการป่วยไข้ การเหยียบเสน เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคมทั้งทางจิตและชีวภาพตามทฤษฎีการปฏิบัติหน้าที่ (Functionalism) ก็จะดำรงอยู่ได้และได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันไปในชุมชนและสังคมนั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้คนที่ได้เข้าร่วมพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นลูกหลานตายาย โนรา หรือผู้คนที่เข้ามาเพื่อการแสดงของพิธีกรรม ก็จะเกิดความเชื่อ ความศรัทธา และให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดพิธีกรรม โนราโรงครู บางรายจะให้ลูกหลานฝึกหัดการรำ โนราในสถานศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนขึ้น ในหลักสูตรท้องถิ่น ที่รัฐได้กำหนดให้มี จึงกล่าวได้ว่า โนราโรงครูในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน โดยพิจารณาได้จากการมีนายโรง โนราในชุมชน ถึง 3 คน และนายโรง โนราเหล่านี้ ยังมีส่วนในการสนับสนุนส่งเสริมมรดกด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกชุมชนอีกด้วย เช่น ได้เป็นครูผู้สอน โนราให้กับสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โรงเรียนเทศบาลบ้านนาเหนือ โรงเรียนสตรีทุ่งสง หรือไปประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับโนราโรงครูนอกชุมชน ตามชั้นหมากที่ได้รับเชิญอีกเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

5.3.2 การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้

การรักษาอาการป่วยไข้ โนราโรงครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้กระบวนการในการรักษามีความสมบูรณ์ เพราะลูกหลานตายาย โนราหรือผู้คนในชุมชน มีความเชื่อว่าอาการป่วยไข้บางอย่าง มีสาเหตุมาจากครุหมอ โนรา กล่าวคือครุหมอ โนราต้องการให้ลูกหลานสืบทอดการรำ โนรา หรือเป็นคนทรงครุหมอ ก็จะบันดาลให้ลูกหลานมีอาการต่าง ๆ เช่นป่วยไข้ เบื่ออาหาร ผอมแห้ง เป็นต้น เครื่องูติจึงจำเป็นหาครุหมอ โนราแก้บน บางสาเหตุครุหมอ โนราหรือตายาย โนรา ตักเตือนหรือลงโทษลูกหลานที่ไม่นับถือบูชาและเพิกเฉยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นปวดเมื่อยตามร่างกาย เบื่ออาหาร ผอมแห้ง เหล่านี้ เครื่องูติจะไปหานายโรง โนรา เพื่อบบนบานหรือทำพันธะสัญญา หากหายจากอาการดังกล่าวก็จะทำพิธีแก้บน หากสาเหตุของการเจ็บป่วยมาจากครุหมอ โนรา แล้วก็ต้องรักษาด้วยวิธีการแก้บนคือเข้าโรงครู โดยขอความช่วยเหลือจากครุหมอ โนรา และมีความเชื่อว่าจะรักษาด้วยวิธีการอื่นหาย ดังตัวอย่าง ในรายชื่อของนางประภาส เกิดชุมทอง อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3/2 หมู่ที่ 3 ต.ที่วัง อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาการอ่อนเพลีย กินอาหารไม่ได้ ไม่มีแรง ไปพบแพทย์หลายครั้งอาการไม่ดีขึ้น ลูกหลานพาไปหาหมอคู หมอคูบอกว่าคุณครู

หมอโนรา จึงได้ติดต่อให้โนราถาวร ช่วยเกิด บนบานให้ภายในเจ็ดวันอาการก็ดีขึ้น จึงได้ทำพิธีเข้า
โรงครูขึ้น (โรงครูเล็ก) ที่บ้านของตนเองขึ้น⁹

จากการศึกษา พบว่า วัฒนธรรมของชุมชนนี้ มีความเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครู ครูหมอ
โนรา หรือตายายโนรา จะช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองตนเองและครอบครัว ให้มีความสุขความเจริญ
เพราะเหตุว่า ได้ผ่านพิธีกรรมที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ และมีความขลัง ทำตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครู
หมอแล้ว สำหรับการรักษาอาการป่วยไข้นั้นเป็นการรักษาทั้งทางกายและทางจิตใจ เพราะผู้ที่มา
รักษาและผู้ถูกรักษาเป็นพวกพ้องเดียวกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้มีกำลังในการในการ
ดำรงชีวิต สำคัญยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมล้วนแต่เป็นเครือญาติ บางรายได้พบปะกันในวัน
วันเข้าโรงครู ได้สืบสาวเครือญาติที่กำลังจะเหินห่างและเป็นทาง ดอกขี้ คำจูน วัฒนธรรมของ
ท้องถิ่น

5.3.3 บทบาทหน้าที่ในการกล่อมเกลापฤติกรรม

จริยธรรมก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในสังคมและวัฒนธรรมของ โนรา การทำความดีเป็น
มาตรฐานที่ครูหมอตายายโนราชี้แนะ และพยายามสั่งสอนให้ลูกหลานตายายโนราของตนทำ
ความดี โดยยึดหลักของศาสนาเป็นที่ตั้ง เข้าถึงจิตใจของผู้คน เพราะการส่งผ่านทางโนราอันเป็น
ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตย่อมก่อให้เกิดความสามัคคี สนิทฉันท์ ไม่แปลกแยก ในกลุ่มพวกพ้อง
เดียวกัน

การสำนึกในบุญคุณ ให้สังคมของชุมชนนี้อยู่รอดได้จะมีการให้ ให้ทุกประเภทที่เหมาะสม
การสร้างเครือข่ายกับพวกพ้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญ การสำนึกในบุญคุณ เป็นการละเว้นของการขัดแย้ง
การเกิดเครือข่ายของเครือญาติอย่างมิตรภาพ อันนำไปสู่สังคมที่เกิดสันติสุข “พวกมากลากไป”

การแก้ปัญหของสังคม หากมีการรวมพวก หมู่เหล่า ให้มีความเข้มแข็ง จึงจำเป็นต้องมี
จริยธรรมกำกับ จริยธรรมหลักของสังคมและวัฒนธรรม โนรา เป็นเรื่องของการถือสัตย์จะ การรู้
บุญคุณสำหรับการรู้บุญคุณนั้น ไม่ได้กำหนดขอบเขต แต่พ่อ แม่ หรือผู้บุพการี หรือบุญคุณครู
เท่านั้น แม้แต่ไปต่างถิ่น หากได้รับการเอื้อเฟื้อ ในเรื่องใดแล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อย โดยนิสัย
ของลูกหลานตายายโนราแล้ว จะจดจำและหาโอกาสที่จะตอบแทน ผู้มีพระคุณเหล่านั้น เป็นต้น

5.3.4 บทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์ในวงศาคณาญาติ

การตอกย้ำความเป็นอาวุโส ผู้คนในสังคม และวัฒนธรรมนี้ จะให้ความสำคัญกับผู้ที่มีศักดิ์
เป็นพี่ นับตามเครือญาติ โนราโรงครูเป็นการตอบแทนสิ่งที่นับถือ และเป็นการแสดงออกถึง
บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและเครือญาติอาวุโสที่ยังมีชีวิตอยู่ เหล่านี้เป็นนัยสำคัญของการจัด

⁹สัมภาษณ์ ปรึกษา แก้วชุมทอง, 17 ตุลาคม 2550.

ระเบียบทางสังคมในระบบเครือญาติ โดยใช้โนราโรงครูเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ ผู้อาวุโสของครอบครัวจะได้รับเกียรติเป็นพิเศษ ในการจัดกิจกรรมโนราโรงครู เพื่อนบ้านในละแวกที่อยู่ใกล้เคียง สุพร พาตุกมาแลโนราโรงครูถึงเวลาที่ลูกจะกลับบ้านเพราะอาการง่วงนอน กลับบ้านตะแหม่ เตี้ยวแลตาหลวงก่อน ตาหลวงมาตอนไหน คือก ๆ “ตาหลวง” เป็นคำกลางที่ผู้คนในชุมชนใช้เรียก เพราะการเข้าทรงกว่าจะถึงขั้นตอนและพิธีกรรมของโนราโรงครูนี้ต้องใช้เวลานาน ส่วนใหญ่จะเป็นเวลาหลังจากเที่ยงคืนไปแล้ว คือ หลัง 24 นาฬิกา

สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ ให้ความสำคัญกับสังกะ คือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สังกะจึงเป็นกฎระเบียบที่ทำให้สังคมในชุมชนนั้น ไม่วุ่นวาย เกิดความขัดแย้งกันเอง และไม่ต้องรอให้ใครมากำหนด หรือวางกฎเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนแล้วจะได้รับโทษ ในส่วนของสังคมวัฒนธรรมโนรานั้น “เหมรย” เป็นพันธะสัญญาสำคัญ ระหว่างลูกหลานตายายโนรากับครูหมอโนรา โดยที่ลูกหลานตายายโนราได้บนบานไว้ และหากประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ จะต้องจัดพิธีกรรมโนราโรงครู คือการแก้บน เหมือนกับการอยู่ในสังคมทั่วไป ผู้คนมีสังกะจะทำให้สังคมอยู่ได้ ส่วนใหญ่ผู้เฒ่า ผู้แก่หรือผู้อาวุโสในชุมชนนี้ จะให้ความสำคัญกับการพูด และเป็นที่เคารพ เชื่อถือของลูกหลานตายายโนราอันเป็นส่วนหนึ่งให้ผู้คนในชุมชนนี้ลดทอนความขัดแย้ง และเพิ่มพูนความเข้มแข็งของชุมชนอันนำไปสู่ความสันติสุข

5.3.5 บทบาทต่อชุมชนหรือการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล

โนราโรงครู จึงมีส่วนสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม แสดงออกถึงความกตัญญูตเวที และการเคารพนับถือครูอาจารย์ของศิลปิน โнора ความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา มีส่วนในการควบคุมความประพฤติของลูกหลานตายายโนรา คนทรงครูหมอโนรา ให้อยู่ในจารีตประเพณีและศีลธรรมอันดี สร้างความสามัคคี ความเสียสละ และความเป็นปึกแผ่นของสังคม โнораโรงครูซึ่งเป็นระบบหนึ่งในสังคม ชุมชน และท้องถิ่นย่อมมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม บทบาทดังกล่าวย่อมจะต้องมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคมด้วย เช่น ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่ม ความศรัทธา ความเชื่อ ทำให้การประกอบพิธีกรรม โнораโรงครูเกิดขึ้นในชุมชน เหล่านี้ทำให้ผู้คนในชุมชน ต่างมีความรู้สึกร่วมกัน ทำบุญทำทานให้กับตายาย เป็นรื่นเริง ที่ได้พบตายายในลักษณะของการผ่านร่างทรง อันเป็นผลของการได้รวมญาติ เหมือนกับงานของการ “สืบสานประวัติศาสตร์ของสายตระกูล” ที่อาศัยอยู่ทั้งใกล้และไกลมาพบปะกัน สังสรรค์กัน เพราะพิธีกรรม โнораโรงครูเป็นโอกาสที่ผู้คนในชุมชนทั้งที่เป็นเครือญาติลูกหลานตายายโนราผู้มีเชื้อสายโนราและผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลเป็นการได้กลับมาทำกิจกรรมร่วมกัน มีจุดประสงค์เดียวกัน อันจะสร้างความเข้าใจ ความปรองดอง ความสามัคคี อันนำไปสู่ความผูกพัน ในหมู่คณะหรือพวกพ้องเดียวกัน ความเชื่อในพิธีกรรมโนราโรงครูจึงเป็นนัยสำคัญอย่าง

หนึ่งที่ถูกหลานดาขายโนราได้รับการสืบทอด จากรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ตามระบบความสัมพันธ์
ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประเพณีและพิธีกรรมทางความเชื่อในการเสริมสร้างของการรวมกลุ่ม สร้าง
ความเป็นปึกแผ่น สร้างสังคมให้เข้มแข็ง

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โнораโรงครู ภายใต้บริบททางสังคมชุมชน บ้านนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อต้องการทราบ ถึงประวัติและความหมายของ โнораโรงครู บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของ โнораโรงครู ภาย ความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ โดยเลือกพื้นที่กรณีศึกษาแบบเจาะจง และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลใน ภาคสนาม ด้วยวิธีการใช้การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากแนว คำถาม ใช้วิธีการสังเกต ร่วมกิจกรรม และการถ่ายภาพประกอบ สำหรับกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการ ศึกษา ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่ แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรม โнораโรงครู

6.1 สรุปผล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีนายโรง โнора และสามารถประกอบพิธีกรรม โнораโรงครู ได้ ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ จำนวน 3 คณะ มีลูกหลานตายาย โнора หรือผู้มีบรรพบุรุษเป็น โнора คิดเป็นประมาณ ร้อยละ 25 จากประชากรในตำบลนาไม้ไผ่

โнораโรงครูในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ มีมาประมาณ 100 ปีเศษ มาแล้ว หรือตามคำบอกเล่า แบบมุขปาฐะ ของผู้รู้ในชุมชนว่า เกิดขึ้นในสมัยของพระคณาธิบดีสุนทร (สา สุวรรณสาร) เป็นผู้นำ ของอำเภอทุ่งสง หรือขุนภักดีศรีรักษา ผู้นำของตำบลนาไม้ไผ่ และหมื่นภักดีสุวรรณ เป็นผู้นำ ชุมชน ในสมัยนั้น โดยโอรากลอม เป็นผู้เดินทางมาพักอาศัยอยู่ในชุมชน เป็นคนแรก ๆ ที่ได้เกิด การสืบทอดต่อกันมา

โнораโรงครูในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นรูปแบบของ “โнораโรงครู เล็ก” “การคำครุ” เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายาย โнора เพื่อทำพิธีแก้บน หรือ แก้เหมรย” เพื่อครอบเทริด หรือเป็นการยืนยันว่าตนเองเป็นเชื้อสาย โнораใช้เวลาทำเพียง 1 คืน กับ 1 วัน

บทบาทหน้าที่ทั่วไปของ โнора ให้ความบันเทิงใจ เป็นเครื่องนันทนาการของชาวบ้าน เป็น สื่อทางวิญญาณสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ตามที่ที่มีความเชื่อในเรื่อง ครูหมอ ศิลปิน โнораที่ดีต้อง

รักษาและเสริมสร้างสิ่งที่ดีงามของสังคม โดยเฉพาะเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เป็นเครื่องสื่อสาร ของสังคมชุมชนได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ต่าง ๆ ชาวบ้านได้มีโอกาสได้พบปะสัมพันธ์กัน รวมทั้งได้มีส่วนในการอนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่

บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ โнораโรงครุในชุมชนนี้ดำรงอยู่ได้อันเนื่องมาจากผู้คนในชุมชนให้ความสำคัญกับความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อว่า โнораโรงครุมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์เป็นการแสดงถึงความกตัญญู การบนบานขอความช่วยเหลือจากครุหมอ เมื่อได้สมความปรารถนาแล้ว จะมีการแก้บน การรักษาอาการป่วยไข้ ความเชื่อเรื่องการรอบเทริดถือว่าการผ่านการฝึกหัดโนราอย่างสมบูรณ์ และสามารถแสดงเป็นนายโรงโนราได้

โนราโรงครุมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่า โнораโรงครุมีความขลัง มีความเชื่อความศรัทธาในตัวของนายโรงโนรา ในลักษณะผู้นำชุมชนคนหนึ่ง สามารถกล่อมเกลापฤติกรรมของผู้คนในชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในวงเครือญาติ ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและเยาวชนในชุมชน ได้ในระดับหนึ่ง

6.2 อภิปรายผล

บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุ ในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ที่มีเชื้อสายของโนรา หรือผู้มีบรรพบุรุษเป็นโนรา มีความเชื่อที่สืบทอดกันมา จดมุ่งหมายหลักเกี่ยวกับโนราโรงครุของชุมชนนี้ “การเข้าโรงครุ” เพื่อไหว้ครุหรือไหว้ตายายโนรา แสดงถึงความกตัญญูทดเวทิตา เพื่อทำพิธีแก้บน หรือแก้เหมรย การทำหน้าที่อื่น ๆ การรอบเทริด การมีบทบาทตามความเชื่อของชาวบ้าน เช่น การเหยียบเสนา

โนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ เป็นรูปแบบ “โรงครุเล็ก” สำหรับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเดียวกับโนราโรงครุใหญ่ แต่เป็นการย่อระยะเวลาการประกอบพิธีกรรม เช่น ไหว้ ลงมา เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ความไม่พร้อมในด้านอื่น ๆ การบูชาอย่างขุ่นขี้ เป็นการทำพิธีให้ผีดส์ญูญาคู่ครุหมอ ตามที่ตกลงไว้ วาระ 3 ปี หรือ 5 ปี เช่นนี้ เรียกว่า “การค้าครุ” เพื่อยืนยันว่าตนเองเป็นเชื้อสายโนรา มิให้ตัวเองถูกลงโทษ จากครุหมอตายายโนรา เป็นการบูชาครุ ที่ยังเคารพกตัญญูต่อบรรพบุรุษโนรา

6.2.1 บทบาทหน้าที่ของโนราโดยทั่วไป จากการศึกษาพบว่า นับได้ว่า เป็นบทบาทที่ทำให้สังคมในกลุ่ม ระดับชุมชน และท้องถิ่น ได้ร่วมสนับสนุนการของสังคมชาวบ้านร่วมกัน ได้แสดงเป็นสื่อกลางทางวิญญูณระหว่างชาวบ้านกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ได้เป็นเครื่องควบคุมและรักษาปทัสถานทางสังคม ได้เป็นสื่อมวลชนของชาวบ้าน และเป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคม รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคม และชุมชน

6.2.2 บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครูในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ จากการศึกษาพบว่า

1) การดำรงอยู่เกี่ยวกับความขลังของโรงโนราโรงครู ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ และคณะโนรา มีความเชื่อว่า โนราโรงครูเป็น พิธีกรรมที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น พิธีครอบเทริด พิธีแก้บน พิธีเหยียบเสนา เป็นต้น การที่ผู้คนในชุมชนได้เข้าร่วมในพิธีกรรมโนราโรงครูเพื่อ เช่นไหว้ครู โนราแล้ว เพื่อแสดงความกตัญญูแล้ว และยังเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัวด้วย

2) การดำรงอยู่เกี่ยวกับความเชื่อการสร้างโรงพิธีโนราโรงครู การสร้างโรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมของโนราโรงครู ผู้คนในชุมชนบ้านนา ไม้ไผ่และคณะโนรามิความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เป็นเรื่องของโชคกลาง ฤกษ์ยาม และความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องตำนานโนรา โดยเฉพาะเสาโรงทั้ง 6 เสา เชื่อว่ามี “ผีโอบกะแซง” (มีความเชื่อว่าเป็นผีที่รักษาเสาโรงโนราและรักษากระแซงที่ใช้ฆ้องหลังคาโรงโนรา) เป็นผู้รักษา ในการสร้าง โนราโรงครูจะต้องสร้างด้วยไม้ไผ่สีสุก เพราะคำว่า “สุก” หมายถึงความสุขสมบูรณ์

3) การดำรงอยู่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการบนและการแก้บน ผู้คนในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่และคณะโนราต่างมีความเชื่อในเรื่องการบนและการแก้บนที่เกี่ยวกับโนราอันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดมีการจัดโนราโรงครูขึ้น ดังที่ สารภี มุสิกอุปถัมภ์ กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดโนราโรงครู ตามรอยที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาว่า ส่วนใหญ่อันดับต้น ๆ จะมาจากเป็นการรับช่วงจากบรรพบุรุษที่เขาระทำสืบทอดกันมาโดยจะต้อง “ลงครู” ทุกปีตามที่ปู่ย่า ตายาย สั่งเอาไว้ อันดับต่อมาเกิดจากการบนบานศาลกล่าว อันเนื่องมาจากลูกหลานเจ็บป่วยนำไปรักษาแพทย์ก็ไม่หาย จึงบนบานขอความช่วยเหลือจาก ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วให้ช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยนั้น หากสำเร็จผู้คนในชุมชนเรียกกันว่า “แก้เหุมรุษ”

4) การดำรงอยู่ในเรื่องของความเชื่อเรื่องการครอบเทริด พิธีครอบเทริด สำหรับวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เมื่อต้องการครอบเทริดให้ผู้ที่ผ่านการฝึกหัดโนราและถึงเวลาที่จะทำการครอบเทริดแล้ว นายโรงโนราจะต้องเอาเครื่องแต่งกายโนรา “เครื่องต้น” มาสวมให้เรียกว่า “สอดเครื่อง” เสร็จแล้วให้นั่งบนขัน “ขันลงหิน” หรือขันน้กัษัตร์ ที่วางคว่ำครอบขันอีกใบหนึ่ง ซึ่งใส่น้ำ มีดโกน หินลับมีด ใบเงิน ใบทองกลาง ใบขอ เหนือที่นั่งจะผูกเทริดห้อยไว้โดยมีสายสิญจน์ผูก โยงไปให้พระสงฆ์ถือไว้หนึ่งเส้น โยงไปให้นายโรงโนรา อีกเส้นหนึ่งโยงไปให้บิดามารดาหรือญาติของผู้เข้าร่วมพิธีถือไว้ เมื่อจะครอบเทริด ผู้ถือสายสิญจน์ทั้ง 3 เส้นจะค่อย ๆ ผ่อนเชือกหย่อนเทริดลงมา โนราหรือหมอกบโรงโนราคนใดคนหนึ่งจะจับเทริดให้ครอบลงศีรษะพอดี เมื่อเสร็จแล้วด้วยสายสิญจน์นั้นจะนำมาพันเทริดเอาไว้ จากนั้นผู้ได้รับการครอบเทริดจะรำถวาย

6.2.3 บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านนาไม้ไผ่ จากการศึกษาพบว่า

พิธีกรรมโนราโรงครุเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธา ของลูกหลาน ตายายโนรา หรือผู้ที่มีบรรพบุรุษเป็นโนรา ชาวบ้านในชุมชนมีความเชื่อว่า การไหว้ครุหรือไหว้ตายายโนรา รวมทั้งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงถึงการกตเวทิตาคุณ อันก่อให้เกิดความสุข ความเจริญของครอบครัว และเครือญาติ ความเชื่อที่ก่อให้เกิดความสุข อันเป็นมรดกตกทอดของท้องถิ่น เหล่านี้มีส่วนทำให้ชุมชนและท้องถิ่นเหล่านั้น เกษะติดและขีดเหนียว ความเป็นเครือญาติ ความเป็นพวกพ้อง ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดความรักความสามัคคี ตอกย้ำสังคม และวัฒนธรรมของไทยในสมัยอดีตที่ผ่านมา ลดทอนวัฒนธรรมตะวันตก ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของท้องถิ่นนำไปสู่ชุมชนที่เกิดความเข้มแข็ง

โนราโรงครุ เป็นอัตลักษณ์ หนึ่งที่มีส่วนสำคัญของสังคมและวัฒนธรรมสำหรับชุมชนนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเกี่ยวกับความขลังของโนราโรงครุ ผู้คนชุมชนนี้มีความเชื่อว่า โนราโรงครุมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างโรงพิธี ผู้คนในชุมชนนี้มีความเชื่อทางไสยศาสตร์เรื่อง โชคลาง ฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องตำนาน โดยเฉพาะเสาโรงโนราทั้ง 6 เสา เชื่อว่ามี “ผีโองกะแขง” เป็นผู้รักษาในการสร้างโรงโนราโรงครุ จะต้องสร้างด้วยไม้ไผ่สีสุก เพราะคำว่า “สุก” หมายถึงความสุขสมบูรณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับการบนและแก้บน การทำพิธีแก้บน เป็นการตั้งโรงครุ และเครื่องเช่น ไหว้ เพื่อให้ตายายโนราได้กินหรือรับเครื่องสังเวย ตามที่ลูกหลานได้บนบานไว้และประสบความสำเร็จ สมหวังดังที่ตั้งใจไว้ เช่น การได้มีงานทำ การได้เข้าศึกษาต่อในสถาบันที่ต้องการ การให้พ้นจากเกณฑ์ทหาร หรือการที่ได้โชคได้ลาภ เป็นต้น ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการเหยียบเสน เสนเป็นเนืองอกนูนขึ้นมาจากระดับผิวหน้า เป็นแผ่นมีสีแดง เรียกว่า “เสนแดง” ถ้ามีสีดำเรียกว่า “เสนดำ” ผู้คนในชุมชนมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำของ “ผีเจ้าเสน” จะต้องให้โนราเหยียบจึงจะหาย โดยมีเครื่องประกอบพิธีกรรม คาถาอาคมในโรงโนราโรงครุ และจะต้องเหยียบถึง 3 ครั้ง แล้วเสนจะหายในที่สุด ความเชื่อเกี่ยวกับการครอบเทริด เป็นพิธีที่ครูโนราครอบให้แก่ศิษย์ หรือเป็นการแสดงถึงสถานะภาพว่า ลูกหลานตายายโนราที่ได้ผ่านการครอบเทริดแล้ว สามารถทำหน้าที่เป็นนายโรงโนราได้ และสามารถสืบทอดการรำโนราได้ อีกทั้งสามารถทำพิธีกรรมโนราโรงครุได้อีกด้วย โนราที่จะเข้าพิธีครอบเทริดจะต้องมีอายุครบ 18 ปี และผู้นั้นจะได้รับมอบเครื่องประกอบพิธีกรรมของโนรา จากนายโรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุ ความเชื่อเกี่ยวกับการรำสอดเครื่องสอดกำไล เป็นพิธีกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครูโนราว่า “เป็นโนรา” ผู้ที่เข้าฝึกหัดรำโนราจะต้องได้ผ่านพิธีรำสอดเครื่องสอดกำไล ทั้งได้รับการถ่ายทอดวิชาจากครูโนรา อันเป็นสิริมงคลแก่ตนเองทำให้ความก้าวหน้า

และมั่นคงในอาชีพ การร่ำสอเครื่องกำไล เปรียบเสมือนการบวชเป็นสามเณร เป็นพิธีกรรมของ โนราเพื่อรับศิษย์เข้าฝึกหัดการรำโนรา

1) การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ วัฒนธรรมของชุมชนนี้ มีความเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครู ครูหมอโนรา หรือตาขายโนรา จะช่วยปกป้องรักษา คุ่มครอง ตนเองและครอบครัว ให้มีความสุขความเจริญ เพราะเหตุว่า ได้ผ่านพิธีกรรมที่เชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ และมีความขลัง ทำตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครูหมอแล้ว สำหรับการรักษาอาการป่วยไข้เป็นการ รักษาทั้งทางกายและทางจิตใจ เพราะผู้ที่มารักษาและผู้ถูกรักษาเป็นพวกพ้องเดียวกัน มีความเข้าใจ ซึ้งกันและกัน ทำให้มีกำลังในการในการดำรงชีวิต สิ่งสำคัญยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมล้วน แต่เป็นเครือญาติ บางรายได้พบปะกันในวันเข้าโรงครู ได้สืบสาวเครือญาติที่กำลังจะเหินห่างและ เป็นทาง ตอกย้ำ คำจูน วัฒนธรรมของท้องถิ่น

2) บทบาทหน้าที่ในการกล่อมเกลापฤติกรรม โนราโรงครูเป็นมรดกตกทอดสำคัญของ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เป็นมรดกที่ถูกกล่อมเกลาคด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นเครื่องมือของ สังคมในการถ่ายทอดปลูกฝัง ตอกย้ำ ประชาชน และเยาวชน ที่สังคมเห็นว่าดีงาม ให้แก่ผู้ร่วม พิธีกรรม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จากบทกลอน บทร้อง หรือการสำนึกในบุญคุณ เป็นการละ เว้นของความขัดแย้ง การเกิดเครือข่ายของเครือญาติ อันนำไปสู่สังคมที่สันติสุข เกิดความ สमानฉันท์ บรรยากาศของการเสริมความอบอุ่น รวมกลุ่มหลักคืองานโรงครู ทุกคนอยู่ในกลุ่มเครือ ญาติและเพื่อนบ้าน โดยไม่ต้องมีการัดเชิญเหมือนงานอื่น ๆ เป็นสังคมและชุมชนที่มีความศรัทธา ในเรื่องเดียวกัน ย่อมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ในระบบชุมชนและท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

3) บทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์ทางวงศาตมณญาติ ความเชื่อและพิธีกรรม โนราโรงครู เป็นการผูกพันในวงศาตมณญาติ เตรีมเสมือนว่าเป็นการจัดงานของสายตระกูล ผู้คน ที่มาร่วมงานก็เป็นลูกหลานตาขายโนราเดียวกัน การตอกย้ำความเป็นอาวุโส ผู้คนในสังคมนี้ จะให้ ความสำคัญกับผู้ที่มีศักดิ์เป็นพี่ ผู้อาวุโสของครอบครัวจะได้รับเกียรติเป็นพิเศษ ในการจัดกิจกรรม โนราโรงครู

4) บทบาทต่อชุมชนหรือการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล สังคมภาคใต้ในอดีต จะมีโจร ชุกชุม คนภาคใต้ในยุคนั้น มีความเชื่อว่าการสร้างความเป็นน้ำกแดงได้มาก ย่อมจะมีคนนับหน้าถือ ตามากขึ้น โนราโรงครูจึงเป็นการรวมสมัครพรรคพวก เป็นปีกแผ่นให้สังคมรับรู้ ถึงความมีพวก พ้องมากมาย สังคมภาคใต้จึงมีความเชื่อถือกันว่า คนที่ได้บวชเรียนเป็นคนที่มีค่า คนที่ได้เป็น โนรา ถือเป็นคนที่มีวิชาอาคม โนราจะได้รับการสอนด้านวิชาอาคม มีคุณธรรม จริยธรรม จึงกล่าวได้ว่า จุดประสงค์หลักของโนราโรงครู คือบูชาผีบรรพบุรุษ และเพื่อให้ลูกหลานตาขายโนรา หรือผู้ที่มี บรรพบุรุษเป็นโนรา ได้พบปะพูดคุยกัน ด้วยในลักษณะของการ “สืบสานประวัติศาสตร์เครือญาติ

ของทั้งสองฝ่าย” คือฝ่ายบิดา และฝ่ายมารดา จึงมีนัยสำคัญของการสืบทอดมรดกของท้องถิ่น ทางศิลปวัฒนธรรม ที่เสี่ยงต่อการสูญหาย

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การสืบค้นประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านสังคม ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นการสืบสาน ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษ ที่ได้ใช้วิถี ภูมิรู้ หรือเทคนิควิธี ในการให้ลูกหลานได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “โนราโรงครุ” ที่แขวงอยู่ด้วยนัยอันสำคัญ ดังกล่าว

2) บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน อาจกล่าวได้ว่า โнораโรงครุมีหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการและช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมและผู้คนในชุมชนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อระบบความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในชุมชน โнораโรงครุก็จะยังคงดำรงอยู่ได้ไม่ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบไหนก็ตามที อีกนัยหนึ่ง แม้ว่าสังคมจะได้รับการพัฒนาทางด้านวัตถุมากเพียงใด แต่จิตใจและความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในชุมชนก็ยังคงมีความรู้สึกนึกคิดที่คล้ายคลึงกับบรรพบุรุษผู้สร้างโลกในอดีตกาล

6.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับโนราโรงครุในประเด็นอื่น ๆ ให้ละเอียดยิ่งขึ้น เช่น บทบาทหน้าที่ของคนทรงครุหมอ โнора

2) ควรจะได้มีการศึกษาถึงอัตลักษณ์และความต่อเนื่องของโนราโรงครุ จากอดีตถึงปัจจุบัน และแนวโน้มถึงอนาคต

บรรณานุกรม

1. หนังสือทั่วไป

- ขุนพันธรักษ์ราชเดช, พลตำรวจตรี. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวปักษ์ใต้. วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช, 2523.
- ฉัตรชัย สุภระกาญจน์. ความเชื่อบางประการของโนรา ในชีวิตไทยปักษ์ใต้. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2523.
- ฉันททิพย์ พันธรักษ์ราชเดช. วิชาของขุนพันธรักษ์. ชีวิตไทยปักษ์ใต้ : นครศรีธรรมราช, 2550.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. ฝึเจ้านาย. เชียงใหม่ : โครงการตำรามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.
- ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ประสาธ อิศรปริดา และคณะ. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 2518.
- ปราณี วงศ์เทศ. การละเล่นพื้นบ้านและพิธีกรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ปรารณา จันทร์พันธ์. เจ้าแม่เกาะจิก ระบบความเชื่อในชุมชนประมง. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.
- แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่. สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่. อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2547 – 2550. (อัดสำเนา).
- พิทยา บุญรัตน์. โนราโรงครูวัดท่าคูระ ตำบลคลองรี อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. ความเชื่อ. วารสารรามคำแหง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.
- _____. โนรา. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา, 2519.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- วันดี สันติวุฒิเมธี. โนราโรงครู พิธีกรรมผูกสายสัมพันธ์คนใต้. นิตยสารสารคดี ปีที่ 16 ฉบับที่ 191, 2544.

- เลิศชาย ศิริชัย และอุดม หนูทอง. การแพทย์พื้นบ้านภาคใต้กับบริบททางสังคม และกระบวนการรักษาผู้ป่วย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- สารภี มุสิกอุปถัมภ์. โนราโรงครู. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา, 2523.
- สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์. ความเชื่อของชาวภาคใต้. ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัดมหาชน, 2539.
- อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยและมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อุดม หนูทอง. โนรา. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2536.

2. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ และงานวิจัย

- โกมล อภัยวงศ์. “ผลการศึกษาศมรรถภาพทางกายของนักศึกษาวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.
- ทรงสิริ วิชิรานนท์. “พิธีชิงเปรต : ประเพณีเทศกาลเดือนสิบในภาคใต้”. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- เรียบชัย อิศรเดช. “นัยทางสังคมของพิธีโนราโรงครู : กรณีศึกษาบ้านบ่อแดง”. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.
- พิทยา บุญรัตน์. “โนราโรงครู ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, 2535.
- สุพัฒน์ นาคเสน. “โนรา : รำเขียนพราย เขียวบลูกมะนาว”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

3. บทความเว็บไซต์

- เกศริน ธรรมจันทร์. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีผลกระทบต่อประเพณีความเชื่อของชาวล้านนา : กรณีศึกษาฝั่ปู้ย่า”, 20 ตุลาคม 2550.

<<http://dcms.thailis.or.th/object/33/html - metadata - 27. thml>>.

4. การสัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ สงบ รัตนกระจำง. 7 สิงหาคม 2549.
- สัมภาษณ์ อนันต์ รัตนกระจำง. 7 สิงหาคม 2549.

- สัมภาษณ์ เคชชัย แดงบรรจง. 7 สิงหาคม 2549.
- สัมภาษณ์ นภัศกร แดงบรรจง. 7 สิงหาคม 2549.
- สัมภาษณ์ อารี ทองทอง. 18 สิงหาคม 2549.
- สัมภาษณ์ สมจิต รัตนพันธ์. 25 สิงหาคม, 11 กันยายน 2549.
- สัมภาษณ์ ปรีม รัตนพันธ์. 25 สิงหาคม, 11 กันยายน 2549.
- สัมภาษณ์ ชฎามาศ ทองเนื้อเก้า. 25 สิงหาคม, 11 กันยายน 2549.
- สัมภาษณ์ เมษา รัตนพันธ์. 25 สิงหาคม, 11 กันยายน 2549.
- สัมภาษณ์ วัฒนา รัตนพันธ์. 25 สิงหาคม, 11 กันยายน 2549.
- สัมภาษณ์ ประกอบ เดชรักษา. นายโรงโนรา. 12, 22 เมษายน 2550.
- สัมภาษณ์ เจียน เดชาศาล. หมอกบโรงโนรา. 12, 22 เมษายน 2550.
- สัมภาษณ์ รัตนา ชัยสิทธิ์. 12 เมษายน 2550.
- สัมภาษณ์ อำนวย ทองคำชุม. เจ้าของงาน. 10 พฤษภาคม 2550.
- สัมภาษณ์ วิรัตน์ นุราช. 10 พฤษภาคม 2550.
- สัมภาษณ์ หนู จันทร์ข้าง. 10 พฤษภาคม 2550.
- สัมภาษณ์ คส้อย คำแหง. 16 มิถุนายน 2550.
- สัมภาษณ์ อ๋า อักษรนำ. ช่างราชการบ้านาญ. 16 มิถุนายน 2550.
- สัมภาษณ์ พิน อักษรนำ. 16 มิถุนายน 2550.
- สัมภาษณ์ แจ่ม นุราช. 16 มิถุนายน 2550.
- สัมภาษณ์ เปี่ยม นุราช. 16 มิถุนายน 2550.
- สัมภาษณ์ ถาวร ช่วยเกิด. นายโรงโนรา. 7 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ จันท์ ช่วยเกิด. นางรำ. 7 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ ลัดดา เกิดศรี. 16 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ อุดม เกิดศรี. 16 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ สมบูรณ์ แก้วดวง. 16 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ ช้อย เกิดชุมทอง. 16 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ พงษ์เทพ เกิดชุมทอง. 16 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ ฐานิดา พัฒโน. 17 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ เกวลิน หนูหลง. 17 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ ประภาส เกิดชุมทอง. เจ้าของงาน. 17 ตุลาคม 2550.
- สัมภาษณ์ แซ่ม เกิดชุมทอง. เจ้าของงาน. 17 ตุลาคม 2550.

สัมภาษณ์ สวาท แก้วสุกใส. 17 ตุลาคม 2550.

สัมภาษณ์ พร้อม ชารเนตร. 17 ตุลาคม 2550.

สัมภาษณ์ ปรีง รักกำเนิด. 17 ตุลาคม 2550.

สัมภาษณ์ วาสนา เกิดทรัพย์. 17 ตุลาคม 2550.

สัมภาษณ์ ไพบุลย์ ทับเจริญ. 17 ตุลาคม 2550

สัมภาษณ์ ประเจียบ คงผล. 17 ตุลาคม 2550.

สัมภาษณ์ สุนิดา เชนรักษา. 5 เมษายน 2551.

สัมภาษณ์ อุดมลักษณ์ เชนรักษา. 5 เมษายน 2551.

ประวัติชีวิตและผลงานของโนราร ้วยเกิด

ประวัติส่วนตัว

โนราร ้วยเกิด เกิดเมื่อวันอาทิตย์ ที่ 6 มิถุนายน 2476 ณ บ้านนาไม้ไผ่ ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันอายุ 74 ปี (พ.ศ. 2551) บิดาชื่อ นายวิน ้วยเกิด มารดาชื่อ นางเต็ม ้วยเกิด มีพี่น้องร่วมบิดามารดา จำนวน 3 คน คือ

1. นายวร ้วยเกิด
2. นางเวียน อ่อนแก้ว
3. นายกลิ่น ้วยเกิด

ได้รับการสืบทอดเชื้อสายโนรา มาจาก ปู่ คือ โนราสีทอง โดยได้รับการถ่ายทอด มาจากครู คือ โนรากัน เดชรักษา มีฐานะเป็นลูก เริ่มได้รับการเรียนรู้และฝึกหัดการรำโนรามาตั้งแต่ อายุ 6 ขวบ

ประวัติการศึกษา

โนราร ้วยเกิด ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนบ้านบ่อมอง ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มตั้งแต่ อายุ 6 ขวบ ชั้น ก. ข. และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 และปีที่ 4 จนกระทั่งได้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อายุได้ 12 ขวบ

เมื่ออายุได้ 21 ปี ได้รับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการพลัดที่ 2 ณ ค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 2 ปี

เมื่ออายุ 40 ปี ได้อุปสมบท ณ วัดกะโลสมเหนือ ตำบลที่วัง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีพ่อท่านชุ่ม เป็นอุปัชฌา และได้จำพรรษา ณ วัดลุมพินี ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 3 พรรษา

ประวัติชีวิตครอบครัว

โนราร ้วยเกิด ได้สมรสกับนางสาวหนูจันทร์ ไชยรัตน์ เป็นชาวบ้านทุ่งควาย ตำบลเขาโร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่ออายุ 18 ปี มีบุตรด้วยกัน 9 คน คือ

1. นายกุศล ้วยเกิด
2. นายโสภณ ้วยเกิด
3. นายสมยศ ้วยเกิด
4. นางนาฎยา บัวบาน
5. นายบัญญัติ ้วยเกิด
6. นายขงยุทธ ้วยเกิด
7. นางวิมลศรี ้วยเกิด
8. นางจิราภรณ์ ้วยเกิด

9. นายอมรรัตน์ ช่วยเกิด

ประวัติด้านการแสดงโนรา

โนราวรร ช่วยเกิด เป็นโนราผู้หนึ่งที่เกิดในตระกูลของโนรา โดยมีโนรากัน เป็นครูสอนมีฐานะเป็นลุงได้ฝึกสอน ฝึกรำ ฝึกร้อง จนกระทั่งมีความชำนาญ สามารถดูแลรับชั้นหมากการ แสดงได้ จึงได้เป็นหัวหน้าคณะในสมัยนั้น เรียกกันว่า “โนราเด็ก” อายุประมาณ 16 ปี และต่อมาได้รับการครอบเทริด เมื่ออายุ 21 ปี ได้รับชั้นหมาก การแสดงมากมาย และมีการแข่งขันประชันโรง เช่น งานสงกรานต์ หน้าที่ว่าการอำเภอทุ่งสง งานสวนสนุก และไปแสดง ณ จังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ เช่น จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังได้แข่งขันประชันโรงกับโนราเดี่ยว จากจังหวัดตรัง โนราเก็บ จากอำเภอฉวาง อีกทั้งได้แสดงประชันแข่งขันกับศิลปะการแสดงอื่น ๆ อีก เช่น ลิเก หนังตะลุง เป็นต้น ฉายาการแสดง ได้รับการยกย่องแต่งตั้ง จาก กำนันชื่น ศรีราษยา เมื่ออายุ ประมาณ 12 ขวบ ชื่อว่า “โนราถาวรวิไลศิลป์” ในยุคนั้นรับชั้นหมากการแสดง ประมาณ เดือนละ 15 ครั้ง แต่สำหรับในปัจจุบัน เดือนละ ประมาณ 2 – 3 ครั้ง ส่วนใหญ่ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู เดือน ยี่ เดือน 4 เดือน 6 เดือน 9 และ เดือน 11

การแสดงโนราครั้งสำคัญ

พ.ศ. 2495 อายุประมาณ 18 ปี ได้รับการสนับสนุนจากกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ให้ไปแสดงที่สโมสรทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หน้ากระทรวงศึกษาธิการ โดยมีผู้ชมคนสำคัญคือ พลตำรวจเอกชุมพล โลหะชาละ เป็นอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้น

รางวัลและเกียรติบัตรที่เคยได้รับ

ได้รับเกียรติบัตร จากกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเป็นผู้ผ่านการอบรม โครงการพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชาวบ้าน ประจำปี 2551 จากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลงานด้านบริการสังคม

ได้ให้ความรู้ ร้องบทกลอน โนรา แสดงท่ารำ แต่งกายชุดโนราใหญ่ และเพลงร้องเรือ ให้กับนักเรียน นักศึกษา ที่มาสัมภาษณ์

เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับสายตระกูลทายาท ซึ่งเป็นหลาน เด็กชายนัฐวุฒิ สวัสดิ์ อายุ 14 ปี (2551) เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 บุคคลผู้นี้จะได้รับการสืบทอดการเป็นลูกหลานทายาท โนรา ในตระกูลช่วยเกิดต่อไป

ปัจจุบัน โนราวรร ช่วยเกิด พักอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 35 ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังรับการแสดงโนราอยู่เป็นประจำ เดือนละประมาณ 3 ครั้ง การรับงานส่วนใหญ่

เป็นการจัดประกอบพิธีกรรม โนราโรงครู แก้วบน (แก้เหมรบ) เหยียบเสน หรืออื่น ๆ ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ

ประวัติชีวิตและผลงานของโนราประกอบ เดชรักษา

ประวัติส่วนตัว

โนราประกอบ เดชรักษา เกิดเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2499 ปัจจุบัน อายุ 53 ปี (พ.ศ.2551) ณ บ้านท่าขนา ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช บิดาชื่อ นายกัน เดชรักษา มารดาชื่อ นางจันทร์ เดชรักษา มีพี่น้องร่วมบิดา จำนวน 8 คน โนราประกอบ เดชรักษา เป็นลูกคนสุดท้อง ได้รับการสืบทอดจากสายตระกูลของโนราโดยตรง คือ โนรากัน ผู้เป็นบิดา

ประวัติการศึกษา

โนราประกอบ เดชรักษา ได้เข้ารับการศึกษามาจากโรงเรียนวัดวังขรี ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อายุได้ 12 ขวบ และได้อุปสมบทที่วัดโคกสะท่อน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 15 วัน

ประวัติชีวิตครอบครัว

โนราประกอบ เดชรักษา ได้สมรสกับนางสาวอารี กิจงาม เมื่ออายุ 16 ปี เป็นชาวบ้านบ้านท่าขนา ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบุตรด้วยกัน 4 คน ชาย 2 คน และหญิง 2 คน

1. นายอภิชาติ เดชรักษา อาชีพ ทำงานบริษัท ณ กรุงเทพมหานคร

2. นางสาวสุนิดา เดชรักษา อาชีพ ครู โรงเรียนบางขัน อำเภอบางขัน จังหวัด

นครศรีธรรมราช

3. นายวุฒิศักดิ์ เดชรักษา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

4. นางสาวอุดมลักษณ์ เดชรักษา อาชีพ นักโภชนากร โรงพยาบาลบางขัน อำเภอบางขัน

จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติด้านการแสดงโนรา

โนราประกอบ เดชรักษา หรือคนทั่วไปเรียกกันว่า โนราประสิทธิ์น้อย คาวรุ่ง เป็นผู้หนึ่งที่เกิดในตระกูลโนรา โดยมีโนรากัน บิดา เป็นผู้ฝึกสอน เริ่มฝึกโนราเมื่ออายุ 7 ปี และติดตามเดินสายไปแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ มากมาย ทั้งภายในจังหวัด และต่างจังหวัด กับบิดาบ่อยครั้ง ระยะเวลาต่อมาได้แข่งขันประชันกับโนราสายทิพย์ โนราปริดา และโนราอื่น ๆ ในเทศกาลงานเดือนสิบ งานวันสงกรานต์ งานปีใหม่ งานบวช และงานวัดต่าง ๆ มากมาย นอกจากจะประชันกับโนราด้วยกันแล้ว โนราประกอบ เดชรักษา ยังแข่งขันประชันกับหนังตะลุง อีกด้วย สำหรับจังหวัดที่ไป

แสดงส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคใต้ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา จังหวัดชุมพร จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดหนองคาย

การประชาสัมพันธ์ทางสื่อ โนราประกอบ เคชรักษา ได้รับเชิญออกรายการสถานีวิทยุกระจายเสียง (สวท.ทุ่งสง) และสถานีวิทยุโทรทัศน์ ไอ ที วี

รางวัลและเกียรติยศที่เคยได้รับ

1. ได้รับการยกย่องจาก เป็นคุณครูสอนระดับกิตติมศักดิ์ โรงเรียนสตรีทุ่งสง พ.ศ. 2538 (สอนโนรา)

2. เป็นวิทยากรโรงเรียนทุ่งสงวิทยา, โรงเรียนเทศบาลท่าแพ, โรงเรียนเทศบาลบ้านนาเหนือ, โรงเรียนเทศบาลวัดชัยชุมพล, โรงเรียนวัดชายคลอง, โรงเรียนก้างปลาวิทยาคม, โรงเรียนบ้านหนองหว้า

3. ปัจจุบัน ได้รับการแต่งตั้งทางราชการในฐานะตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 บ้านควนแร ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ได้รับโล่เกียรติยศจาก

1. ได้รางวัลที่ 2 การแข่งขันโนรา เนื่องในงานประเพณีเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี พ.ศ. 2535 ของ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ได้รางวัลรองชนะเลิศ ลำดับที่ 2 การประกวดแข่งขันโนรา เนื่องในงานประเพณีเทศกาลเดือนสิบ ปี 2538 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ได้รางวัลที่ 2 การประกวดแข่งขันโนรา เนื่องในงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี พ.ศ. 2539 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ได้รางวัลชนะเลิศ การประกวดแข่งขันโนรา ทำรำพิเศษ เนื่องในงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี พ.ศ. 2540 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช จากประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

5. ได้รางวัลที่ 2 การประกวดแข่งขันโนรา เนื่องในงานประเพณีเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี พ.ศ. 2541 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ได้รับประกาศเกียรติคุณและเกียรติบัตรจาก

1. ได้รับประกาศเกียรติคุณ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเสียสละอุทิศตนช่วยสอนนักเรียน ในโรงเรียนที่ขาดแคลนครูเป็นการตอบสนองนโยบายในการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ได้รับการแต่งตั้ง เป็นครูกิตติมศักดิ์ โรงเรียนสตรีทุ่งสง เมื่อ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2538

2. ได้รับเกียรติบัตร ชนะเลิศการประกวดมโนราห์ งานประเพณีสงกรานต์ ประจำปี พ.ศ. 2535 ฝ่ายการประกวดและแข่งขันศิลปหัตถกรรมและการแสดงพื้นบ้าน อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช
3. ได้รางวัลที่ 2 มอบเป็นเกียรติผู้ชนะการประกวด โนรา ประเภททำรำพิเศษ เนื่องในการ ประกวดดนตรีพื้นบ้านและการแสดงพื้นบ้าน พ.ศ. 2536 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติร่วมกับสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช)
4. ได้รางวัลที่ 3 มอบเป็นเกียรติ ผู้ชนะการประกวด ประเภทดนตรีที่ไพเราะ เนื่องในการ ประกวดดนตรีพื้นบ้านและการแสดงพื้นบ้าน พ.ศ. 2536 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติร่วมกับสถาบันราชภัฏ)
5. ได้เกียรติบัตร เป็นศิลปินตัวอย่างแห่งความจงรักภักดีต่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ ตาม โครงการศิลปินพื้นบ้าน อ.ทุ่งสง เพื่อพ่อหลวงของปวงชน 5 ธันวาคม 2544 จากสภาวัฒนธรรม อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. ได้รับเกียรติบัตร จากโรงเรียนทุ่งสงวิทยา ที่ได้ให้การสนับสนุนเป็นวิทยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่น “การฝึกสอนมโนราห์” ปีพ.ศ. 2545
7. ได้รับเกียรติบัตร ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดรำโนรางานมหกรรมวัฒนธรรม ภาคใต้ ประจำปี 2549 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของโนราโรงครุ ภายใต้บริบททางสังคม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านนา
ไม้ไผ่ ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ นามสกุล _____
 อายุ _____ ปี ตำแหน่ง _____ บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____
 ตำบล _____ อำเภอ _____ จังหวัด _____
 สัมภาษณ์ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

1. ประวัติการเข้ามาของโนรา

- ใครเป็นผู้ริเริ่มการรำนโนรา
- เข้ามาในสมัยใด ใครเป็นผู้นำของชุมชนในสมัยนั้น
- โนราเริ่มต้นการรำนเพื่อจุดมุ่งหมายใด
- หัวหน้าคณะโนราในชุมชน มีประมาณ กี่คน
- ผู้นำถือครุหมอตายโนราคิดเป็นประมาณ กี่ครัวเรือน หรือร้อยละเท่าไร
- โนราโรงครุในชุมชนมีกี่แบบ และแบบใดเป็นที่นิยม
- มีผู้คนในชุมชนตั้งหิ้งบูชาครุหมอตายโนรา มากน้อยเพียงใด
- ท่านเกี่ยวข้องกับโนราในฐานะใด

2. ความเชื่อและพิธีกรรมของโนราโรงครุที่เกี่ยวกับชุมชน

- ผู้คนในชุมชน ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมโนราโรงครุ ในลักษณะใดบ้าง
- ผู้คนในชุมชน มีความเชื่อในเรื่องใด ที่ได้นับถือครุหมอตายโนรา
- ผู้คนในชุมชนจัดพิธีกรรมโนราโรงครุเพื่ออะไร
- มีผู้คนในชุมชนเมื่อบบานแล้วประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง
- ผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ มีความเชื่อเรื่องครุหมอตายโนราในเรื่องใดบ้าง เช่น ความ
 ชลิ่ง เรื่องการแก้บน เรื่อง การสร้างโรงพิธี เป็นต้น
- ผู้คนในชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนโนรา โดยการบูชาแบบใด
- ในครอบครัวเคยขอความช่วยเหลือจากตายโนราที่ท่านนับถือบ้างหรือไม่
- อาการป่วยไข้ที่นิยมรักษากับครุหมอนโนรา มีอะไรบ้าง
- เคยจัดแก้บนหรือรำนโนราโรงครุบ้างไม่ จัดอย่างไร

- ถ้าไม่ได้เก็บนมมีอาการอย่างไร หรือเชื่อว่าจะเกิดอะไร
 - ค่าใช้จ่ายในการเก็บน รักษาอาการป่วยไข้ คิดเป็นเงินแล้วประมาณเท่าใด เช่น ค่าราคาค่าตอบแทน หรือค่าจัดซื้อสิ่งของที่ใส่เก็บน เป็นต้น
 - เมื่อจบงานแล้ว ส่วนใหญ่ อาการหรือปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นอย่างไร เช่น หายป่วย แก้ปัญหาได้ ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ
 - หากไม่ได้ไปร่วมโนราโรงครูจะต้องทำอะไร หรือญาติ พี่น้อง ที่ไม่ได้ไปร่วมจะต้องทำอะไร
 - การเก็บนจะทำกันในเดือนไหนบ้าง
 - ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสนา จะต้องเหยียบกี่ครั้ง มีอุปกรณ์อะไรบ้าง ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม หลังจากเหยียบแล้ว อาการของผู้ป่วยเป็นอย่างไร
 - ลูกหลานตายายโนรา ที่ถูกครูหมอลงโทษ จะมีลักษณะ อาการอย่างไร และรู้ได้อย่างไรว่าถูก ครูหมอลงโทษ
3. บทบาทหน้าที่ของโนราโรงครูที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตของผู้คนในชุมชน
- ท่านคิดว่าบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครู มีหน้าที่ใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับบุคคล และชุมชน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม
 - การแสดงของคณะโนราแต่ละครั้ง ได้รับค่าตอบแทนจากเจ้างาน ครั้งละประมาณ เท่าใด
 - ลูกหลานตายายโนราใช้วาระแบบใดในการจัดแต่ละครั้ง เช่น 3 ปี ครั้ง 5 ปี ครั้ง 7 ปี ครั้ง 9 ปี ครั้ง หรือแล้วแต่จะขอฝันผ่อน กับครูหมอลงโทษโนรา
 - ทำไมโนราโรงครูจึงดำรงอยู่ได้ เกิดจากเหตุใด ที่ผู้คนในชุมชนจึงให้ความสำคัญ และกระทำกันมาอย่างต่อเนื่อง
 - การครอบเทริด จะทำพิธีครอบเทริดให้กับลูกหลานตายายโนราให้กับผู้ใด และมีเท่าไร จึงจะครอบเทริดได้
 - การเข้าโรงครู ใช้วิธีการบอกกล่าวครูญาติเป็นแบบใด
 - ระบบเครือญาติเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อจัดพิธีกรรม มีความสัมพันธ์กันดีขึ้นกว่าเดิม หรือเกิดความขัดแย้ง
 - ลูกหลานตายายโนราที่อยู่ห่างไกล จะเดินทางมาร่วมมามากน้อยเพียงใด หากไม่ได้มาร่วมด้วยตัวเอง จะมีวิธีการใด
 - การเข้าร่วมในพิธีกรรมโนราโรงครู ท่านคิดว่าทำให้ลูกหลานตายายโนราหรือผู้ในชุมชน มีความสัมพันธ์ดีขึ้นหรือไม่ เหตุใด

4. การดำรงอยู่ของโนราโรงครุในชุมชน

- ความกตัญญูทศเวที คู่ได้จากลักษณะใด ของลูกหลานตาขายโนรา
- ผู้คนในชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือในด้านใดกันบ้างเมื่อมีการจัดพิธีกรรมโนราโรงครุขึ้น ในครัวเรือนหนึ่งครัวเรือนใด
- ใช้เวลาเตรียมการกี่วัน ในการจัดโนราโรงครุ
- การจัดโรงครุแต่ละครั้งจะต้องเสียค่าใช้จ่าย ประมาณเท่าไร
- เมื่อเสร็จสิ้นการจัดพิธีกรรมโนราโรงครุแล้วมีความรู้สึกอย่างไร
- หากลูกหลานหรือญาติ พี่ น้อง จะรำนโนราเป็นอาชีพจะสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างไร
- ท่านเห็นว่าการรำนโนราโรงครุในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร หรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด
- ในอนาคตท่านมองว่าโนราโรงครุในชุมชนบ้านนาไม้ไผ่จะเป็นอย่างไร

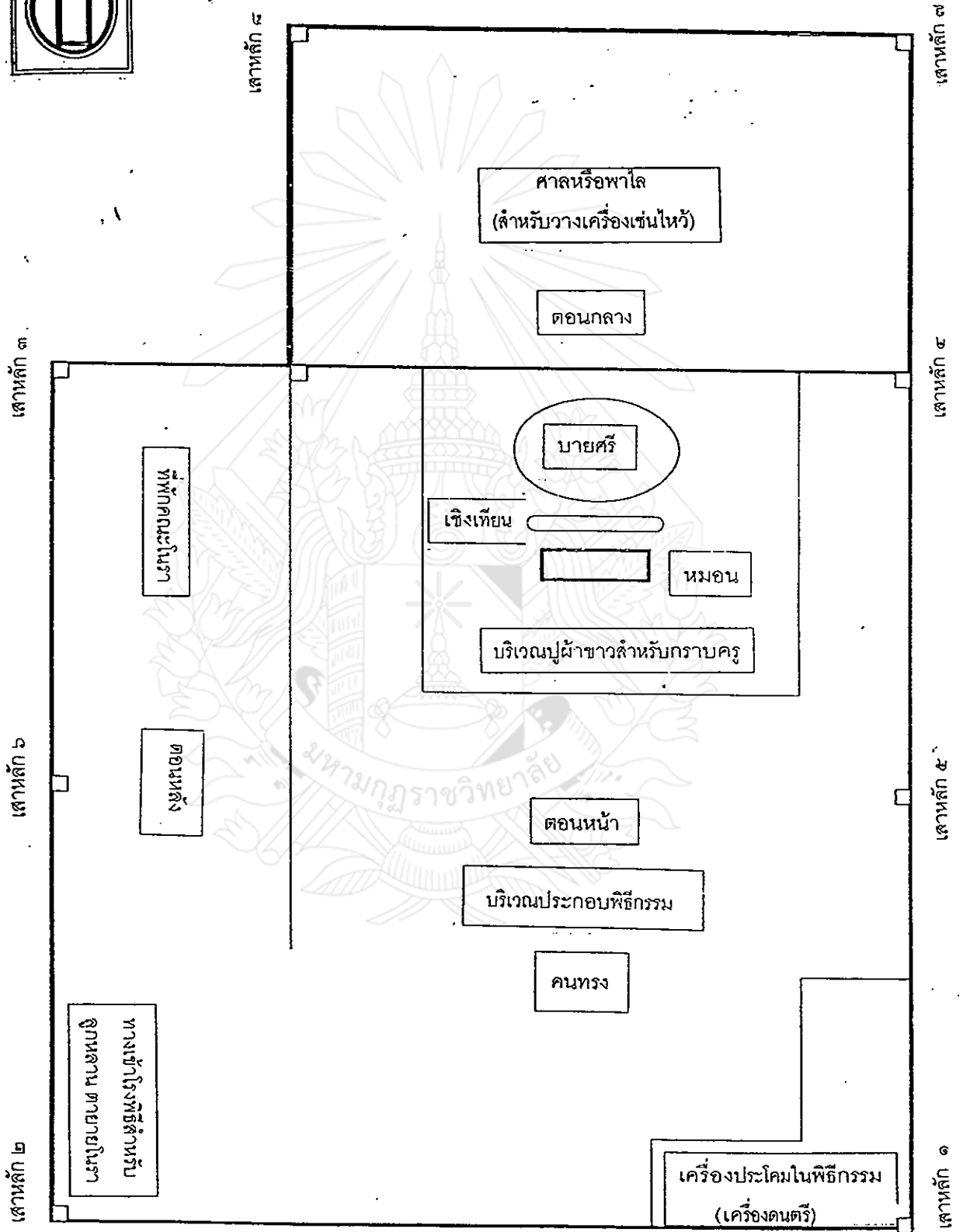
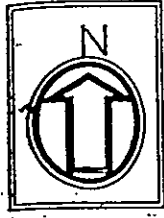

ภาคผนวก ค
แผนผัง/แผนที่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แผนผังโรงพิธีโนราโรงครู “ชุมชนบ้านนาไม้ไผ่”

เสาหลัก ๓

เสาหลัก ๖

เสาหลัก ๒

เสาหลัก ๘

เสาหลัก ๗

เสาหลัก ๔

เสาหลัก ๕

เสาหลัก ๑

ประตูทางเข้า

คูหา

ประตูออกด้านหลัง

ศาลหรือพาไล
(สำหรับวางเครื่องเซ่นไหว้)

ตอนกลาง

บายศรี

เชิงเทียน

หมอน

บริเวณปูผ้าขาวสำหรับกราบครู

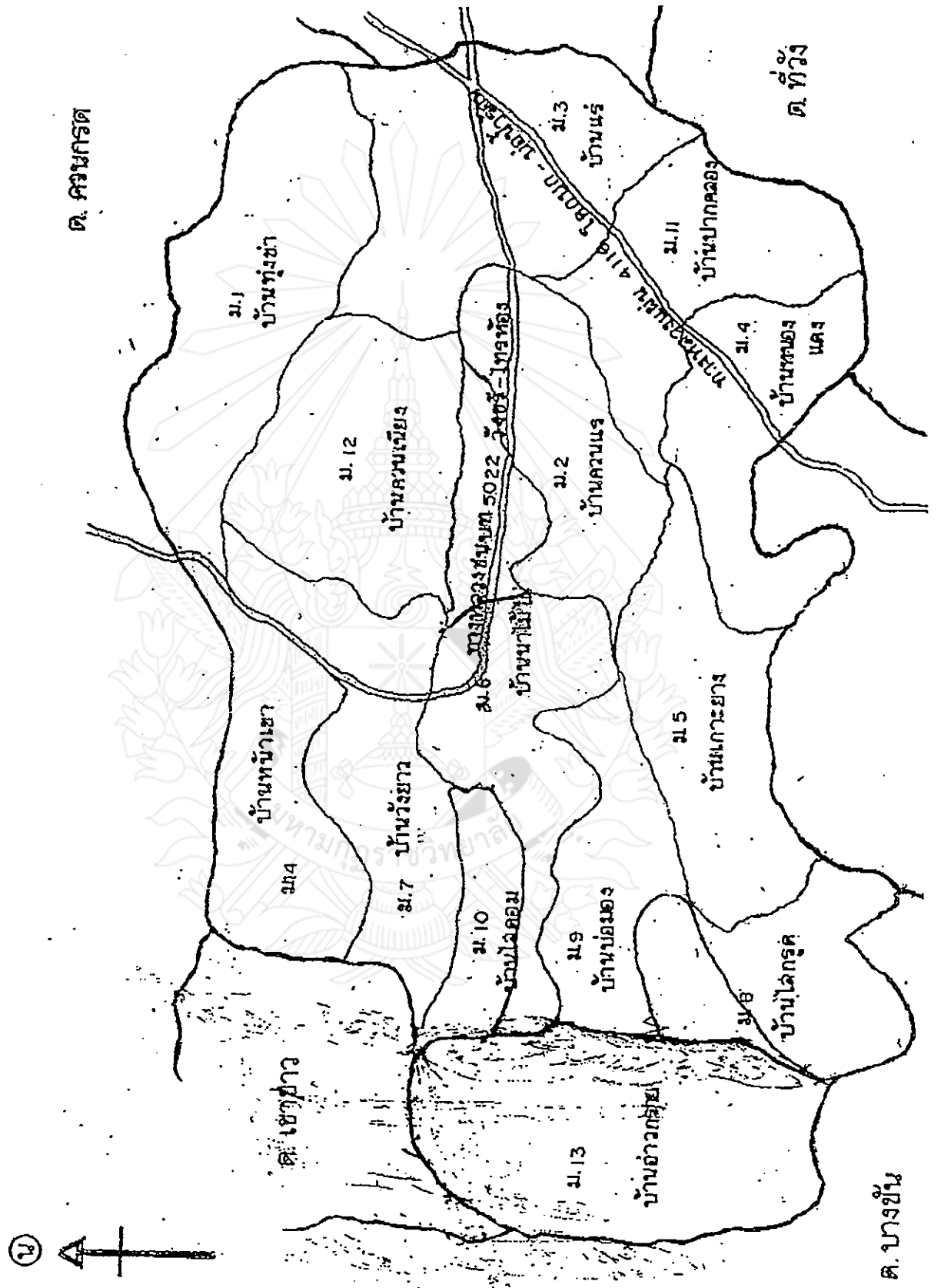
ตอนหน้า

บริเวณประกอบพิธีกรรม

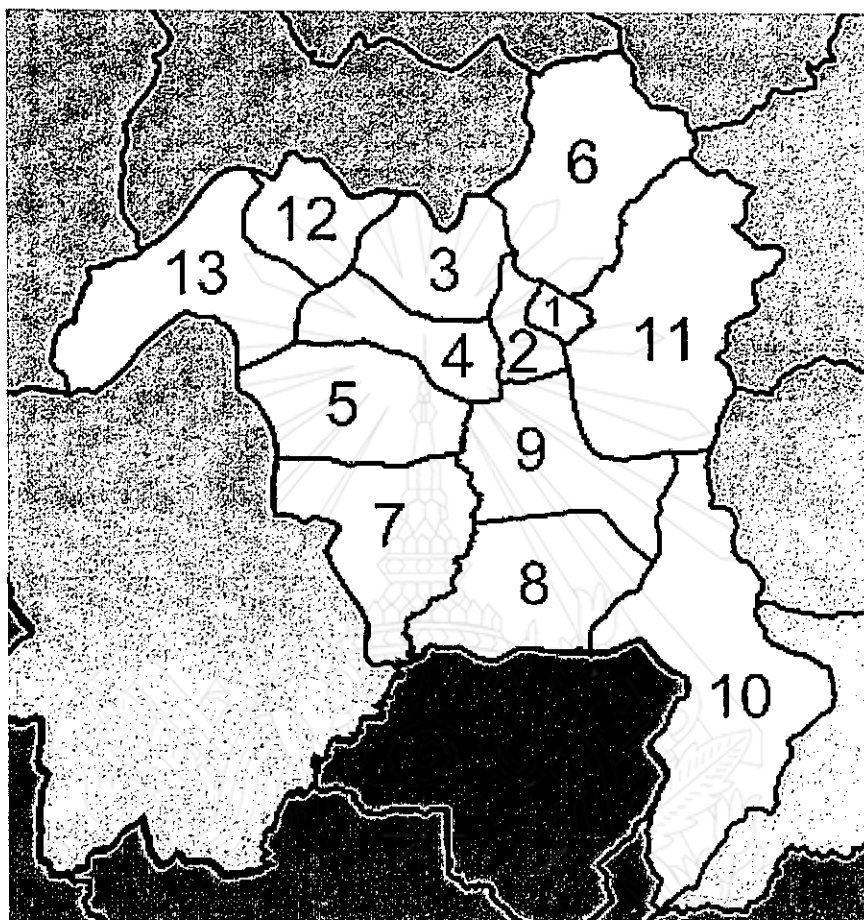
คนทรง

เครื่องประกอบในพิธีกรรม
(เครื่องดนตรี)

แผนที่ตำบล นาไม้ไผ่

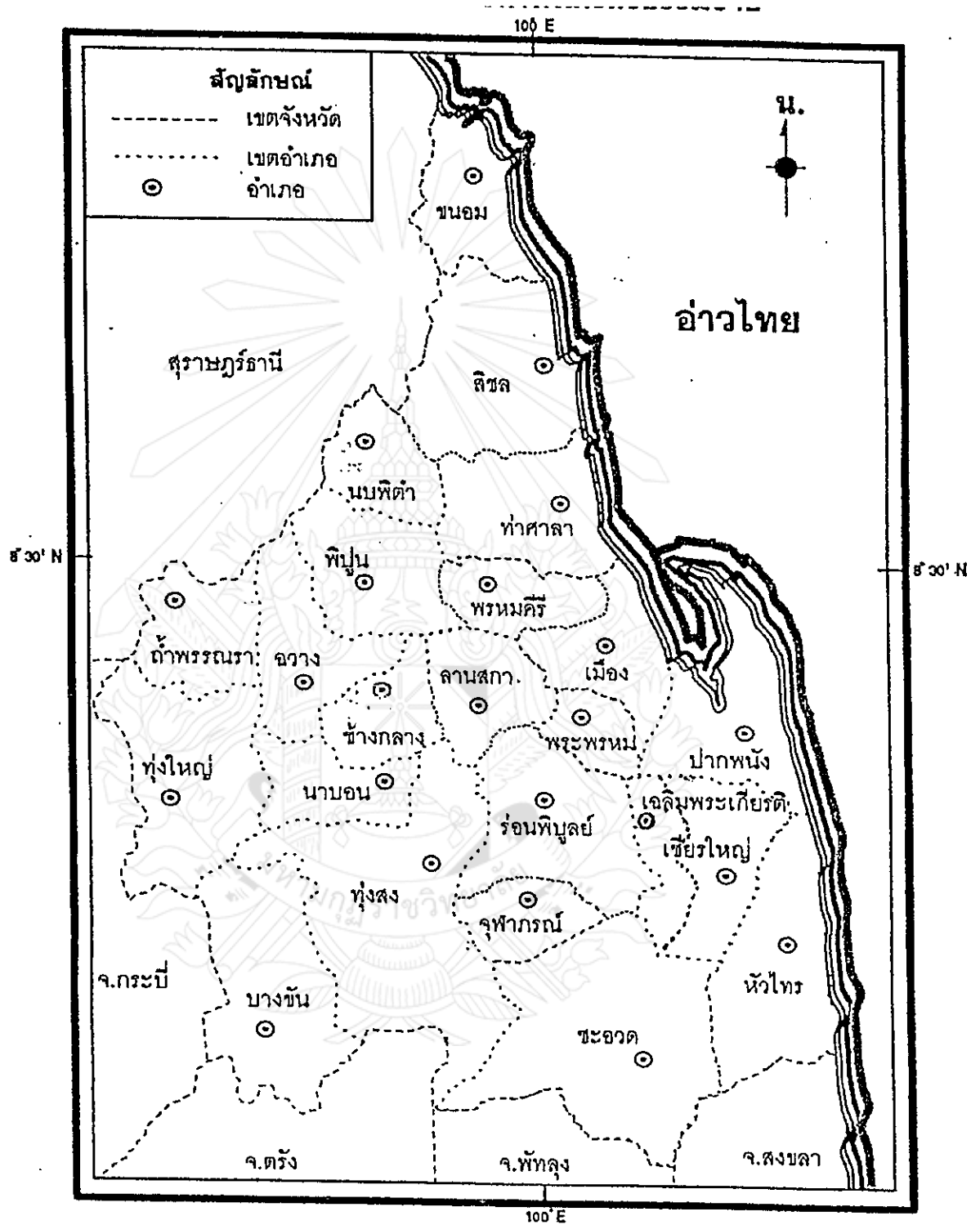

แผนที่อำเภอทุ่งสง

1 Pak Phraek (ปากแพรก)	2. Cha Mai (ชะมาย)
3. Nong Hong (หนองหงส์)	4. Khuan Krot (ควนกรด)
5. Na Mai Phai (นาไม้ไผ่)	5. Na Luang Sen (นาหลวงเสน)
7. Khao Ro (เขาโร)	8. Ka Pang (กะปาง)
9. Thi Wang (ที่วัง)	10. Namtok (น้ำตก)
11. Tham Yai (ถ้ำใหญ่)	12. Na Pho (นาโพธิ์)
13. Khao Khao (เขาขาว)	

แผนที่แสดงอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา : สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล 2549

ภาคผนวก ง
ภาพถ่ายประกอบ

การเตรียมเครื่องเซ่นไหว้

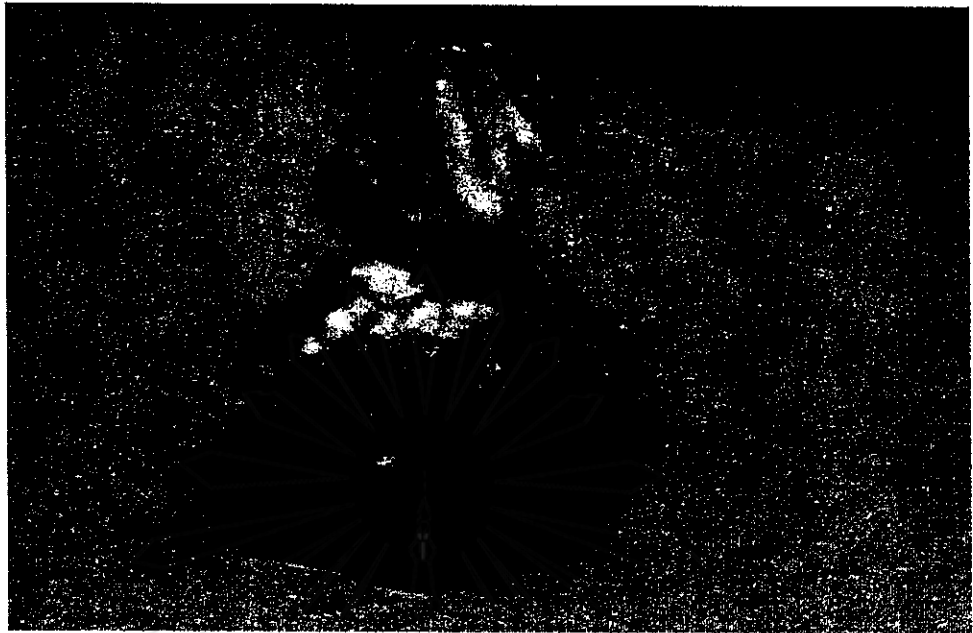
รวมเครื่องเซ่นไหว้ทุกประเภท

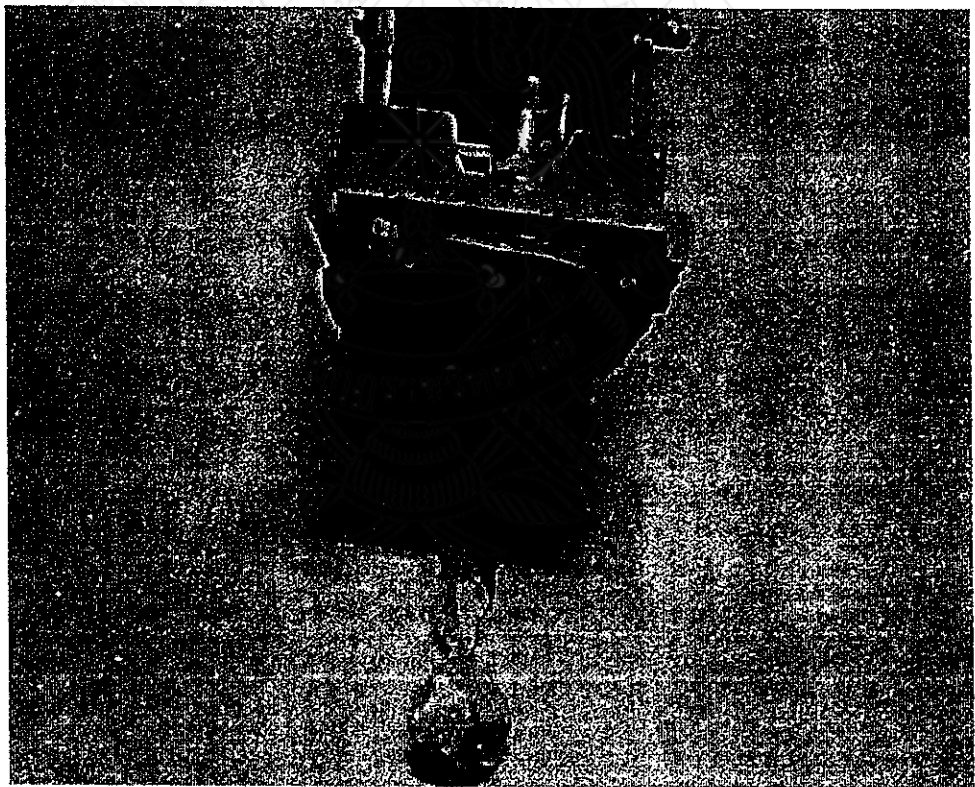
เครื่องเซ่นไหว้ประเภทของหวาน

เครื่องเซ่นไหว้และขนมพื้นบ้าน

ท่อเหมุมรย หรือ พันธสัญญา

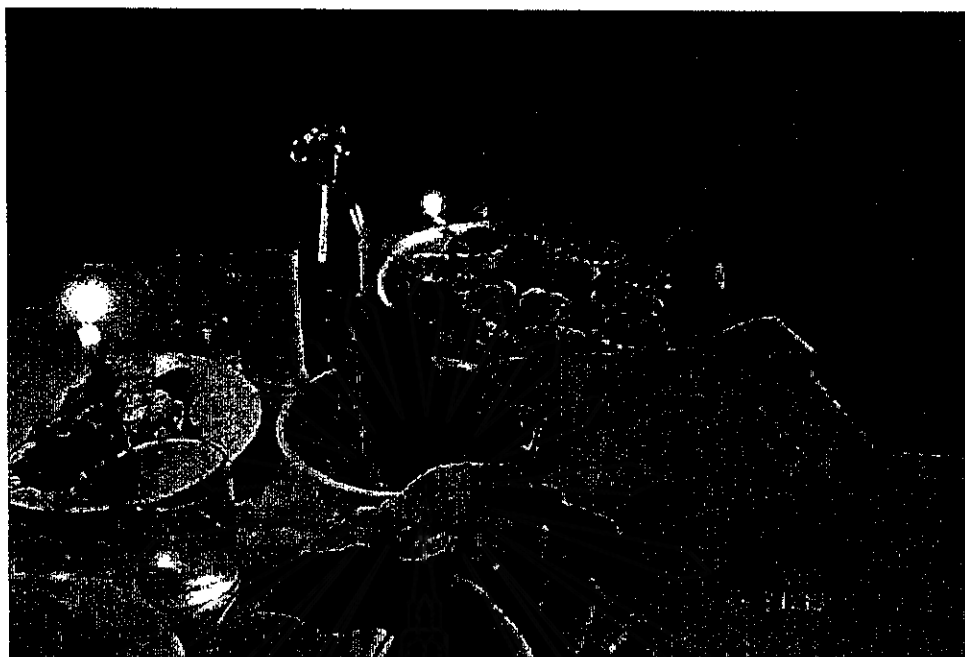

เจ้างานจัดเรียงเครื่องเซ่นไหว้

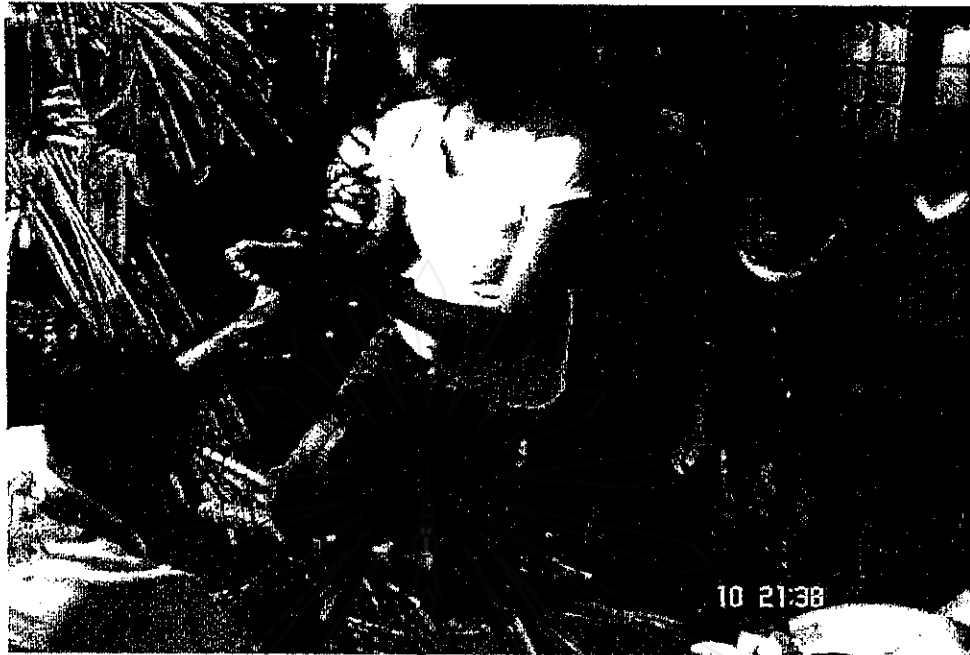
เริ่มต้นด้วยการจุดเทียน

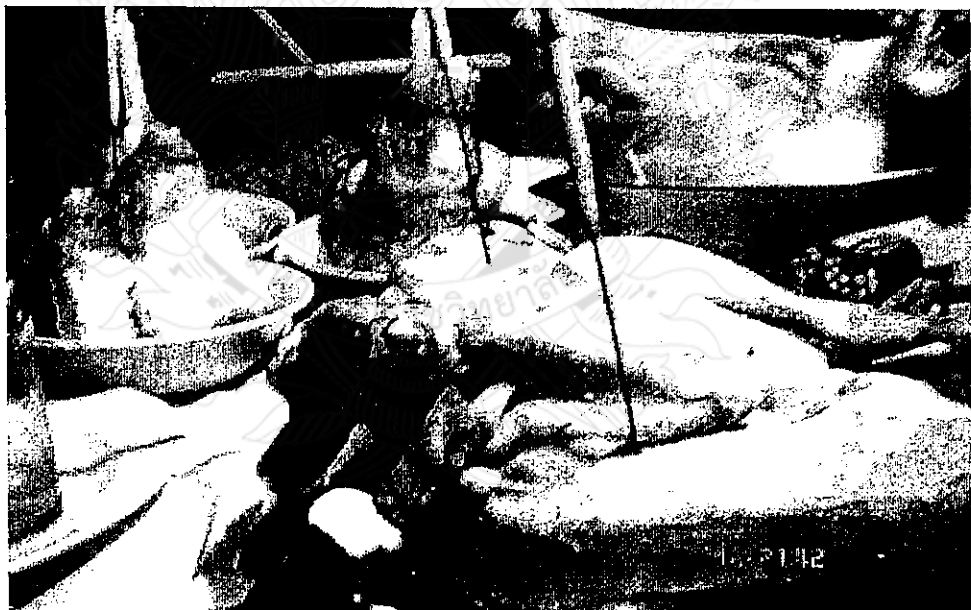
สิ่งที่ขาดไม่ได้ในเครื่องเช่นไฟฉาย น้ำ เหล้าขาว

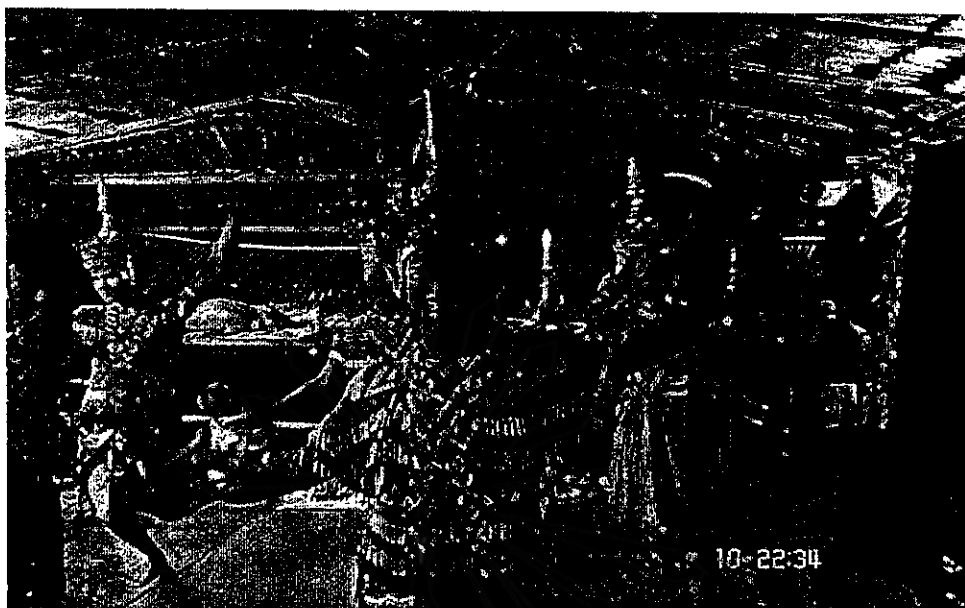
ผู้อาวุโสร่วมกันประกอบพิธีกรรม

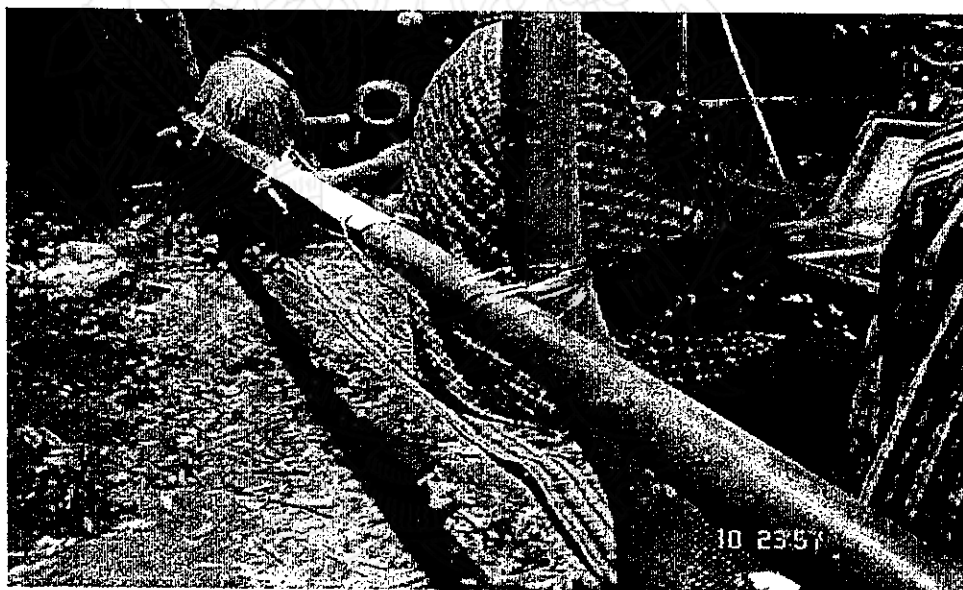
โนราใหญ่รับผู้สืบทอดการรำโนราเข้าโรง

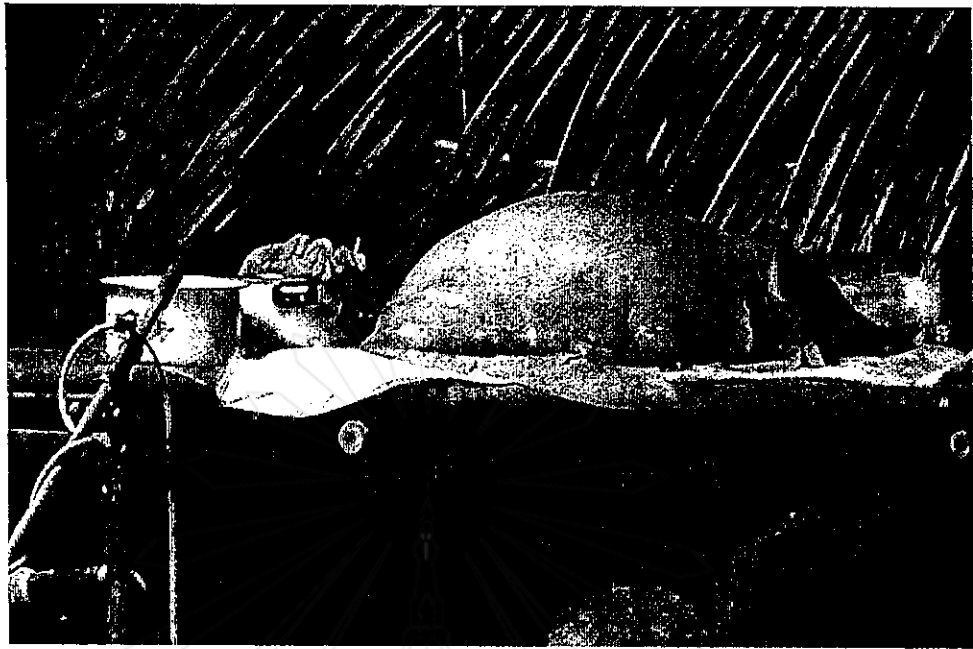
เครื่องบูชาครูหมอโนราบนศาลหรือฟาไล

โนราร้าถววยครู

เสาโรงโนราโรงครูทุกส่วนใช้เชือกมัด

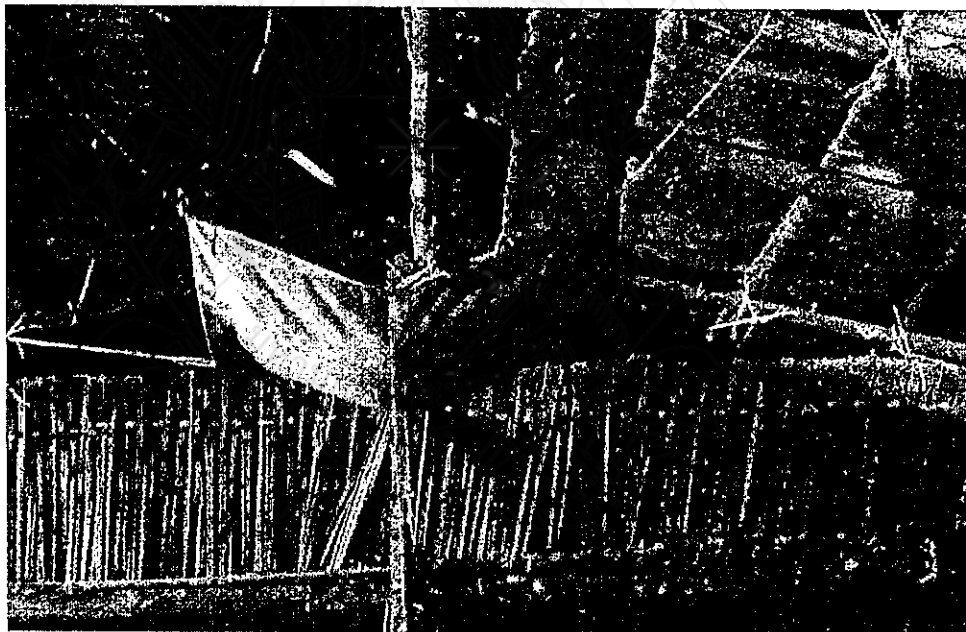

เครื่องบูชาบนศาลหรือพาไล

เครื่องบูชาด้านหน้าสำหรับโนราใหญ่ประกอบพิธีกรรม

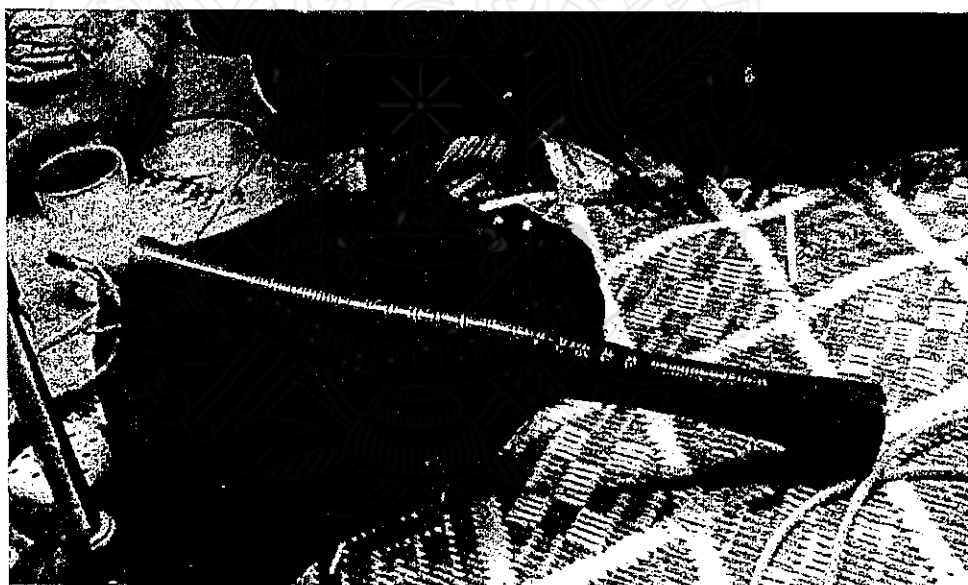
นำห่อเหมฺรยมมาผูกไว้บนโรงโนรา

จัดบายศรีวางไว้ด้านหน้าของศาลหรือพาด

ลูกดูโนราเตรียมความพร้อม

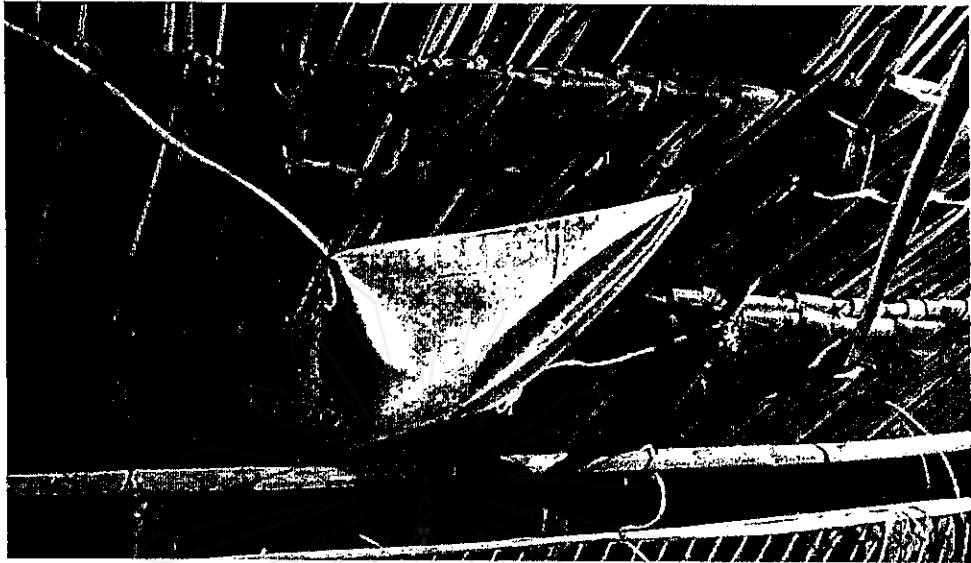

ปี่เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสำคัญในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู

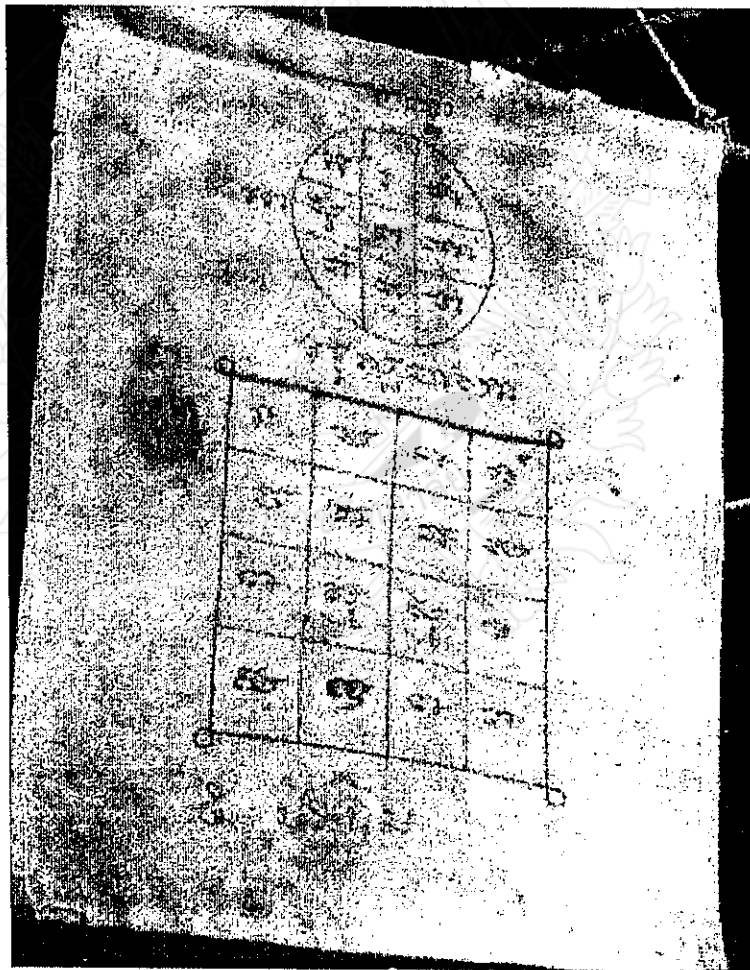

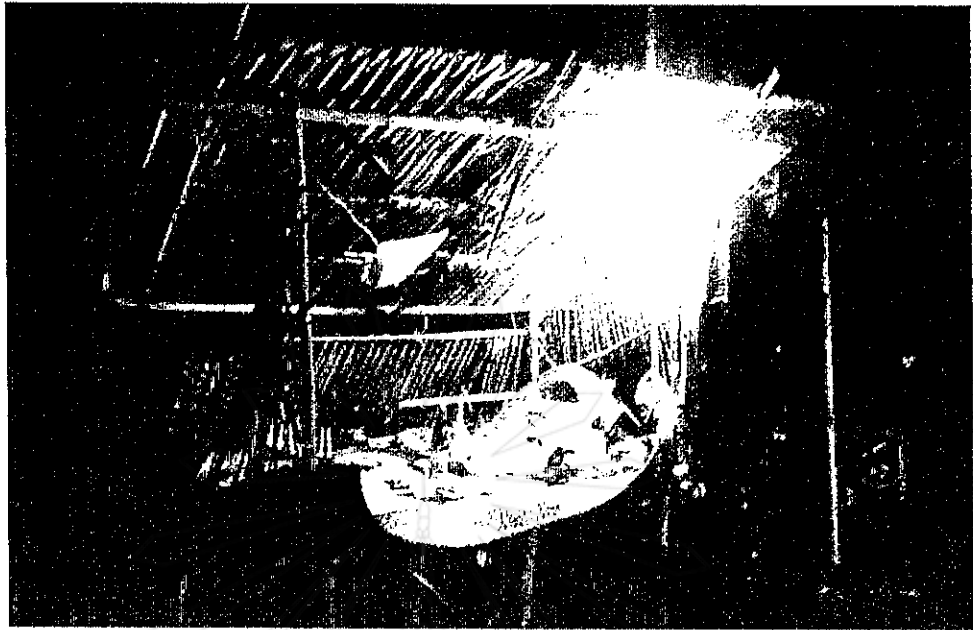
เครื่องบูชาที่จัดไว้บนศาลเด็กนอกเหนือจากโรงโนรา

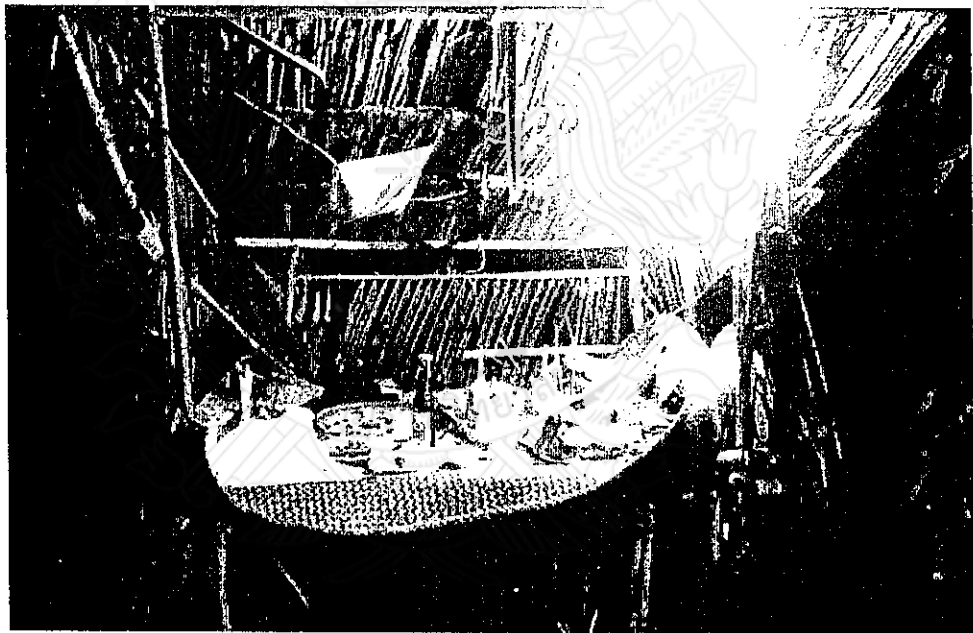

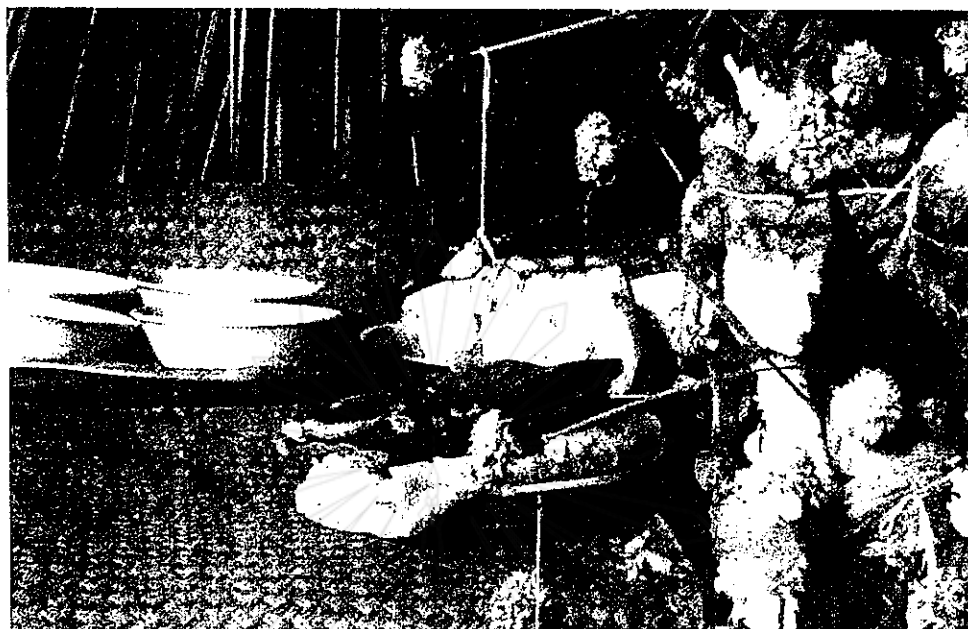
ผ้าพาดานและผ้ายันต์

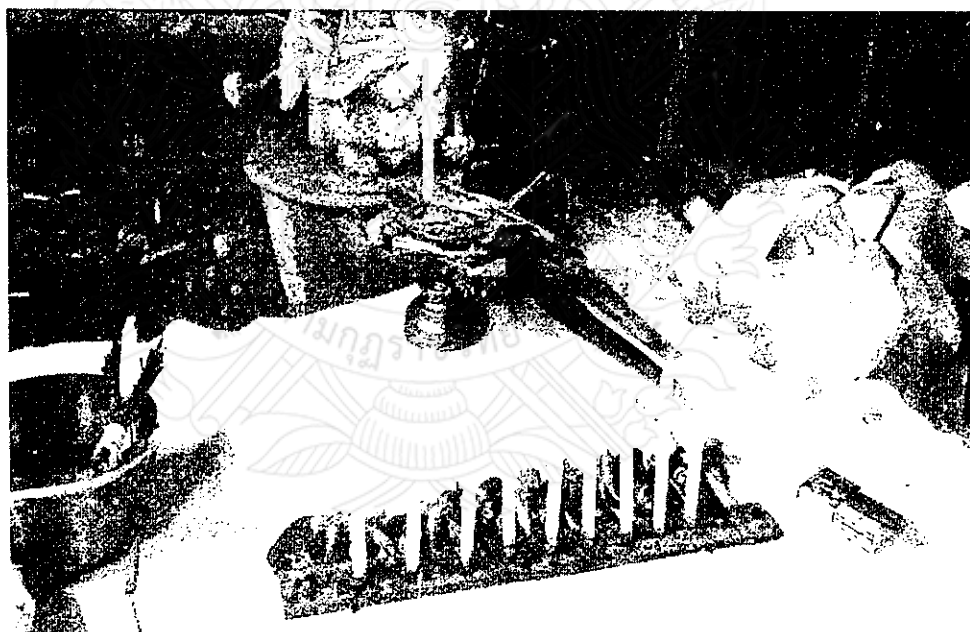

เครื่องบูชาที่วางไว้บนศาลนอกโรงโนรา

ขัณฑ์มนต์ เทียน 9 เล่ม ตัดเหมรย และอุปกรณ์อื่น ๆ

เครื่องดนตรีโนรา มี 5 ชั้น ปี่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ แตรระ

เครื่องแต่งกายโนราใหญ่

โนราใหญ่รำถวายครุฑมอ

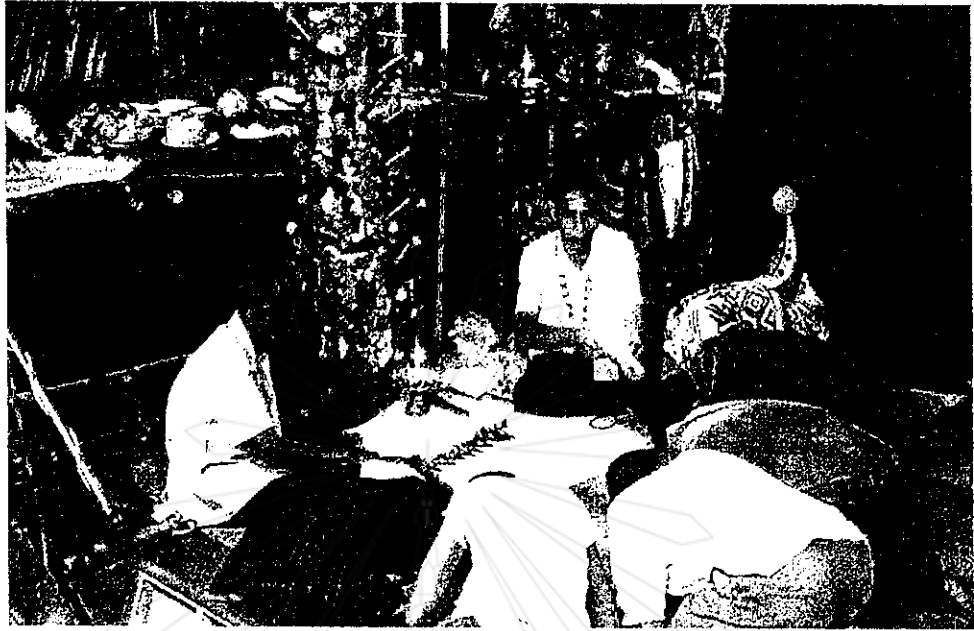

เครื่องบูชาในการสวดทำใจ

โนราใหญ่ถ่ายทอดการรำให้แก่ลูกหลานตายายโนรา

ลูกหลานตายโนรับการสืบทอดการรำโนจากโนราใหญ่

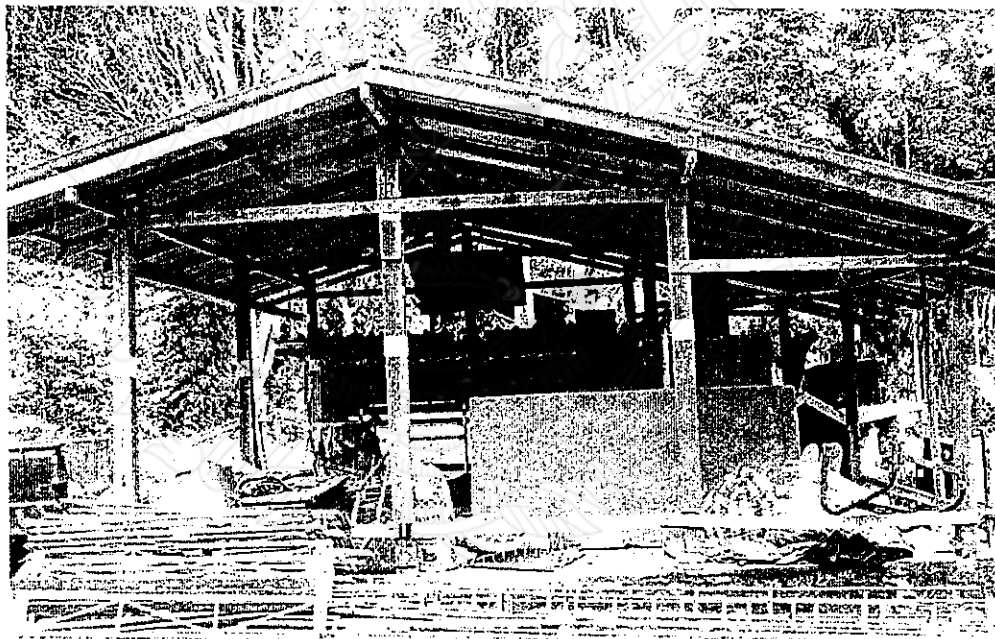

มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

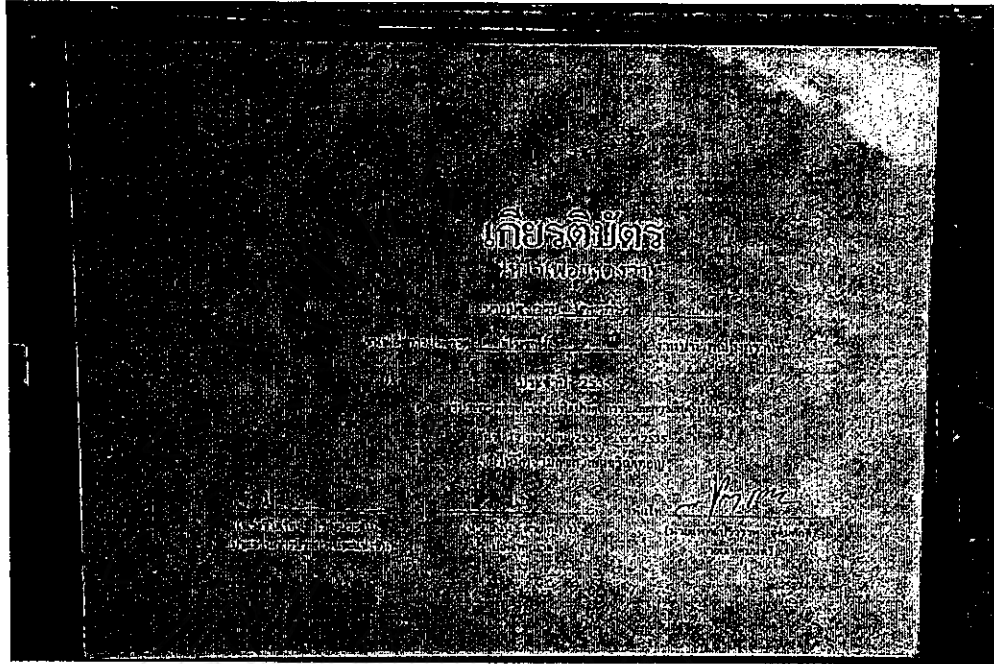
ผลงานรางวัลที่ได้รับจากคุณความดีและการแข่งขันโนราของ
โนราประกอบ เดชรักษา

สถานที่เก็บอุปกรณ์โนรา ของโนราประกอบ เดชรักษา

ผลงานโนราประกอบ เดชรักษา

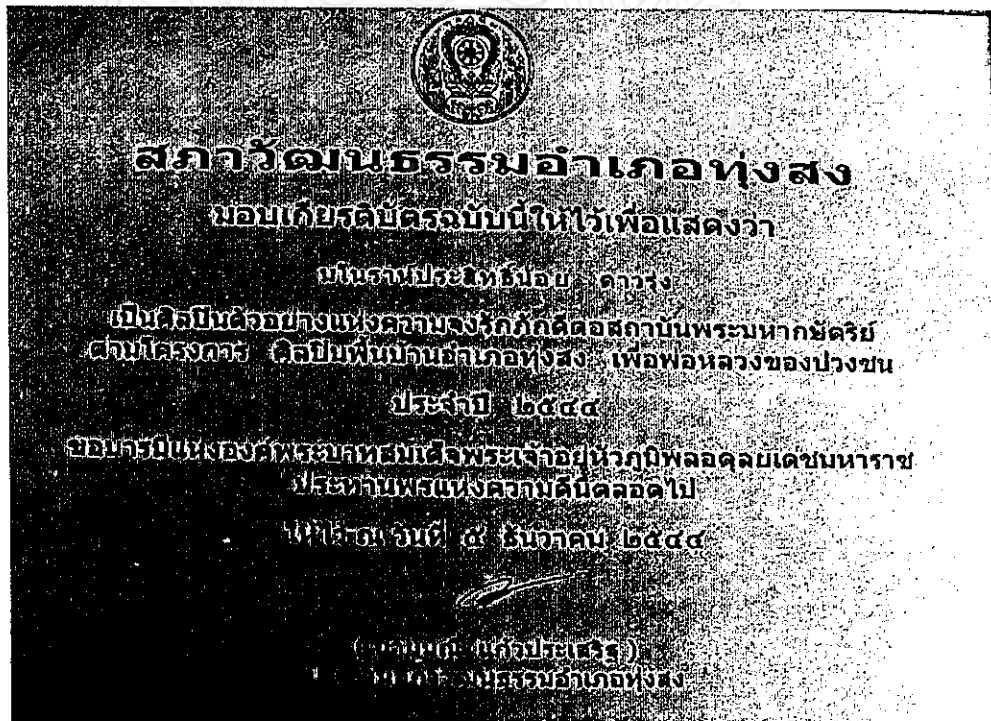
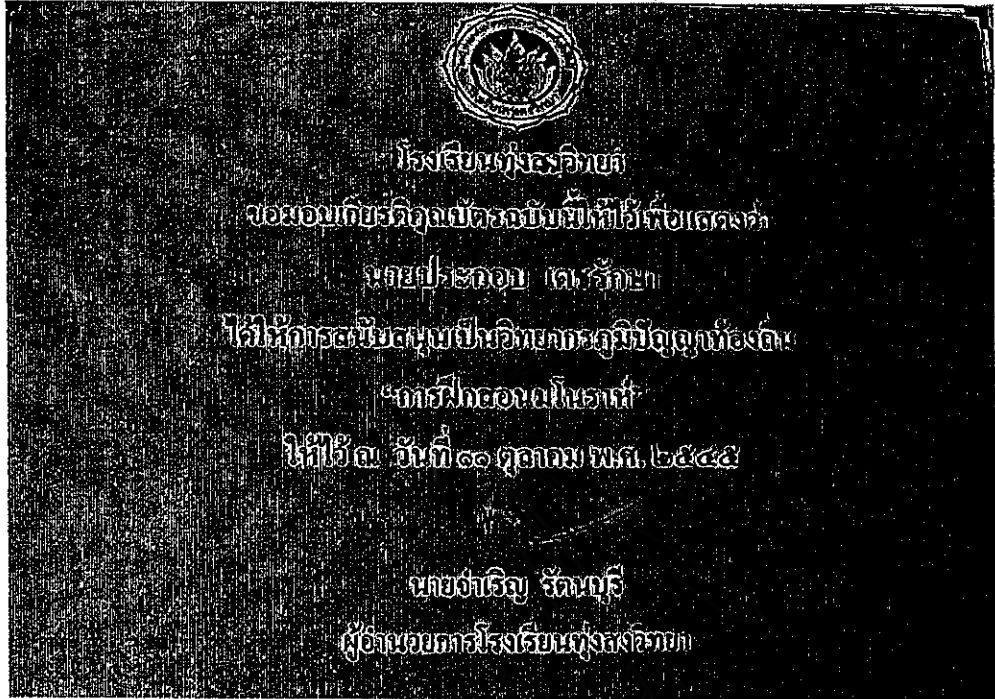

ผู้ศึกษาและทายาทโนราประกอบ เดชรักษา
ชื่นชมในผลงาน

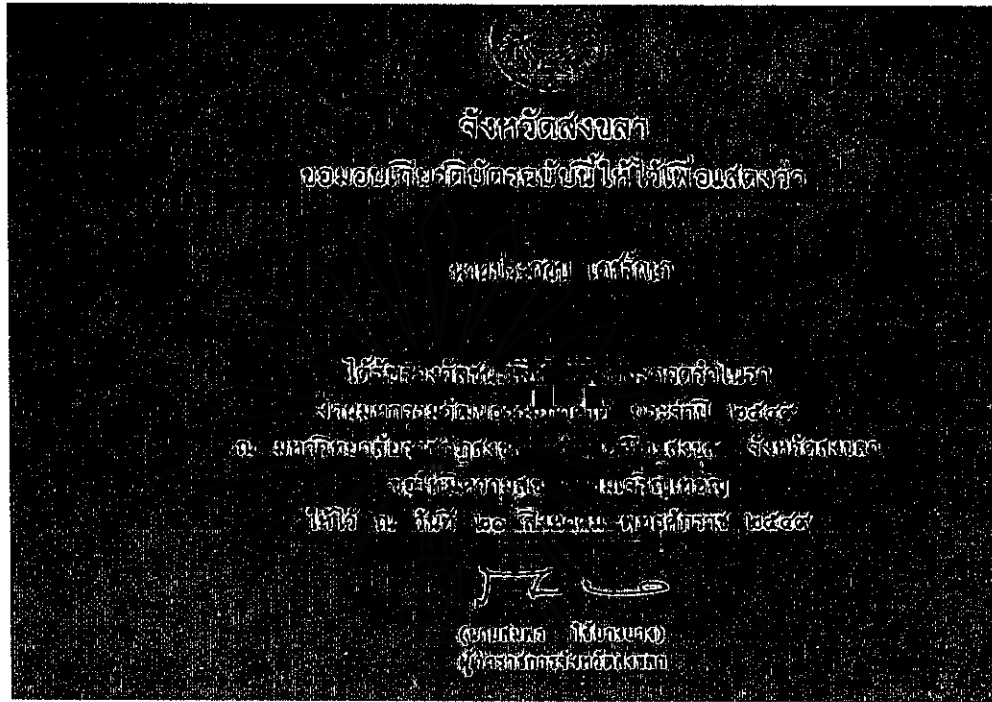

ผู้ศึกษาและทายาทโนราประกอบ เดชรักษา

รวบรวมผลงาน

ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับคุณค่าของศิลปการแสดงพื้นบ้าน

ผู้ศึกษาต้องหาผู้ช่วยเพื่อคัดเลือกเฉพาะผลงานที่สำคัญอันเป็นส่วนหนึ่ง

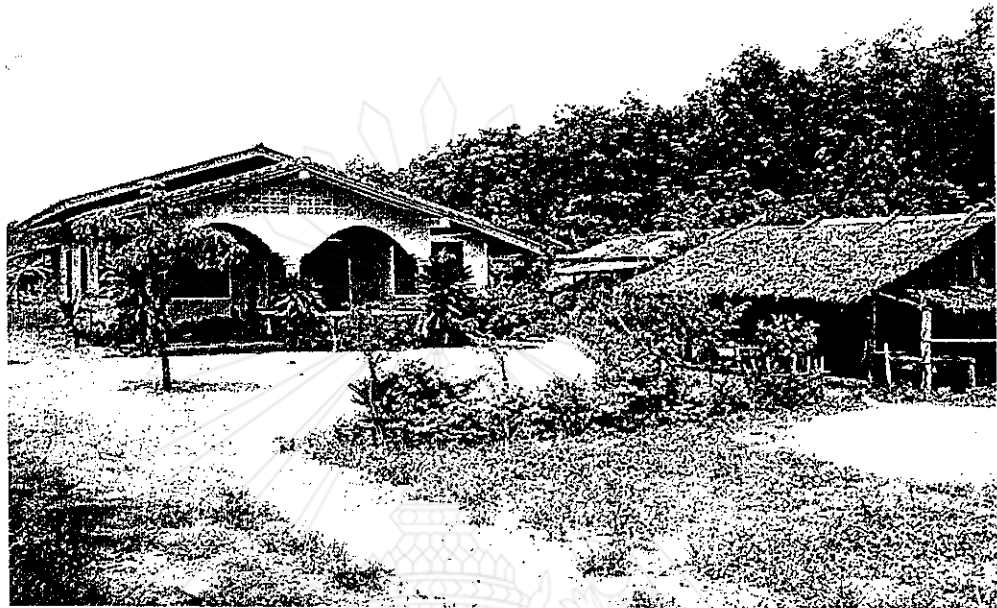
ของโบราณประกอบ เศรษฐา เท่านั้น

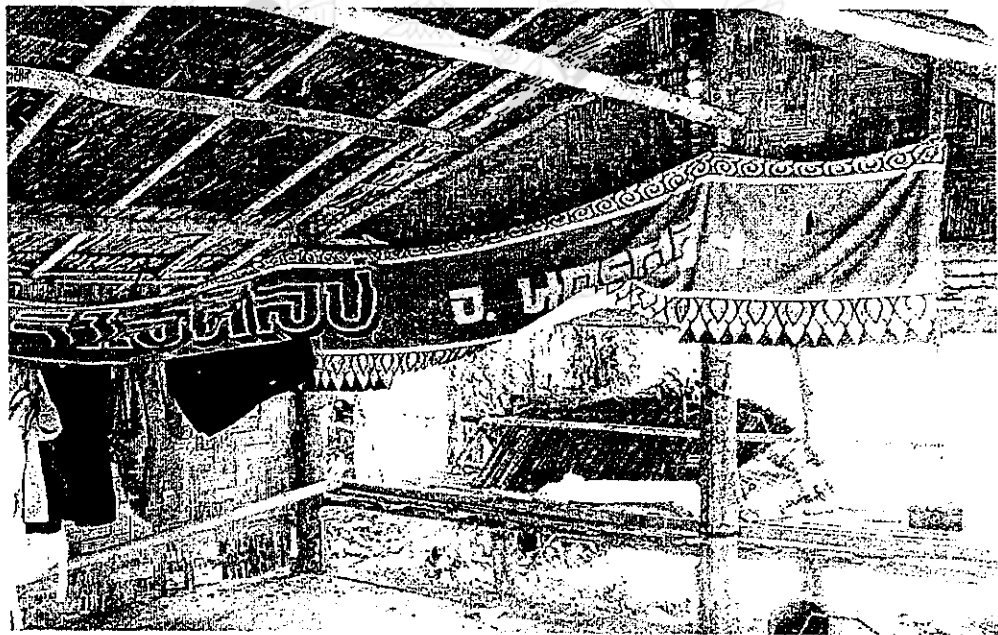

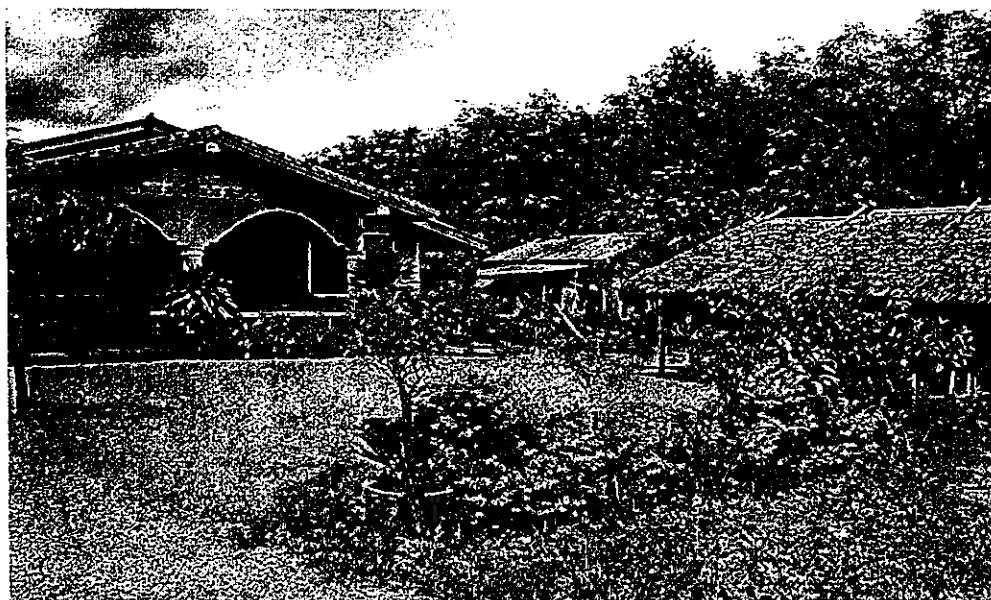
ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ และรับฟังบาร้อง กลอนสด

โนราวรรณ ช่วยเกิด

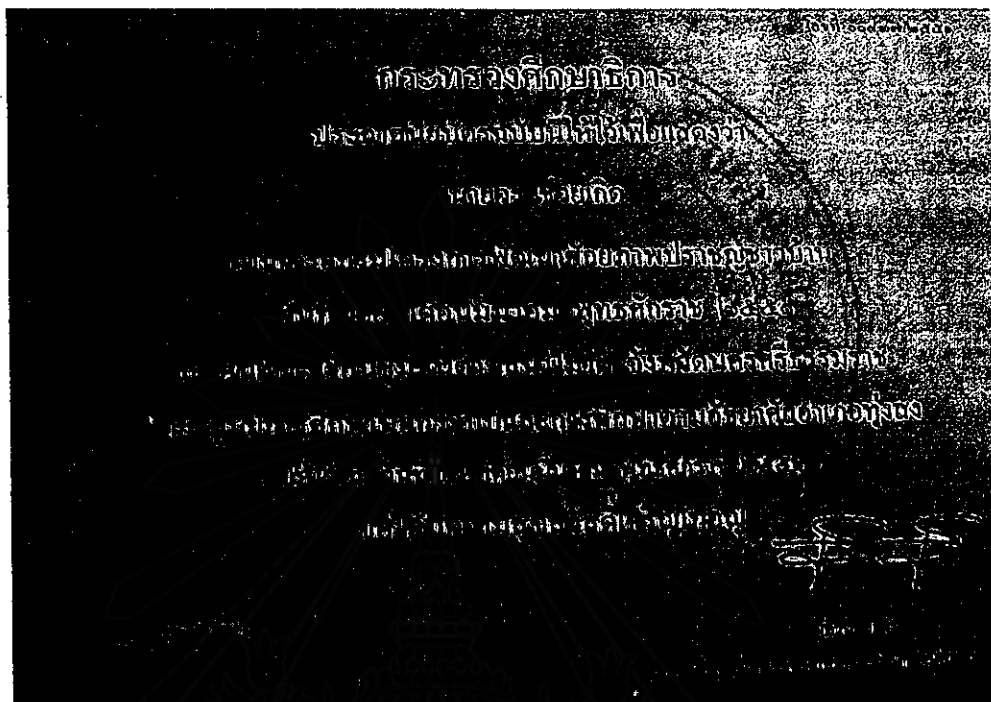

บ้านพักอาศัย และสถานที่เก็บอุปกรณ์โนรารวร ช่วยเกิด

โรงโนราที่ใช้ในการฝึกซ้อมทายาทหรือผู้สืบทอดของโนราพร ช่วยเกิด

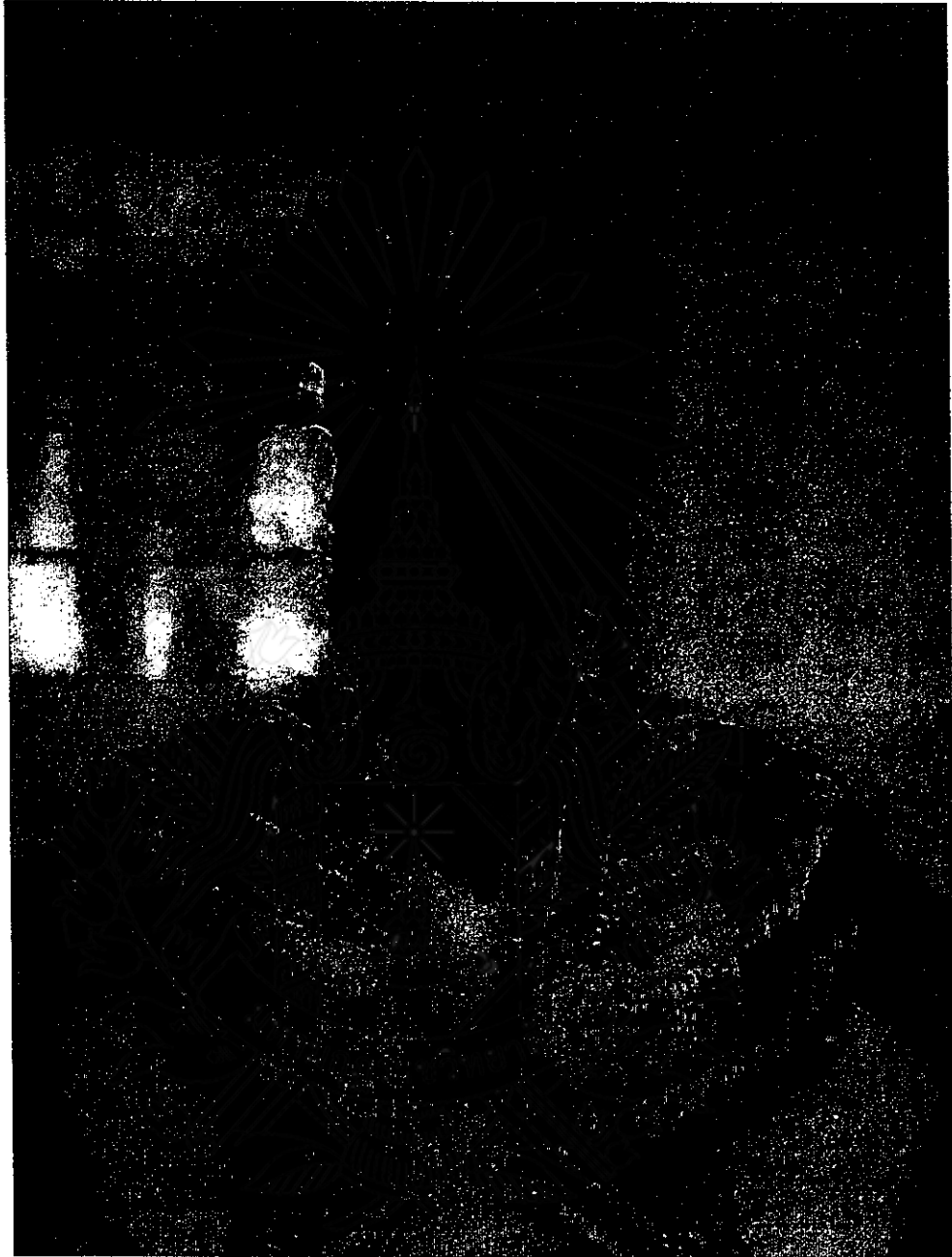

ผลงานและคู่สมรสโนราวรรณ ช่วยเกิด
เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งเกี่ยวกับพิธีกรรมโนราโรงครู

ทนายทผู้สืบทอดการรำนราของโนรารวร ช่วยเกิด

โนราวร ช่วยเกิด ในเครื่องแต่งกายโนราชุดใหญ่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล : นางวดีภรณ์ เลิศไกร
 วัน / เดือน / ปีเกิด : 4 กรกฎาคม 2502
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 56/4 ถนนพัฒนาการ ตำบลปากแพรก
 อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535 : ปริญญาตรี คณะศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)
 สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2540 : นักวิชาการศึกษา
 สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดระนอง
 พ.ศ. 2543 : นักวิชาการศึกษา
 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน : นักวิชาการวัฒนธรรม
 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช